

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

Rusko – polské ekonomické vztahy po roce 1990

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Odborná ruština pro hospodářskou praxi
Vedoucí práce: PhDr. Jiří Řezník
Autor: Bc. Tát'ána Movčauuková

Olomouc 2008

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: "Rusko-polské ekonomické vztahy po roce 1990" vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Děkuji PhDr. Jiřímu Řezníkovi za odborné vedení mé práce a cenné rady při jejím zpracování

Obsah

1. Úvod.....	str.6
2. Charakteristika situace před rokem 1989.....	str.7
2.1 RVHP.....	str.7
2.2 Vztahy mezi SSSR a Polskem v rámci RVHP.....	str.9
3. Situace po rozpadu RVHP.....	str.10
3.1. Transformace polské ekonomiky po roce 1989.....	str.11
3.2 Transformace ruské ekonomiky po roce 1989.....	str.12
4. Ekonomické vztahy mezi Ruskem a Polskem od roku 1990.....	str.14
4.1 Ekonomická spolupráce v první polovině 90. let.....	str.14
4.2 Ekonomická spolupráce ve druhé polovině 90. let.....	str.19
4.3 Ekonomická spolupráce v letech 2000-2004.....	str.24
4.4 Ekonomická spolupráce po roce 2004.....	str.32
5. Migrace pracovní síly.....	str.40
6. Mezinárodní regionální organizace : Visegrádská skupina a SNS.....	str.45
7. Spolupráce v rámci mezinárodních organizací, politický kontext vzájemných vztahů.....	str.51
8. Perspektivy spolupráce.....	str.56
8.1. Zvláštní ekonomické zóny	str.58
9. Bilaterální dohody mezi Ruskou Federací a Polskou republikou.....	str.63
Závěr.....	str.68
Resumé v ruštině.....	str.70
Seznam tabulek	
Seznam příloh	
Seznam zkratk	
Seznam pramenů a použité literatury	

1. Úvod

Cílem dané práce je ekonomická spolupráce a vzájemné vztahy mezi Ruskou Federací a Polskem po roce 1990. Nejdříve k této problematice přistoupíme z hlediska charakteristiky vzájemných vztahů před rokem 1990, aby se vymezil kontext výchozí situace a bylo možné porovnat následující změny v politické a ekonomické přeorientaci obou zemí, budování nových spojení a spolenectví na pozadí rozpadajícího se SSSR, ohodnotit vývoj a dynamiku obchodní výměny a pohybu kapitálu, charakterizovat pohyb pracovní síly, rozvoj v oblasti vědecko–technické spolupráce. Hlavním záměrem zvoleného tématu je analyzovat vývoj rusko–polských vztahů s důrazem na jejich politický kontext, integraci do mezinárodních organizací a hospodářských struktur. Práce je rozdělena do 5 tématických celků.

První část je věnována dynamice obchodní výměny, struktuře vzájemného obchodu, pohybu kapitálu a investic s důrazem na změny v závislosti na mezinárodní situaci a je rozdělena do kapitol 1-4 podle časové posloupnosti vývoje vzájemných vztahů. Další část je věnována migraci mezi Ruskou Federací a Polskem, z hlediska ekonomických vztahů se klade důraz na migraci pracovní síly. Touto problematikou se zabývá kapitola číslo 5. Předmětem třetího tématického okruhu je účast zemí v mezinárodních organizacích. Cílem kapitoly není detailně popsat všechny mezinárodní organizace, jejichž členem je jedna ze zemí, ale zaměřit se na stěžejní mezinárodní organizace, které mají bezprostřední vliv na formování vzájemných ekonomických vztahů. Jako příklad regionální mezinárodní spolupráce se uvádí účast Polska ve Visegrádské skupině a Ruska v SNS, se záměrem upozornit na rozlišný kontext a cíl organizací. Otázce mezinárodních organizací se věnují kapitoly 6 až 8. Následuje odhad možností dalšího vývoje vzájemných ekonomických vztahů, který vyplývá z charakteru dosavadní spolupráce. Práce je zakončena výčtem bilaterálních dohod mezi Ruskou Federací a Polskou republikou, které tvoří právní rámec vzájemných vztahů.

Hlavním podkladem pro vypracování práce byly oficiální statistiky Hlavního statistického úřadu Polska a Federálního statistického a celního úřadu Ruské Federace, odborná literatura, věnovaná problematice transformujících se zemí a média, zejména internet, tisk a televize.

V době vypracování diplomové práce nebyla známá žádná studie se shodným tématem. Nejšeřeji se problematikou rusko-polských vztahů zabývá Ing. Vladimír Tomšík a kolektiv autorů v rámci grantového programu české vlády, na základě kterého byla vydána publikace Rusko, Polsko a střední Evropa. Studie se zabývá hlavně historickým a politickým vývojem vztahů mezi Ruskem a Polskem do roku 1997.

Práce by měla přispět k hlubšímu porozumění základních faktorů, ovlivňujících vzájemné rusko-polské vztahy a poskytnout globální pohled na jejich vývoj a současný stav.

2. Charakteristika situace před rokem 1989

Hospodářství jednotlivých lidově demokratických republik byla po 2. sv. válce ve značném rozpadu, některá území byla téměř zničena. Výchozí hospodářské podmínky a rychlost jejich přechodu na sovětský model se lišily. Jednotlivé země, mezi nimi i Polsko, byly přinuceny vzdát se národních cest k socialismu. Sovětské požadavky se týkaly urychlené industrializace, preference těžkého průmyslu a militarizace (tak, aby byly země připraveny na případný válečný konflikt se Západem). Proběhlo znárodnování majetku (týkalo se i zahraničního kapitálu a pozemkové reformy. Docházelo k omezení podnikání (v Polsku) nebo jeho zákazu (v jiných zemích). Pro všechny země byl charakteristický tlak na vytvoření družstev a přechod k plánované ekonomice, se kterým souvisela centralizace ekonomického rozhodování a vytvoření pětiletých ekonomických plánů. V neposlední řadě se prohlubovala závislost na SSSR, která se projevovala i změnou orientace zahraničního obchodu. Vytvoření sovětského bloku vedlo k narušení hospodářských vztahů a omezení vzájemného obchodu mezi Východem a Západem.

2.1 RVHP

V roce 1949 založili představitelé šesti zemí (Bulharsko, ČSR, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a SSSR) Radu vzájemné hospodářské pomoci. Socialistické země se pokoušely o hospodářskou integraci a vytvoření velkého společného trhu. Tyto snahy byly vyvolány potřebou konkurovat západním zemím. Do poloviny 50. let byla RVHP zaměřena zejména na přeorientování zahraničního obchodu a na vědeckotechnickou spolupráci. Hospodářské výsledky prvních let byly formálně velmi dobré – byl zaznamenán růst průmyslové a zemědělské výroby. Zaměření ekonomik na těžký průmysl a zbrojní výrobu však vyvolalo hospodářskou nerovnováhu. Po nástupu Chruščova a uvolnění vnějších vztahů došlo i ke změnám v hospodářské politice, zvýšil se důraz i na růst životní úrovně obyvatel. Ve druhé polovině 50. let došlo k oživení vzájemného obchodu i počtu společných investic uvnitř RVHP (stavba ropovodu Družba a sítě plynovodu, propojení energetických sítí). Socialistické hospodářské systémy nevyvolávaly tlak na zvýšení efektivity, nedokázaly využít ve výrobě nové technologie (nezachytily například vývoj v elektrotechnice, kybernetice, plastických hmotách, počítačové technice aj.). Tyto faktory přispěly k jejich následnému trvalému zaostávání. V polovině 60. let se hospodářský růst RVHP zpomalil. I když vzájemný obchod mezi zeměmi RVHP rostl, šlo spíše o vytváření systémů bilaterálních obchodů. Jednotlivé státy usilovaly o vyrovnané

obchodní bilance se všemi ostatními členy v rámci RVHP, což významně brzdilo růst celkového vzájemného obchodu. Ve snaze odstranit tyto nedostatky byla v roce 1964 založena Mezinárodní banka hospodářské pomoci a také vytvořena clearingová jednotka - převoditelný rubl. Ani tyto změny se však neodrazily na změně charakteru vzájemného obchodu.

Ve druhé polovině 60. let se některé země pokoušely o provedení reform, které měly zdokonalit systém plánování, udělit podnikům určitou samostatnost aj., ale záhy byly tyto pokusy ve většině zemích (kromě Maďarska) ukončeny a následoval návrat k předchozím modelům řízení. Ke konci 60. let byl vypracován program mezinárodní ekonomické integrace a založená Mezinárodní investiční banka. Snahou bylo vytvoření integrovaného ekonomického celku podle vzoru EHS. K RVHP dále přistoupily Mongolsko, Kuba a Vietnam. Na přelomu 60-70. let se začaly plně projevovat nedostatky centrálně plánovaného modelu. Tempo růstu se snižovalo (cenový růst na suroviny byl rozložen do delšího časového období), prohlubovala se surovinová závislost na SSSR. Obchodní bilance se zhoršovala kvůli neschopnosti produkce obstát na náročných západních trzích a technologické zaostávání nutilo ke zvýšenému importu. Nerovnováha obchodní bilance byla financována zahraničním zadlužením. Jedním z největších dlužníků bylo Polsko (1,1 USD na osobu v roce 1971, 48,5 USD v roce 1990, pro srovnání: ČSR 0,4 USD na osobu v r. 1971, 8,1 USD v r. 1990), kde se také zvyšoval inflační tlak. V 80. letech došlo ve většině zemí RVHP k hospodářské stagnaci. Mnohé země se potýkaly s vysokými dluhy, aby je mohly splácet, byly nuceny zvýšit export na Západ. Došlo tak k nárůstu obchodu se Západem – pokud v roce 1963 podíl průmyslových zemí na obchodu RVHP činil 19%, pak v 80. letech kolísal mezi 27 a 33%. Ekonomické zaostávání se projevovalo v tom, že socialistické země byly schopny vyvážet pouze suroviny a maximálně nejkvalitnější výrobky. Zahraniční dluh se podařilo snížit, ale ke konci 80. let se zadlužení začalo znovu zvyšovat. Po politickém uvolnění v SSSR začala sílit snaha členských zemí o provedení reform, které byly determinovány ekonomickou a politickou situací dané země. Po pádu centrálně plánovaných ekonomik v roce 1989 nastal návrat těchto zemí k demokratickým tradicím a tržnímu hospodářství. Tyto změny našly vyjádření v dohodě o ukončení činnosti RVHP podepsané v roce 1990 (formální zánik organizace nastal až v roce 1991).

Celkově tedy 40 let socialistického centrálního plánování dovedlo ekonomiky bývalých satelitů SSSR až na okraj ekonomického krachu. Jejich demotivující systémy vedly k potlačení vlastní iniciativy. Oddělenost socialistických ekonomik od světového hospodářství způsobovala snížení konkurenceschopnosti podniků a nenutila je k efektivnímu hospodaření. Členské státy měly příliš velký objem výměny zboží mezi sebou a to za ceny, které absolutně neodpovídaly cenám na světovém trhu. Státní regulace cen vedla k potlačené inflaci a vzniku černého trhu. Extenzivní růst (hlavně v těžbě surovin) způsoboval značné ekologické škody. Krach RVHP

a rozpad SSSR pak svým dílem způsobily vznik vážných ekonomických potíží bývalých členů. Hlavním důvodem byl přechod k dovozu zboží ze Západu, a ne od bývalých členských států, což výrazně snížilo zpětný vývoz kvůli nekonkurenceschopným výrobkům a také kvůli přechodu na obchod za světové ceny, který vážně poškodil obchod těchto států. Výměna zboží mezi bývalými členy RVHP zaznamenala výrazný pokles, včetně vzájemných ekonomických vztahů mezi Ruskem (tehdy ještě SSSR) a Polskem.

2.2 Vztahy mezi SSSR a Polskem v rámci RVHP

Ekonomické vztahy mezi SSSR a Polskem byly natolik široké a významné, že dodnes mají vliv na oboustranné vztahy zemí bývalého sovětského bloku.

V tomto období bylo pro polskou obchodní bilanci se SSSR (nejvíce s Ruskem) příznačné většinou pasívum, které bylo vyrovnáváno jednak poplatky za tranzit sovětské ropy a plynu, jednak jinými aktivitami ze sféry služeb. Pasivní obchodní bilance nenabývala alarmujících hodnot až do roku 1970, ale brzy však byla značným aktivním saldem byla v letech 1982-1991 vyrovnána. Od roku 1992 začala bilance opět narůstat, což bylo typické pro transformující se ekonomiky, které se hospodářsky otevíraly Západu, aniž by o jejich zboží byl odpovídající zájem. Vývoj zahraničního obchodu Polska od roku 1939 až do roku 1995 zachycuje příloha č.1. Lze z ní vyčíst změnu ekonomické orientace Polska na přelomu 80. a 90. let, kdy byl Sovětský svaz v čele vývozu a dovozu vystřídán Německem. Podíl SSSR na polském vývozu a dovozu pozvolna rostl až přibližně do rozhraní 60. a 70. let, poté však, až do konce 80. let, klesal. Přitom dovozy ze SSSR prakticky neustále převyšovaly tam směřující vývozy. Velikost příslušných podílů se pohybovala kolem 30% (u dovozů okolo 25% a vývozů okolo ¼ až ⅓). Sovětský svaz byl v roce 1989 stále ještě na prvním místě v importu a exportu Polska, v roce 1989 hodnota obchodního obrátu Polska s členskými státy RVHP dosahovala 2/3 celkového obrátu polského zahraničního obchodu, z toho větší část připadala na Rusko.

Již první postkomunistická vláda Polska se v roce 1989 zaměřila na ohraničování exportu do SSSR (zejména Ruska), což se odrazilo na zahraničně obchodní politice – zejména na politice valutových kurzů, uplatnění administrativních metod pro regulaci výměny zboží. Tím nová vláda demonstrovala nejen reformátorské záměry, ale i připravenost rychle přeorientace na západní trhy. Příloha č. 3 znázorňuje změnu podílu zemí Středovýchodní Evropy na zahraničním obchodu Polska

V roce 1990 na trhy EHS bylo vyvezeno jen 14% z celkového exportu SSSR, což zcela určitě neodpovídalo velikosti evropského trhu. Zbytek sovětských vývozu směřoval do členských zemí RVHP (tabulka č. 1).

Tabulka č. 1 *Podíl zemí RVHP a Západní Evropy na zahraničním obchodu Polska*

Vývozy a dovozy Polska v %	1950	1970	1989
Vývoz do zemí RVHP	56,5	63,9	40,6
Vývoz do zemí Západní Evropy	43,1	36,1	59,4
Dovoz ze zemí RVHP	61,1	68,6	40,1
Dovoz ze zemí Západní Evropy	38,9	31,4	59,1

zdroj: vlastní zpracování podle článku: Monika Gola *Sytuacja Polski i jej rozwój gospodarczy do 1989 roku*, [online], [cit. 20-11-2007], dostupný z <http://www.exporter.pl/zarzadzanie/ue/1przed89.html>

Podíl evropských členských zemí RVHP včetně Polska (bez NDR) na sovětském exportu činil téměř 44%. Na podílu Polska se stejné země podílely v roce 1989 36% a v roce 1990 - 23%. Zbožovou skladbu importu a exportu mezi SSSR (Ruskem) a Polskem znázorňuje příloha č.2 .

3. Situace po rozpadu RVHP

Až do počátku 90. let byla socialistická soustava pojmána jako oddělená a protikladná soustavě světové tržní ekonomiky. Procesy ideologické a politické transformace, probíhající v postsovětských zemích, mimo jiné v Polsku a Rusku, i vytváření reálného tržního prostředí uvnitř jejich ekonomik, tento náhled zvrátily.

Již v roce 1988 byla podepsána Deklarace o vzájemném uznání mezi členskými zeměmi RVHP a EU, která dala impuls pro vedení jednání a následném podepsání dalších dohod. Smlouva z roku 1989 rušila většinu množstevních omezení na výměnu zboží a snížila výši cla na průmyslové zboží, vyvážené z Polska do zemí EHS, a také stanovila rámec budoucích vztahů. Tím se nastartoval proces vypracování zásadních podmínek transformace národních hospodářských systémů do ekonomické a měnové unie a následně i unie politické, který měl být přijatelný pro všechny členské země Evropských společenství.

Dále pak důležitou úlohu hrálo rozhodnutí členských zemí RVHP o rozpuštění této organizace, jejíž existence již neměla význam kvůli rozpadající se socialistické integraci. Tímto nastal zlom i v ekonomických vztazích mezi Ruskem a Polskem, které by v budoucnu měly záviset hlavně na vztazích EU a Ruska a rusko – polské ekonomické vztahy vlastně budou mít druhotný charakter. Z hlediska ekonomických zájmů Ruska tento proces postupného začleňování Polska do EU určuje nejen jeho současné a budoucí ekonomické perspektivy v regionu, ale i metody jejich realizace. Ekonomický zájem o Polsko je podmíněn nejen jeho polohou na nejdůležitější tranzitní cestě z Ruska do Západní Evropy, ale také jeho převahou nad jinými evropskými státy z regionu co se týče rozlohy, počtu obyvatel a ekonomického potenciálu. Svou roli v ekonomických vztazích rusko - polských také hraje roli bezprostřední sousedství těchto států díky polské hranici s Kaliningradskou oblastí a také sousedství Polska s dalšími významnými obchodními partnery Ruska.

3.1. Transformace polské ekonomiky po roce 1989

Polsko bylo začleňováno do sovětského bloku s příslušnými vnitřními důsledky, i když polská kopie sovětské předlohy nebyla dokonalá vzhledem k nedokonalé kolektivizaci a zachování výrazné role katolické církve. Byla zde zachována možnost mít soukromou živnost a také samostatně hospodařit v zemědělství. Zahraniční obchod do roku 1989 byl státním monopolem a do konce 80. let téměř polovina obchodní výměny Polska připadala na státy SSSR – okolo 46% exportu a 52% importu v roce 1986. SSSR tak byl hlavním polským obchodním partnerem. Do 70. let 99% maloobchodního obrátu Polska připadalo na státní podniky. Po roce 1989 téměř 90% tohoto obrátu již připadalo na privátní sektor. Stejný charakter měla i radikální změna obchodních partnerů Polska.

Základní úlohou státu bylo řešení ekonomických a hospodářských problémů, zejména hyperinflace (více než 500% v roce 1990), obrovský zahraniční dluh, skrytá nezaměstnanost, zaostalý a neefektivní průmysl a zemědělství. Zákon o svobodné hospodářské činnosti z roku 1988 a uvolnění cen v červenci 1989 nepřinesly očekávané výsledky. Polsko přistoupilo na realizace tzv. plánu Balceroviče (ministr financí), který se zakládal na liberalizaci vnitřních cen, růstu dovozu, kontrole mezd a finanční politiky podnikání, zavedení procentních sazeb, vyšších než míra inflace, stabilizace kursu dolaru a zavedení jeho směnitelnosti. Efektem byla stabilizace polské ekonomiky a její postupné otevírání se světové ekonomice. Byla provedena reforma bankovníctví a finančně-kreditní politiky, vytvořeny kapitálový a pracovní trhy. V červenci 1990 byl schválen zákon o privatizaci. V roce 1991 byla zavedena daň z příjmu fyzických osob a v roce 1992 také DPH. Velký význam mezi reformami měly změny vlastnictví, osamostatnění

podniků a vznik konkurence na vnitřním trhu. Politika privatizace státního majetku, zavedení zásad volného trhu a radikální snížení deficitu státního rozpočtu začaly fungovat. V roce 1992 inflace klesla na 43% a v dalších letech dosahovala jednočíslných hodnot (ke konci roku 2001 klesla pod hranici 4%). Mezi další úspěchy patřily snížení zahraničního dluhu a aktivizace investování v Polsku. V roce 1991 začala fungovat Varšavská burza cenných papírů, zvyšoval se růst HDP (v r. 1993 činil 4%, v r. 1995 – už 7%).

Změny, vyplývající z transformačního procesu, vyvolaly přehodnocení všech oblastí ekonomiky a hospodářství země. Jejich hlavním předpokladem je zavedení podmínek fungování volného trhu, opírajícího se o rostoucí a dominantní pozici soukromého podnikání. Hlavním motorem hospodářského růstu Polska se stal privátní sektor a privatizace přispěla k vzniku více konkurenčních struktur v ekonomice. V roce 2001 soukromý sektor produkoval až 75% HDP a zaměstnával více než 70% pracujících.

Jako i v jiných zemích EU, nejvíce obtížná byla privatizace a restrukturalizace odvětví těžkého průmyslu, trval proces privatizace velkých průmyslových podniků (v hutnictví, chemickém průmyslu, strojírenství, energetice, plynárenském průmyslu, dopravě, stavebnictví), které byly zajímavé pro investory a dodnes jsou hlavním cílem zahraničních investic. V roce 1990 bylo v Polsku 8441 státních podniků, v roce 1996 ještě pořád 3847.

Ke konci 90. let byl schválen právní rámec zákonů, který implementoval *acquis communautaire* EU a zahrnoval zákony, týkající se např. svobody podnikání a hospodářské činnosti, volného pohybu zboží (zodpovědnost výrobce, bezpečnost výrobků aj.).

3.2 Transformace ruské ekonomiky

Rusko, ve srovnání s Polskem, bylo méně připraveno na ekonomickou transformaci země, během komunistické vlády nebyly podniknuty žádné předreformní kroky. Hledání cesty záchranu ekonomiky země začalo ve druhé polovině 80. let přijetím např. zákona o družstvech (1988), zákona o vlastnictví, zákona o podnicích a podnikatelské činnosti, vyhlášení o akciových společnostech (1990). Ale tyto kroky byly nedostatečné a nedůsledné, reálná hospodářská situace v zemi se tím ještě více zhoršila. V roce 1991 nastal pokles výroby téměř ve všech odvětvích ekonomiky, stát řídil a cenově kontroloval stále 75% ekonomické činnosti subjektů. Úroveň inflace překonala hranici 300% za rok, deficit státního rozpočtu činil více než 30% HDP. Na počátku roku byla uplatněna šoková terapie (autorem byl Jegor Gajdar, premiér). Tato změna znamenala průlom v hospodářských poměrech, protože díky ní došlo k liberalizaci ekonomiky a krokům k tržnímu hospodářství. Proběhla liberalizace většiny cen – regulovány zůstaly jen ceny základních komodit, nájemného, energií a podobně. Tato liberalizace odhalila předchozí

potlačenou inflaci, která se projevila vysokým tempem růstu cen. Uskutečnila se také liberalizace vnitřního obchodu, která vedla ke vzniku tisíců soukromých podniků. Souběžné uvolnění v zahraničním obchodu však probíhalo podstatně pomaleji a ruský trh zůstával chráněn tarifními i netarifními překážkami. Již na počátku 90. let také došlo k uvolnění trhu práce, byl umožněn svobodný výběr zaměstnání a vznik odborových organizací. V roce 1992 byla realizována daňová reforma, která měla změnit systém transferů a dotací. Nově byla zavedena daň z přidané hodnoty, spotřební daň, daň z příjmu fyzických osob. Výsledkem však byl neprůhledný systém, který nezajišťoval dostatečný příjem do státní pokladny. V první polovině 90. let se uskutečnila i malá a velká privatizace (bylo prodáno okolo 16500 malých a středních podniků), jejíž součástí byla také kupónová privatizace, která byla značně netransparentní – až 60% akcií získali zaměstnanci a vedení jednotlivých podniků. Ve skutečnosti se pak privatizace často uskutečňovala v rámci relativně malé skupiny osob. Důsledkem byla oligopolní struktura hospodářství, ve které tržní mechanismus měl značně pokřivenou podobu. Souběžně s reformou došlo k propadu hospodářství, který byl mnohem dramatičtější, než v jiných zemích Evropy. Reálný HDP poklesl na 56% hodnoty před transformací. Tento propad se projevil na poklesu životní úrovně obyvatel. Celý hospodářský systém byl značně nestabilní, stát se trvale zadlužoval. Tato skutečnost byla výsledkem neplacení daní – daňové úniky byly odhadovány až na 40% daňových výnosů.

V roce 1996 přijala ruská vláda další program ekonomických reforem, které měly zastavit pokles příjmů vlády, urychlit strukturální reformy a snížit rozpočtový schodek na 4% HDP. Nicméně pokles veřejných příjmů se nepodařilo zastavit a rozpočtový deficit se naopak zvýšil. Zahraniční investoři začali ztrácet důvěru ve schopnost vlády plnit své závazky, to se projevilo odlivem zahraničního kapitálu. Situace vyústila v roce 1998 do nutnosti přijmout moratorium na splácení dluhů, prakticky to znamenalo státní bankrot. Rubl v důsledku tohoto vývoje prudce devalvoval a hodnota zahraničního obchodu výrazně poklesla.

Stav ruské ekonomiky se změnil díky růstu cen na ropu a dalších surovin. Tento vzestup přispěl k oživení hospodářství v roce 1999, kdy také došlo k rychlému splacení zahraničního dluhu. Příjmy z ropy zvýšily devizové rezervy z 12 mld. USD v roce 1999 na 315 mld. v roce 2006. Rusko má v současnosti třetí největší devizovou rezervu na světě. Podobně se stabilizovaly i veřejné finance. Od roku 2001 je státní rozpočet přebytkový a zahraniční dluh poklesl na 31% HDP. Část příjmů je ukládána do stabilizačního fondu země.

4. Ekonomické vztahy po roce 1990

4.1. Spolupráce v první polovině 90. let

Hodnota a struktura rusko-polského obchodu v polovině 90. let byla podmíněna stavem národního hospodářství obou zemí, absencí dostačujících finančních prostředků pro státní podporu vývozu a jeho kreditování, pojištění zahraničně obchodních kontraktů aj. Kromě toho, je spojena s absencí infrastruktury, především finanční, oboustranné spolupráce, čímž se snižovala výhodnost vzájemných ekonomických vztahů a konkurenceschopnost ruských výrobků na polském trhu a polských – na ruském. Nehledě na četná jednání, uskutečněná od roku 1992, a již podepsané dohody, značné posuny v tomto směru v polovině 90. let nenastaly. Zúčtování podstatné části vzájemných obchodů se uskutečňovalo prostřednictvím západních bank. Na nedostatečné úrovni byla také rusko - polská kooperace ve výrobní a investiční kooperaci. Prakticky všechny dřívější kooperační vztahy se rozpadly a nové se navazovaly velmi málo.

Pokles vzájemného obchodu pokračoval i po rozpadu SSSR, největší propad pak nastal v roce 1993, kdy rusko-polský obrat zboží dosáhl 1,8 mld. USD (z toho ruský export klesl na 1,3 mld. a import na 0,5 mld. USD). Toto výrazné zpomalení tempa růstu exportu Ruska vyplynulo z řady příčin, zejména kvůli poklesu průmyslové výroby v Rusku, recesi v mezinárodním obchodu, nedostatečné vládní podpoře exportu (poskytování záruk, financování), poklesu zájmu výrobců o export v důsledku růstu cen v zemi, nákladů na dopravu a vysokých procentních sazeb na úvěry a ochraně trhů vyspělých zemí před ruským exportem. Je nutné poznamenat, že smluvní ceny na ruský export byly nižší, než ceny světové, což nejen snižovalo příjem z exportu, ale i zpochybňovalo úroveň cen světových a mělo negativní vliv na důvěryhodnost Ruska jako obchodního partnera. Mezi hlavní položky ruského vývozu do Polska patřily ropa, plyn a suroviny. Naopak v polském vývozu do Ruska převažovaly stroje a zařízení (37,6%), zemědělsko – potravinářská produkce, spotřební zboží (např. oděvy 5%). Zahraničně-obchodní bilance Ruska byla v roce 1993 pozitivní a celkem činila 16 mld. USD (nárůst o 97,5% oproti roku 1992). Snižování vládních subsidií na dovoz výrazně omezilo dovoz do Ruska. Mezi další příčiny poklesu patřily omezení možnosti půjček a nákupu na úvěr, fluktuace kurzu ruble k dolaru a zavedení DPH na dovážené zboží.

Zahraniční obchod Polska, jako důležitý pilíř ekonomické obnovy země, měl na začátku 90. let 2 hlavní cíle – obnovit tradiční ekonomické styky se státy Středovýchodní Evropy, hlavně tedy s Ruskem, a dosažení kladné obchodní bilance v zahraničním obchodu.

V důsledku poklesu vzájemných ekonomických vztahů s Ruskem více utrpěla polská ekonomika. Její závislost na sovětských dodávkách (ze 2/3 ruských dodávek paliva a surovin) byla stejná jako na sovětských odběratelích. Na sovětský trh (nejvíce na ruský) exportovalo více než 300 velkých a středně velkých společností se stovkami tisíc zaměstnanců. Nutná přeorientace na jiné země – odběratele byla pro značnou část těchto společností v dané situaci téměř nemožná a ztráta sovětského trhu tak měla negativní ekonomické následky. Pro SSSR a pak i pro Rusko byla ztráta polského trhu méně bolestivá, ale znatelná. Záhy však tyto následky byly odsunuty do pozadí kvůli vyhocení politické a ekonomické domácí krize a mnohem podstatnější ekonomické ztráty Rusko utrpělo v důsledku rozpadu SSSR a následné dezorientace na postsovětském prostranství.

Změna se týkala i členství Polska a Ruska v mezinárodních organizacích. Po rozpuštění RVHP Polsko podepsalo dohodu o spolupráci s EHS. V roce 1995 se stalo členem WTO a v roce 1996 také členem OECD. Členství v těchto organizacích s sebou neslo řadu požadavků na polskou ekonomiku a obchod. Dalším pokusem o aktivizaci ekonomických kontaktů v regionu bylo založení organizace volného obchodu CEFTA v roce 1993. Také proces rozšíření EU a NATO na východ způsobil některé komplikace v polsko-ruské ekonomické spolupráci. Společně s tím, jak se realizovala Dohoda o přistoupení Polska k EU, se postupně formovala zóna volného obchodu s průmyslovým zbožím, snižovaly se cla a zvyšovaly kontingenty na vývoz zemědělské produkce. Od 1.1.1995 začalo pětileté období každoročního snížení polských cel na západoevropské průmyslové výrobky (každý rok o 20% podle hlavního tarifu). Polský trh se stále více otevíral trhu Evropské Unie, přičemž se zachovávaly dřívější bariéry pro Rusko. Prakticky to znamenalo zhoršení podmínek pro ruský export, který začínal narážet na konkurenci západních firem. V roce 1996 jako řešení budoucích komplikací, vyplývajících ze vstupu Polska do EU, bylo navrženo vytvoření zóny volného obchodu mezi Ruskem a Polskem. Následně bylo podepsáno Společné prohlášení o liberalizaci vzájemného obchodu. Výhody pro polskou stranu plynuly hlavně ve zvýšení vývozu na ruský trh a upevnění tak pozic na něm. Rusko mělo více strategický zájem – v 90. letech tento režim preferencí v zásadě žádný vliv na ruský vývoz mít neměl, ale v budoucnu by sloužil jako prostředek k zachování malých partií ruského vývozu hotové produkce na polský trh jako opěrných bodů potenciálního růstu vývozu a rozšíření jeho struktury.

Zájem Ruska o ekonomickou spolupráci s Polskem v 90. letech tak měl spíše druhotný charakter, který lze vysvětlit následovně:

- z různých perspektiv hlavním ekonomickým cílem Ruska byla (a bude) Evropská Unie, respektive státy, tvořící její hlavní jádro (Německo, Francie, Velká Británie). Tyto země jsou

nejen hlavními obchodními partnery Ruska, ale i největším zdrojem investic i nových technologií.

- přítomnost Ruska na mezinárodním a evropském trhu ještě dlouhou dobu bude podmíněna dodávkami přírodních zdrojů (hlavně ropy a plynu). Tyto dodávky jsou však závislé na spolehlivých a ekonomicky výhodných tranzitních cestách. Proto hlavní zájem Ruska, a také jeden z hlavních důvodů pro rozvíjení oboustranných dlouhodobých ekonomických vztahů, je tranzitní poloha Polska. Hlavně v 90. letech bylo Polsko pro Rusko velmi významným partnerem, protože alternativní varianta – Ukrajina – nebyla na začátku 90. let dostatečně předvídatelná a spolehlivá.

Stejně tak ani Rusko není, a také nemá být hlavním polským ekonomickým partnerem a nejžádanějším cílem polských exportérů. Po vstupu na západní trhy se polští vývozci snaží „vrátit“ na východní trhy z pragmatických důvodů – prodat zboží, které na západním trhu je z různých důvodů neprodejné nebo hledají nové trhy pro zvýšení odbytu. Protože jednotlivé sektory národní ekonomiky a domácí výrobci měly velmi ohraničené možnosti obstat v konkurenci nejen na západním, ale i na domácím trhu, hledaly dodatečné rezervy pro ekonomický růst země také na ruském trhu. Ale žádné ekonomické výhody, plynoucí ze vstupu na ruský trh, by nezvrátily hlavní strategický cíl Polska – dosáhnout požadované úrovně ekonomického rozvoje země pro vstup do EU a následné integrace do evropských struktur. Žádný větší ekonomický zájem však neměla ani ruská strana. Nehledě na značný ekonomický potenciál polského trhu a v důsledku řady reforem také větší průhlednost, bezpečnost a stabilizaci podmínek pro rozvoj investic, Rusko v 90. letech nemělo větší záruky na upevnění svých pozic na polském trhu. Příčinu lze hledat v neskrývané snaze Polska o diverzifikaci zdrojů dovozu paliv a surovin a oslabení závislosti na ruském importu.

Působení ruských investorů na polském trhu by mohlo i dále podporovat dovoz ruského zařízení a strojů, investování do palivo-surovinových odvětví, tj. do odvětví, kde má ruský investor větší šanci na úspěch, než v jiných odvětvích. Také si ruští investoři uvědomovali (kvůli postupnému začleňování Polska do EU) měnící se podmínky pro možnost upevnit své pozice a vytvořit základnu pro následnou expanzi na polský trh. Zdárným příkladem bylo vytvoření v Polsku sítě benzinových stanic Lukoil v roce 1996.

Ekonomický zájem Ruska o polský dovoz měl v 90. letech spíše regionální charakter.

Na prvním místě byla Kaliningradská oblast, která je teritoriální a administrativní enklávou Ruské Federace a má společnou hranici s Polskem. Vládní představitelé ruských regionů, zvláště pak Kaliningradské oblasti, aktivně vyzývali Státní Dumu k ratifikaci Dohody o obchodu a ekonomické spolupráci s Polskem (byla podepsána 25.8.1993 a začala platit od 13.2.1995). Pro ostatní regiony je zájem o polský dovoz podmíněn obecně fungováním

spotřebitelského trhu (např. polský dovoz činil téměř 10% celkového potravinářského dovozu Moskvy). Proto také ruská městská zastupitelství vystupovala proti zavedení vyššího cla na potravinářské výrobky a podporovaly podnikání domácích i zahraničních podnikatelských subjektů v této sféře.

Na přelomu let 1994 - 1995 se podařilo překonat klesající tendenci ve vzájemném obchodu, který v roce 1995 vzrostl o 80% oproti roku 1993 a činil 3,3 mld. USD (ruský vývoz – 2,0 mld., dovoz – 1,3 mld. USD). V tomto období se Polsko v ruském zahraničním obchodu posunulo ze 13. na 10. místo a jeho podíl činil tak 3,6% z celkové hodnoty ruského zahraničního obchodu. Ruská Federace byla mezi zahraničními partnery Polska na 3. místě a její podíl na celkovém polském zahraničním obchodu činil 6,2%. Co se týče skladby zahraničního obchodu, zůstává téměř beze změn. Podíl paliva a surovin činil v roce 1995 téměř 78%. Následovaly výrobky chemického průmyslu, plasty a plastové výrobky (s 9%). Stroje, zařízení, přístroje a dopravní prostředky činily 3%. Přičemž zde hraje roli důležitý fakt, že v ruském vývozu technické produkce se jedná spíše o pozůstatek z dřívějších vztahů (jde mj. o náhradní díly, komponenty k dříve dodanému zařízení apod.). Ve struktuře polského vývozu v roce 1995 více než 40% činila zemědělská a potravinářská produkce (což činilo 11% celkového polského vývozu v této kategorii). Její reálný podíl se ještě zvýšil díky reexportu potravinářských výrobků do Ruska ze sousedních států (především alkoholických a nealkoholických nápojů, ethylalkoholu a tabákových výrobků). Polovina celkového objemu polského vývozu v této kategorii směřovala do Ruska. Podíl strojů, zařízení a přístrojů na polském vývozu činil 16%, na chemickou produkci, plasty a plastové výrobky připadalo 17% a 8% na nábytek.

V polovině 90.let hlavní část polského vývozu do Ruska činilo spotřební zboží, které vyrovnávalo deficit na ruském spotřebitelském trhu. Od začátku 90. let však byly mnohé polské výrobky vytěsněny z ruského trhu domácími výrobci nebo konkurencí z jiných zemí, často kvůli získání zahraničních investic. K tomu polský vývoz spotřebního zboží byl velmi citlivý na jakékoli podstatné změny v ruském zahraničně obchodním režimu. Podle údajů za rok 1996, ruský dovoz z Polska klesl o 30% oproti minulému roku (z 1321 mln USD na 925 mln USD), zároveň se také snížil dovoz zemědělských a potravinářských výrobků a to o 43% (z 573 na 326 mln USD). Nejdříve byl tento pokles způsoben změnami v ruské tarifní politice, zrušením úlev a výhod pro dovozce. Polská statistika uvádí jiné údaje, podle kterých se ruský dovoz nejen v roce 1996 nezmenšil, ale byl zaznamenán jejich 30% nárůst, včetně 30% nárůstu zemědělských a potravinářských výrobků. Statistické údaje obou úřadů se liší hlavně kvůli nedokonalosti celní statistiky (Rusko přešlo na mezinárodní statistické standarty teprve v roce 1992, Polsko již před rokem 1990) a také významném podílu reexportu zboží do Ruska prostřednictvím dalších států.

Ohraničení možností zvýšení polského dovozu spotřebního zboží, jeho nestálý charakter, se projeví ve sféře neorganizovaného obchodu. Ještě před deseti lety byli Poláci hlavními dodavateli sovětských drobných podnikatelů, často prodávali zboží dovezené z jiných zemí. V polovině 90. let se prostřednictvím neorganizovaného obchodu do Ruska dováželo zboží za cca 15 miliard USD. Dnes jeho hodnota činí necelou miliardu USD. Většinou bylo vytlačeno levnější a méně kvalitní asijskou produkcí. Také dnešní prodejci mohou spotřební zboží dovážet rovnou ze země původu, a ne z varšavských burz. Nehledě na to, dnešní hodnota polského neorganizovaného dovozu je srovnatelná s hodnotou organizovaného dovozu. Na druhou stranu, státy SNS přestaly být hlavním směrem neorganizovaného vývozu polského zboží. Podle polských výzkumů, provedených v roce 1995, přes severovýchodní hranici putovalo do sousedních států (Ruska, Litvy, Ukrajiny a Běloruska) méně než ¼ zboží, vyvezeného z Polska jako neorganizovaný vývoz.

Omezení dalšího růstu ruských dodávek na polský trh je podmíněno jejich strukturou: stále se uskutečňují hlavně díky palivo-energetické a surovinové složce dovozu. Zvýšení exportu bylo zpomaleno nízkou koupěschopností trhu, finanční situací na polském trhu (zvyšující se záporné saldo platební bilance), limitováním vývozních zdrojů ze strany Ruské Federace a západní konkurencí. Navýšení ruských dodávek díky změně její chstruktury a zvětšení podílu technické produkce nebo jiných hotových výrobků brzdila zaostalost ruského strojírenství a dalších odvětví zpracovatelského průmyslu.

Povznést strukturu vzájemných ekonomických vztahů mohla výrobní kooperace, ale při současných podmínkách (nedostatek investic, technologické zaostávání) v Rusku a Polsku si země nemohly nabídnout ani významnější objem investic, srovnatelný s možnostmi západních partnerů, ani potřebnou úroveň nových technologií. Během charakterizovaného období se neobjevovaly žádné projekty obnovení dřívější ekonomické spolupráce (jako v případě maďarského Ikaruse). Například, v sovětském období s Magnitogorským hutnickým kombinátem těsně spolupracovala celá řada polských stavebních a montážních podniků, které dnes s tímto kombinátem spolupracují jen jako subdodavatele německého investora. Podobných příkladů je celá řada. Mnoho rezerv pro rozvoj rusko – polských ekonomických vztahů lze hledat na regionální úrovni, nemají ale významný ekonomický význam nebo nemohou výrazněji posunout tyto vztahy dopředu.

Regionální spolupráce probíhala tradičně – ruské suroviny a palivo výměnou za polské potravinářské a spotřebitelské zboží. Na pozadí desítek dohod, uzavřených na meziregionální úrovni, je příklad Kaliningradské oblasti spíše výjimkou. Zde, v relativně úspěšných ekonomických vztazích, hrají velkou roli shodné geopolitické a ekonomické zájmy obou stran. Ale ani Kaliningradská oblast se nestala katalyzátorem vzájemných ekonomických vztahů

na regionální úrovni, jakýmsi „oknem“ na ruské a polské trhy. Avšak otázka Kaliningradské oblasti hraje stále významnější roli v rusko – polských vztazích, hlavně pak politických a ekonomických.

4.2 Ekonomická spolupráce ve druhé polovině 90. let

V letech 1996-1997 se udrželo vysoké tempo oboustranného růstu zahraničního obchodu. V roce 1996, podle předběžných údajů celní statistiky RF, činila hodnota vzájemného obchodu okolo 3,4 mld. USD (ruský vývoz – 2,5 mld. USD, dovoz – 0,9 mld. USD). Oficiální statistika polských úřadů má jiné údaje – podle ní nárůst rusko-polského obchodu byl ještě větší a jeho hodnota činila přibližně 4,2 mld. USD (polský vývoz – 1,6 mld. USD, dovoz – 2,5 mld. USD). Ale příjmy z neorganizovaného obchodu, platby za tranzit a další příjmy vyrovnávaly saldo polského obchodu s Ruskem.

Rok 1997 byl dalším, v pořadí čtvrtým rokem, kdy obchodní obrat mezi Ruskem a Polskem rostl po poklesu na začátku 90. let. Obrat se ve srovnání s předešlým rokem zvětšil o 15,8% a činil tak 4 840,2 mln USD. Polský export se zvýšil o 30,29% (2 154,7 mln USD), import o 6,32% (2 685,5 mln USD). Uvedená tendence způsobila snížení záporného salda z 872 mln USD v roce 1996 na 531 mln USD v roce 1997. Podíl Ruska na polském vývozu do bývalých členů SSSR činil pro tento rok více než polovinu, 54,7% a na dovozu pak 77,2%. Jeho podíl na celkovém exportu Polska pak představoval 8,37% a dovozu 6,35%. Struktura vzájemného obchodu se v podstatě nezměnila. Polský import z Ruska zastupují z 84,58% nerostné produkty, hlavně ropa a zemní plyn (mimo jiné dovoz v této kategorii vzrostl oproti roku 1996 o 10,68%), nešlechtné kovy (zaznamenán opět nárůst dovozu o 10%) s podílem 4,1% a produkty chemického průmyslu s 2,58%. Největší podíl na polském exportu měla zemědělsko-potravinářská produkce, celkem za 771 mln USD (růst oproti roku 1996 o 20%). Tento vývoz představoval více než 41% celkového objemu polského vývozu do Ruska. Formování obrátů v rusko-polském zahraničním obchodu v uvedené kategorii zobrazuje příloha č. 4. Z přehledu je vidět, že hodnota celkového obrátu stále rostla s tím, že nárůst byl s každým rokem menší (viz stejná příloha v r.1994 – o 81%, 1997 – o 18,5%).

Právě na trhu s potravinářskými a zemědělskými produkty měli polští vývozci největší šanci uspět v konkurenci kvůli deficitu domácí produkce v Rusku. Největší brzdou v polském exportu na ruský trh byly ceny, které vedle dotované produkce z jiných zemí jsou pro spotřebitele vyšší. Ale, např., v případě dováženého drůbežího masa z USA, které neodpovídalo ruským normám a jeho dovoz byl pozastaven, se naskytlá příležitost pro polské vývozce, jejichž dosavadní podíl v uvedeném segmentu byl velmi nízký. Současně se na ruském trhu objevovaly

mezery v produkci dietních výrobků, vitamínových doplňků, dětské výživy, minerálních vod, hotových jídel. Další možnosti zvýšení polského vývozu zemědělsko - potravinářské produkce byl zájem ze strany federální a hlavně regionální vlády RF o vytvoření sítě potravinářských velkoobchodů (v roce 1997 bylo zaregistrováno 50 podobných velkoobchodů, proto lze označit tuto oblast jako perspektivní pro budoucí investice).

Polské podniky spolupracovaly s ruskými v produkci a zpracování zemědělsko-potravinářských výrobků, výrobě nábytku a stavebního materiálu, dopravních prostředků, poskytování služeb ve stavebnictví, montáži aj. Tyto formy ekonomické spolupráce zatím nedosáhly větších rozměrů, stejně jako investiční činnost mezi státy. Rezervy pro rozvoj ekonomické spolupráce byly v odvětvích jako jsou zpracovatelský průmysl, výroba strojů a přístrojů pro hornický průmysl, zemědělství, technická odvětví. Značné možnosti pro aktivizaci ekonomické spolupráce jsou v investiční činnosti v privatizačních procesech, v realizaci projektů pro rozvoj drobného podnikání. Jedním z nejdůležitějších zdrojů je rozvíjející se ekonomická spolupráce na regionální úrovni, která je velmi důležitým faktorem pro oboustranný obchod a navázání kontaktů společenských a politických. Dalším zdrojem intenzifikace vzájemných ekonomických vztahů je kooperace ve finanční sféře. Ve druhé polovině 90. let se navázala spolupráce ruských a polských bank a pojišťovacích institucí, ke konci roku 1997 na území RF působilo celkem 5 obchodních zastoupení polských bank. Stále roste počet navázaných korespondenčních vztahů, jsou poskytovány potvrzené akreditivy a krátkodobé úvěry. Postupně se vytvářejí podmínky pro působení bank na teritoriu obou států. Mezi perspektivní projekty spolupráce lze zařadit rozvoj dopravní infrastruktury (výstavba a modernizace dálnic, železnice, optimalizace spojů, mj. v Kaliningradské oblasti), výstavba a modernizace hraničních přechodů, zjednodušení celních procedur, akreditace laboratoří (praktická realizace dohody o uznávání výsledků výzkumů), zřízení pracovní rusko - polské skupiny, jejíž hlavní činností bylo definovat a navrhnout odstranění překážek v obchodu a ekonomické spolupráci mezi těmito dvěma zeměmi.

V roce 1998 se tyto pozitivní tendence zvrátily kvůli hospodářským problémům na ruském trhu ve 2. polovině roku 1998, které negativně ovlivnily polsko - ruské ekonomické vztahy. V důsledku ruské hospodářské a finanční krize se oboustranná obchodní výměna zmenšila o 18% a činila tak 3,966 mln. USD. Nastal propad polského exportu do Ruska (o 26%), ztráta obnášela 1,594 mln. USD. Ve výsledku se výrazně zvýšilo záporné saldo polského vývozu, ve srovnání s rokem 1997 propadlo ke konci roku 1998 na 775 mln.USD. S cílem hledání řešení této situace a způsobů oživení hospodářské spolupráce, týkající se hlavně obnovení zahraničního obchodu, se na konci roku 1998 a na začátku roku 1999 v Moskvě

uskutečnilo několik setkání ministrů obou zemí, zejména ministrů průmyslu, obchodu a zemědělství.

Kromě několika pozitivních příkladů kooperace (např. spolupráce ve výrobě dopravních prostředků pro MHD., automobilových tlumičů aj.) spolupráce mezi rusko - polskými podniky nedosahovala na konci 90. let větších rozměrů. Stejně tak i polské investice v Rusku neodpovídaly potenciálu ekonomické spolupráce obou zemí. Jejich hodnota ke konci roku 1998 činila přibližně 46 mln. USD. Tyto investice směřovaly hlavně do výrobní sféry.

Hodnota ruských investic v Polsku byla značně vyšší a činila ve stejném období 958 mln. USD. Hlavní podíl na výši investic měl ruský koncern Gazprom (v roce 1993 byla podepsána Dohoda o výstavbě plynovodu Jamal přes území Polska do Západní Evropy). Je nutné poznamenat, že v této době Rusko ještě neratifikovalo Smlouvu o podpoře a ochraně investic, podepsanou v roce 1992, což ohraničovalo polskou stranu v aktivizaci investičních podnětů v ekonomicko - hospodářské sféře. Kromě toho, od 1.2.1998 vstoupily v platnost změny v zahraničním obchodu Ruské Federace, které se také dotkly obchodu s Polskem. Tyto regulace se týkaly:

- množství ohraničení některých dovážených produktů (podle návrhu administrativního úřadu Kaliningradské oblasti), např. potravin a nápojů, tabákových výrobků, nábytku, osobních aut aj. Jako důvod pro zavedení opatření byla uvedena potřeba ochrany místních výrobců. Tato ohraničení se dotkla hlavně polských dovozců
- zvýšení akcizních sazeb o 10-20% (kromě klenotnických výrobků). V případě osobních aut se sazba zvýšila z 5% na 10%. Protože se akcizní sazba vztahovala stejně tak na domácí výrobky, jako dovážené, mělo toto opatření hlavně fiskální charakter

Další omezení se týkala ruských ekonomických subjektů, stejně tak se ale nepřímo vztahovaly na polské exportéry. Jednalo se o zákaz zpracování ruských surovin mimo celní prostor Ruské Federace, ve výsledku kterého budou vyrobeny: nábytek, zpracované dřevo, alkoholové výrobky, tabákové výrobky, čokoláda, cukrářské výrobky, kožené a klenotnické výrobky. Jako příčina tohoto rozhodnutí byla uvedena nemožnost identifikovat některé ruské produkty ve zpracovaném výrobku. Dále se jednalo o zavedení kvóty 16 mln. m² na dovoz kobereců a podlahových krytin z Evropské Unie (šlo o 3x nižší množství než dosud), byla zde potenciální možnost zvýšení polského exportu. Na dobu 2 let bylo zavedeno udělování licencí na dovoz barevných televizí. Došlo ke snížení cla na živočišné tuky z 15% na 10%. Byly zavedeny kombinované celní sazby na dovoz elektrických lamp od 15% do 25% (min. od 0,6 ECU za ks). Růst dovozu byl v roce 1997 stimulován z jedné strany růstem reálných příjmů obyvatel (3,5%), ze strany druhé díky růstové tendenci přímých investic a s tím spojené poptávky na investiční dovážené statky. Rychlému růstu exportu v letech 1993-1996 napomáhala dobrá konjunktura

na světovém trhu se surovinami, která se v roce 1997 změnila kvůli finanční krizi na asijském trhu, který je důležitým odběratelem barevných kovů, tím došlo k poklesu jejich cen a také cen na ropu a odvozené produkty. Také podíl vývozu na objemu výroby základních ruských vývozních artiklů dosáhl maximálních hodnot, podrobnou strukturu znázorňuje příloha č. 5. Struktura ruského vývozu se nemění kvůli nízké konkurenceschopnosti konečné produkce, a také zavedení tarifních omezení některými zeměmi. Ruští ekonomové oceňují způsobené tím ztráty na více než 500 mln USD ročně a považují Rusko za druhý (po Číně) nejvíce diskriminovaný v tomto ohledu stát. Částečným vysvětlením je fakt, že Rusko není členem WTO. Vývozní ceny ruské produkce jsou často nižší, než ceny na vnitřním trhu. Diskriminace se týče hlavně tří skupin zboží: kovových výrobků, minerálních hnojiv a textilních výrobků. Nejvíce omezení na ruský dovoz má EU, a to 17, pak následují USA – 8, dále např. Polsko, Turecko aj.

V ruském exportu také stále převažovaly výrobky s nízkou cenovou elasticitou, poptávka po kterých je stabilní. Také trhy s většinou vývozních ruských artiklů nejsou volné, např. trh s ropou je koordinován OPEC, vývoz zemního plynu je omezen kapacitou plynovodu. Naopak vysoce perspektivní kategorie výrobků, jako jsou nové technologie, stroje a zařízení, v ruském vývozu byly zastoupeny jen málo. V polském exportu stabilní pozici měla zemědělská produkce, která dosahovala téměř 1/3 celkového vývozu. Přílišná exportní nebo importní závislost na jedné zemi zvyšuje riziko nestability v zahraničním obchodu a je proto nevídaná. V roce 1998 vstoupila v platnost Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Ruskou Federací a EU (např. Dohoda o obchodu s textilem o úplném zrušení množstevních omezení).

Také v roce 1999 ve zbožové struktuře vzájemného obchodu mezi Ruskem a Polskem nedošlo ke změnám. V roce 1999 kurs rublu devalvoval (téměř 2,5x) a tím prudce zvýšil ceny valut na nákup importovaného zboží, to následně vyvolalo snížení jejich konkurenceschopnosti ve srovnání s domácí produkcí. V důsledku toho ruský dovoz klesl o 19% v roce 1998 a o 32% v roce 1999. Také v důsledku růstu světových cen na ropu (hlavní vývozní artikl Ruska) z cenové úrovně okolo 10 USD za barel na konci roku 1998 na necelých 30 USD v roce 1999, ruská ekonomika dostala významný impuls k růstu a na konci roku 1999 přebytek obchodní bilance Ruska činil okolo 30 mld. USD. Tento výsledek byl historicky rekordní, v důsledku se podíl ruského exportu netto na tvorbě HDP zvýšil ze 7% v roce 1997 na 16% v roce 1999.

Mezi nejvýhodnější investiční možností pro polské importéry patřilo zaplnění „mezery“ na trhu s produkty střední třídy. V důsledku zvyšujícího se dovozu drahých značkových výrobků z USA a EU, a zároveň levného nekvalitního zboží z Asie právě v této sféře se mohly dlouhodobě upevnit polští výrobci spotřebního (hlavně textilního) zboží. Navíc ke konci 90. let ruská vláda zahájila dlouhodobé projekty pro zahraniční investory (např. daňové úlevy pro

zahraniční ekonomické subjekty po dobu 4 let, možnost volné koupě půdy bez ohledu na státní příslušnost kupce, zrušení cla na dovážený investiční majetek, určený k podnikání aj.). Na konci 90. let mezi největší komplikace pro polské dovozce na území Ruska patřily např. absence kvalitních zásobovacích a distribučních sítí zahraničních výrobků, přinášelo další náklady a tím vyšší finální cenu výrobku, absence reálných možností bezprostředního pojištění transakcí do Ruska, které se v souladu s platnými zákony platby za zboží uskutečňovaly jen po jeho dovozu (tzn. zálohy nebyly zákonně opatřeny). Také klesal zájem ruských spotřebitelů o výrobky polského původu (i z politických důvodů). Polští exportéři museli hledat nová odbytiště své produkce v méně „nasycených“ oblastech, tzn. mimo Moskvu a St. Petěrburg. Zde však často byly překážkou omezené ekonomické a logistické možnosti.

Obecně charakteristickým rysem ekonomické politiky Polska zhruba v období let 1996-2003 byla liberalizace přístupu zboží a služeb ze zahraničí na vnitřní trh. Postupná likvidace překážek a ohraničení byla prováděna na základě závazků, vyplývajících z přístupových jednání s WTO, OECD a EU. Míra celního protekcionismu v tomto období výrazně poklesla – celková úroveň cla se snížila na 5,8%, z toho na průmyslové zboží – na 5,8%, na zemědělské výrobky – na 3,52%. Od roku 1999 se snižovaly tarify převážně na průmyslové výrobky, v roce 2000 např. činila výše cla 2,7% a v roce 2002 – 2,2%. Liberalizace importu se prováděla na základě Uruguayského kola a podepsané v rámci WTO Dohody o obchodu s informačními technologiemi, Dohody o zrušení dovozních daní (v roce 1997), která dosud byla v podstatě dalším clem, vytvoření zóny volného obchodu pro široké spektrum zemí (včetně preferenčních dohod, podepsaných v letech 1997 – 2002), snížení cla na vybrané průmyslové výrobky (např. již zmiňované snížení cla na suroviny pro textilní průmysl) na úroveň celní zóny EU. V důsledku zrychlené liberalizace se vnitřní trh Polska otevřel konkurenci se zahraničními dovozci. V roce 2000 se již 77% polského dovozu realizovalo bezcelně. Podstatně méně byla snížena cla na zemědělskou produkci. Regulace exportu ze strany státu byla v Polsku ke konci 90. let minimální – kontrola a množstevní ohraničení exportu se týkaly jen zajištění bezpečnosti, ochrany zdraví obyvatelstva a životního prostředí a plnění povinností, vyplývajících z mezinárodních smluv. Výjimkou byl zákaz vývozu hus a husích vajec (od r. 1994) a zachování množstevního kontingentu na vývoz šrotu a odpad barevných kovů (do konce r. 2000).

Ačkoliv byla v Polsku zřetelná tendence ke snižování celního protekcionismu, ke konci 90. let se zde častěji, než v jiných zemích regionu Centrální a Východní Evropy zpomalovalo tempo realizace harmonogramu liberalizace trhu. Polsko přechodně zvyšovalo tarifní ochranu a zavádělo kvóty na řadu dovážených výrobků, mj. z Ruska (např. byla prodloužena doba liberalizace dovozu výrobků z oceli, benzínu a ropných olejů, osobních a nákladních aut). Kvůli ochraně domácího trhu Polsko (od roku 1993), současně s celními poplatky, používalo DPH

a akcízy, vybírané na hranici. Zároveň se akcizní sazba na dovážené výrobky stanovila na vyšší úroveň ve srovnání s analogickou domácí. Od roku 1999 také byla zesílena veterinární a sanitární kontrola, stanovena automatická registrace řady výrobků zemědělské produkce, byly zavedeny četné dočasné zákazy na dovoz potravinářských výrobků (nejčastěji s odůvodněním ohrožení zdraví obyvatel a nutné ochrany před nemocemi zvířat). Zavedení těchto opatření agrárního trhu vyústilo v napětí s obchodními partnery (nejčastěji s členskými zeměmi EU).

Ke konci 90. let v obou zemích vzrostl význam skryté ochrany vnitřního trhu s pomocí technických a jiných speciálních požadavků (certifikace, ochrana životního prostředí aj.). Přejít na vyšší standard a normy EU, vyžadování povinné certifikace jakosti produkce značně snížily dovoz na polský trh ze zemí s transformující se ekonomikou, včetně Ruska.

4.3 Ekonomická spolupráce od roku 2000

I po roce 2000 si Rusko zachovalo pozici jednoho z nejdůležitějších obchodních partnerů Polska mimo země EU. Polští dovozci postupně upevňovali své pozice na ruském trhu. Pro polský trh byl charakteristický převažující podíl produkce primárního sektoru, ke které patří hlavně zemědělská produkce a těžební průmysl, následoval sekundární sektor s nízkou až střední náročností na technickou úroveň. K nízkotechnickým odvětvím polské ekonomiky patří železářství, spotřební průmysl a konstrukční materiály. Kategorie středně technických výrobků zahrnuje stroje, dopravní prostředky, chemickou produkci a zpracování dřeva. V terciárním sektoru je zastoupena sféra vysokých technologií. Ruský vývoz se však týkal převážně primárního sektoru, podstatně méně sekundárního a nejnižší podíl měl vývoz do terciárního sektoru, převážně z důvodu absence letecko-kosmického a jaderného odvětví v polské ekonomice.

Přehled hodnoty realizované obchodní výměny mezi Ruskem a Polskem znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 2. *Realizace polsko - ruské obchodní výměny v letech 1993-2001 (mln USD)*

	1993	1997	1998	1999	2000	2001
Obrat	1.915	4.840	3.969,6	3.386,0	5.481,6	5.481,0
Export	644	2.155	1.597,3	710,3	862,1	1.058,7
Import	1.271	2.685	2.372,3	2.675,7	4.619,5	4.422,3
Saldo	-627	-530	-775	-1.965	-3.757	-3.363,6

Zdroj: Jarosław Kuśpit: Stosunki gospodarcze z Rosją w warunkach członkostwa polski w Unii Europejskiej [online], [použito 13-12-2007], dostupný z <http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Kuspit-Lublin.pdf>

V roce 2001 tempo obchodu mezi Ruskem a Polskem dosáhlo vysokých hodnot – o 22,7% a pokračovalo i v roce 2002. Export z Polska v roce 2002 vzrostl o 24% a činil 1058,1 mln USD. Zaznamenané oživení vzájemných obchodních a ekonomických vztahů bylo výsledkem zvýšené aktivity polských ekonomických subjektů za pomoci intenzivní proexportní politiky polské vlády a také díky zlepšení podmínek pro dovoz na ruském trhu, hlavně v důsledku vysokého růstu HDP a ještě vyššímu tempu růstu ruského dovozu z Polska (za prvních 10 měsíců v roce 2002 o 18,6%). Polský dovoz z Ruska se za stejné období naopak snížil o 6,2% a dosáhl hodnoty 3527,7 mln USD. Ve struktuře polského dovozu 88,7% stanovily nerostné produkty, proto v důsledku poklesu průměrných cen na ropu a plyn (o 12% a 20%) bylo dosaženo značné redukce hodnoty dovozu z Ruska, celkem o 233,2 mln USD ve srovnání s jeho hodnotou v roce 2001. Deficit obchodní bilance s Ruskem činil ke konci roku 2001 23,6% celkového záporného salda Polska.

Ve struktuře polských výrobků, dovážených na ruský trh, došlo v tomto období k několika změnám. Například v roce 1998 prudce poklesla hodnota dodávek potravinářské a zemědělské produkce, tento trend přetrvával i v dalších letech. Pro srovnání, v roce 1997 hodnota této položky dovozu, exportované do Ruska, činila 920 mln USD, její podíl na celkovém objemu polského exportu na ruský trh byl 42,7%, v roce 1998 pak hodnota exportu v této kategorii klesla na 639 mln USD, v roce 1999 na 277 mln USD a v roce 2001 na 225,2 mln USD. Teprve v prvním pololetí roku 2002 byl zaznamenán růst podílu tohoto zboží o 21,5%. V polském exportu na ruský trh v letech 2001 a 2002 byl zaznamenán růst vývozních artiklů v oblasti stavebních materiálů, papírenského průmyslu, obalů, chemického průmyslu, strojních zařízení a strojů, rostlinné produkce nebo mraženého masa. Tempo růstu dovozu stále vyrovnává zalomení dovozu po ekonomické krizi v roce 1998. Na růst exportu měla jednoznačně pozitivní vliv diverzifikace sortimentu dodávek a uvedení na trh nových, doposud neexportovaných výrobků.

Dosud ruská strana nezaváděla omezení dostupnosti na ruský trh produkce jen polského původu. Nicméně zavedení tarifních kontingentů na hovězí, vepřové a drůbeží maso od 1.5.2003 omezilo možnosti polského dovozu. Na významu opět získal export ovoce a zeleniny. Ruský trh se vedle trhu EU stal druhým největším odbytištěm polské zemědělské produkce – v roce 2001 Polsko vyexportovalo na ruský trh ovoce, zeleniny a výrobků z nich za 35,3 mln. USD, za 9 měsíců roku 2002 tato částka činila 53,5 mln USD (7,17% ruského importu v dané kategorii). V případě čerstvé zeleniny polský export za rok 2001 činil 9,8 mln USD, za 9 měsíců roku 2002 pak 6,2 mln USD. Jednalo se o výrazný pokles, jen vývoz rajčat klesl o 40%. Na druhou stranu se zvětšil export hub – v roce 2001 jeho hodnota činila 1,6 mln USD, tj. více než 90% ruského dovozu v této kategorii. V roce 2002 se tato hodnota zdvojnásobila.

Polsko je také lídrem na ruském trhu v dovozu mražených zeleninových směsí (s více než 50% trhu). Dominantní roli v polském exportu má ovoce, hlavně jablka (v roce 2001 jejich podíl na celkovém ruském dovozu v této kategorii představoval 8,26% a v roce 2002 více než 30%). Podíl dovozu ovoce do Ruska vzrostl během roku 2002 o celkem 43%. Polsko tak získalo prvenství na ruském trhu v uvedené kategorii. Mezi nejvýznamnější polské importéry patří např. Agropol, Agro - Servis, Bart - Ex, Chlodnie Zgoda, Dutch Farmers, Gomar, Hortex, Inter - Trade, Polfrut, Prima, Profisad aj.

Principiální význam pro ekonomiku Polska stále měly ruské dodávky ropy a plynu, které již dlouhodobě pokrývaly spotřebu státu z 90% a 70%. Do Polska směřuje 7% z celkového objemu ruského vývozu zemního plynu a přes polské území se transportuje okolo 20% celkového objemu ruské ropy a plynu. Naopak velmi skromnou pozici měla strojná a technická produkce, její podíl činil 1,7%.

Mezi nejvýznamnější společné investiční projekty mezi Ruskou Federací a Polskem i nadále patří výstavba systému plynovodů pro tranzit ruského plynu přes území Polska. Několik let trvala koordinace, týkající se zmenšení předpokládaného objemu dodávek zemního plynu z Ruska a povinností stran, spojených s ukončením výstavby první větve plynovodu (mj. otázka financování výstavby zbývajících kompresorových stanic) a dosažení ekonomické efektivity této větve, výstavby druhé větve plynovodu. V roce 2003 byl schválen dodatek ke smlouvě z roku 1993 ohledně snížení objemu dodávek o více než 35% v letech 2003-2022, regulaci zásad financování zakončení výstavby první větve polské části plynovodu Jamal-Evropa a výši tranzitních sazeb za přepravu plynu. Ruská strana také navrhla další projekt dlouhodobých dodávek ropy přes území Polska. Pozitivně se také rozvíjela spolupráce v oblasti elektroenergetiky. V roce 2002 byly vypracovány projekty v oblasti výstavby vysokonapěťových vedení, zaměřených na rozvoj elektrických sítí obou zemí a také propojení energosystémů Ruska a UCTE. Byla potvrzena realizace prioritních projektů, z toho 5 s celoevropským významem, 13 oboustranných projektů mezi Ruskou Federací a Polskem a 31 projektů v Kaliningradské oblasti. V této souvislosti vláda RF schválila federální projekt „Rozvoj Kaliningradské oblasti do roku 2010“, kterého se bude účastnit i polská. V oblasti automobilové dopravy bylo docíleno získání dostačujícího limitu přepravních povolení (75 tis. a 10 tis. v prosinci 2002). Stále se vyskytují potíže, spojené se získáváním povolení na přepravu do „třetích zemí“ a to hlavně v důsledku odlišné interpretace „třetích zemí“ ruskou a polskou stranami. Nejvíce aktuální bylo pro Polskou stranu zvýšení kapacity hraničních přechodů (hlavně v Kaliningradské oblasti) a shoda na textu Smlouvy o výstavbě silnice Kaliningrad-Elblag.

V železniční dopravě pokračovala spolupráce na modernizaci mezinárodní tratě E-20 (Varšava-Minsk-Moskva). Uskutečnila se jednání o exploataci terminálu širokorozchodné trati

v Slavkově (vlaky se nebudou přeskládkovat v důsledku jiné šíře kolejí, zkrátí se tak čekací doba i náklady na přepravu).

V roce 2002, během návštěvy V. Putina, byla podepsána Dohoda o spolupráci v letecké dopravě, která přinesla dohodu mezi leteckými společnostmi Lot a Aeroflot ohledně spojů pro pasažéry a navýšení počtu letů mezi Ruskou Federací a Polskem.

Objem polských investic byl poměrně nízký a jeho navýšení především bránila absence ratifikace mezinárodní smlouvy o podpoře a ochraně investic (podepsané stranami 2.10.1992). Během posledních let se však polští investoři pevně drží v první dvacítky největších investorů na území Ruska. Polské investice směřují hlavně do oblasti výroby, potravinářsko-zpracovatelského sektoru a dopravy. Mezi největší investory patří např. Torunská továrna na výrobu obvazových materiálů, Hellena (šťávy), Atlas (stavební materiály), Can-Pack (nápojové plechovky).

Ruská strana se nejvíce podílela na realizaci projektu modernizace válcoven v hutích Sedzimir a Katowice (s využitím státních dotací). Ropné společnosti Lukoil a Jukos ohlásily zájem o investování v Polsku (např. o koupi Gdanské rafinérie). Celková hodnota ruských investic v roce 2002 činila 11. místě mezi zahraničními investory v Polsku (pro srovnání, v roce 2001 Rusku patřilo 10. místo s hodnotou investic 1 286,4 mln USD). Celkem v letech 2001-2002 působili v Polsku 3 ruští investoři (z celkového počtu 979 zahraničních investorů). Největším investorem zůstává nadále Gazprom.

Velký potenciál pro rozvíjení spolupráce nabízí oblast vědecko-technická a technologická, která poskytuje neomezené pole působnosti pro ruské a polské inovační technologie a vstup investičního kapitálu na polsko-ruský průmyslový a technologický trh. Mezi Ruskou Federací a Polskem existují dlouholeté a pevné vědecko-technické kontakty, které téměř nebyly dotčeny zhoršením vzájemných politických vztahů na konci 90. let. Největší zájem je o rozšíření spolupráce v oblasti inovační činnosti, zaměřené na aplikaci technologií, již vyvinutých v obou státech, do komerční sféry a také rozvíjení vědecko-technické spolupráce na úrovni malých a středních podniků. Mezi perspektivní projekty patří spolupráce v oblasti leteckého průmyslu, vývoje nových materiálů, laserového zařízení, medicíny, informatiky a biotechnologií. Proběhla také jednání o spolupráci v rámci mezinárodních integračních programů, spojené s možností předložení společných projektů pro jejich realizaci v rámci programů EU¹ (zejména 6. a 7. rámcového programu), vědeckého programu NATO aj. a to s cílem získání dalších finančních prostředků od mezinárodních organizací nebo kapitálu domácích a zahraničních investorů. V Polsku, s pomocí institucí EU, se teprve začala vytvářet

¹6. rámcový program EU 2002-2006, [online], cit.[12-12-2007], dostupný z <http://6rp.cz/detail/?ida=1788>

odpovídající infrastruktura, která by zajistila rozvoj inovační činnosti a komerčního využívání vyspělých technologií. Otázka vytvoření rusko-polského fondu, který by financoval proces realizace společných inovačních projektů, již byla předložena k posouzení Rusko-polské komisi pro vědecko-technickou spolupráci.

Byla podepsána nová Dohoda o spolupráci v oblasti turistiky. Počet ruských turistů (i podnikatelů) je na vysoké úrovni, hlavně také díky faktu, že Polsko, jako jediná země – čekatel na vstup do EU, nezavedla vízovou povinnost pro občany Ruské Federace.

V roce 2003 byla zaznamenána rekordní úroveň obchodních obrátů mezi Ruskou Federací a Polskem. Podle celní statistiky, činil jejich objem více než 6,7 mld. USD a byl téměř o 1 mld. USD vyšší, než loňském v roce. Negativní je jednak fakt, že tento růst nastal hlavně v důsledku zvýšení ruského dovozu do Polska a tím ještě většího prohloubení deficitu ve vzájemných obchodních. Ruský export se zvýšil o 180,5 mln. USD na úroveň 1512,33 mln. USD, což lze nazvat pokračováním trendu růstu obchodní výměny, započaté v roce 2000. Ale toto tempo bylo nižší, než v předchozích letech. Bylo také nižší, než tempo růstu celkového polského exportu, který se v daném období zvýšil o 30,6%. Stávající hodnota polského exportu do Ruska dále činí jen kolem 70% hodnoty vývozu, dosažené v roce 1997 (2154,7 mln. USD), tj. před finanční krizí v Rusku. Import po dvou letech nevelkého úpadku vzrostl výrazněji, o 807 mln. USD, a dosáhl hodnoty 5,2 mld. USD. Záporné saldo bylo na rekordní úrovni - více než 3,7 mld. USD, což činilo 25,7% deficitu polského zahraničního obchodu. Údaje Státního celního úřadu Ruské Federace, týkající se polském importu, jsou odlišná od údajů polských úřadů. Podle jeho údajů, hodnota polského dovozu byla v roce 2003 o 833 mln. USD menší než uvádí polská statistika. Zároveň poprvé ruská strana uvedla vyšší údaje o importu z Polska, než samotné úřady polské (a to o 144 mln. USD). Nesrovnalost v údajích je tak výhodnější pro Polsko, a vyplývá z faktu, že větší část ruského exportu do Polska, stejně tak i polského exportu do Ruska, je realizována jako reexport prostřednictvím třetích států.

Struktura zboží polského exportu do Ruska je více diferencovaná, než export ruský. Největší část dovozu činily výrobky zemědělsko-potravinářské, které činily 26,04% celkového polského vývozu. Je třeba přitom dodat, že polské výrobky činily 3,95% celkového objemu ruského importu v dané kategorii. Jen v případě zeleniny, obilnin a také ovocných a zeleninových výrobků každá pozice činila více než 10% celkového dovozu z Polska. Nejvyšší hodnotu měla položka masa, čerstvého a mraženého, která dosáhla 100,5 mln. USD a činila 23,3% celkového polského vývozu v dané kategorii. Vysokých hodnot také dosáhly položky ovoce (52,9 mln. USD), zeleniny (51,6 mln. USD) a také ovocné a zeleninové výrobky (52,9 mln. USD), na které připadalo 36,5% z celkového exportu Polska v této kategorii. Hodnota

exportu, ve srovnání s rokem 2002, vzrostla průměrně o 26,83%, přitom ve vývozu masa byl zaznamenán růst o více než 82% a ve vývozu zeleniny o více než 70%.

Na druhém místě byla chemická produkce (23,32%). Největší podíl měly kosmetické výrobky a parfémy, jejichž hodnota činila 125,7 mln. USD a představovaly tak 1/3 výrobků polského chemického průmyslu, vyvezených do Ruska. Ve srovnání s předchozím rokem se jejich podíl zvýšil o 55%. Další významné kategorie v polském exportu představovaly dřevo a výrobky ze dřeva (16,32%) které se podílely na celkovém ruském importu v této kategorii 12,7 %, stroje a zařízení (14,7%) s podílem 1,32% na celkovém importu. Mezi další vývozní artikly patří papír a výrobky z papíru (12%), stavební materiály a nábytek s podílem okolo 7%. V roce 2003 stále chyběly dohody, týkající se veterinárních osvědčení na výrobky živočišného původu. Příkladem omezení, plynoucího z této situace, lze uvést přerušení dovozu masa a mléčných výrobků z EU na ruský trh začátkem června 2004. Určitá omezení se týkala také cukru a masných výrobků. Zvýšení růstu dovozu z Polska nejvíce záleží na vytvoření odpovídajících podpůrných finančních mechanismů, hlavně kreditních nástrojů.

Jednou z bariér ve vzájemných hospodářských a obchodních vztazích zůstává nákladný proces certifikace výrobků pro vstup na ruský trh (v případě certifikace sériové produkce cena činí okolo 4000 USD pro každý kód celního tarifu). Tuto povinnou certifikaci nařizuje zákon O technické regulaci s platností od 1. 7. 2003. Další překážkou je zvláštní tarifní celní sazba na některé produkty, nevýhodná pro polské dovozce, např. na jablka, kde celní sazba činí od 0,1 do 0,2 EUR za kg v závislosti na ročním období. Podobná sazba se vztahuje i na nábytek (od 0,5 do 1,4 EUR za kg). V důsledku tohoto opatření se relativně levné polské výrobky ztrácí konkurenceschopnost ve vztahu k výrobkům domácím.

Podle údajů Státního statistického úřadu RF se také zvýšil podíl polských investic (za prvních 9 měsíců v roce 2003 činily 15 mln USD). Tím se přerušila klesající tendence jejich vývoje v posledních letech (11,2 mln. USD v roce 2000, trochu víc než 9,5 mln. USD v roce 2001, necelých 5,2 mln. USD v roce 2002). Polské investice byly z 80% přímé, což značně překračuje průměrnou hodnotu zahraničních investic do Ruské Federace. Počet projektů s podílem polského kapitálu vyšším než 100 tis. USD nepřekročil 20.

V posledních letech roste zájem ekonomických subjektů z Polska o ruský trh a zvyšuje se jejich aktivita na tomto trhu. Potvrzuje to rostoucí počet firem, založených na území Ruské Federace. Nejčastější forma vstupu na ruský trh je spol. s r.o nebo obchodní zastoupení.

Kvůli vysokému clu se firmy častěji rozhodovaly pro přesunutí alespoň části výroby do Ruska. Dalším důvodem byla nižší (než v Polsku) míra zdanění fyzických a právnických osob. Rating investiční atraktivity regionů RF zobrazuje příloha č. 6.

Na území Ruska je zaregistrováno okolo 390 firem, z toho okolo 180 firem se 100% podílem polského kapitálu, více než 20 poboček polských firem a více než 70 obchodních zastoupení. Větší část polských investic směřovala do sféry zprostředkovatelské nebo domácího a zahraničního obchodu. Ruské investice v Polsku v první polovině roku 2003 činily 1 291,9 mln. USD, čili okolo 2% celkových zahraničních investic. Mezi investory s investicemi více než 1 mln. USD patří mj. Gazprom (investiční plán činí 300 mln. USD), Lukoil (benzinové stanice, investiční plán 50 mln. USD) a Bagdasarian-Śniezka a.s.(cukrářské výrobky, investiční plán 2,6 mln. USD). Mezibankovní spolupráce zaznamenala úspěch ve sféře rozvoje financování polského exportu a poskytování bankovních záruk, otvírání akreditivů s postfinancováním (trade finance) pro ruské banky (např. pro Vněštorgbank aj.) Banka Gospodarki Zywnościowej měla v roce 2003 jako jediná polská banka své zastupitelství v Rusku a pokračovala v navázání spolupráce s největšími bankami na území Ruska.

Největším realizovaným společným rusko-polským projektem byla stavba plynovodu pro tranzit ruského plynu přes území Polska do Západní Evropy. Ruská federace byla na 11. místě mezi investory v Polsku a hodnota ruských investic činila 1 291,9 mln. USD. Významná byla také rusko-polská spolupráce v oblasti kultury a vědy. Mezi největší realizované projekty lze zařadit např. spolupráci na rekonstrukci a obnově architektonických památek na území Ruska nebo realizace týmových vědeckých projektů z oblasti ekologie a techniky. Úspěšně se rozvíjela spolupráce mezi Moskevským vědeckým institutem leteckých technologií a polskou firmou E&K, týkající se vývoje technologií pro výrobu letadlových křídel. Mezi plánované projekty patří vývoj technologií pro výrobu součástí do vrtulníků. Další spolupráce v oblastech inovačních technologií se realizuje mezi Úřadem pro podporu průmyslu Polska, továrnou na výrobu letadel ve městě Melec a ruskou společností MIG. Do projektu na vybudování cvičebního letounu MIG-AT se zapojí celkem 30 subdodavatelů z obou zemí. V roce 2003 bylo také zaznamenáno značné oživení ve sféře automobilového transportu. Např. počet vydaných transportních povolení stoupl o více než 30 tis. oproti roku 2002 a překročil počet 100 tis. Větší část těchto povolení se týkala převozu hlavně ze zemí EU. Tento fakt svědčí o významné pozici Polska na evropském tranzitním trhu.

Pozitivně se také rozvíjela meziregionální ekonomická spolupráce na základě podepsaných dohod o spolupráci na regionální úrovni pod záštitou Ruského a polského ministerstev zahraničních věcí. Stabilizace ekonomické a finanční situace v Rusku, růst reálných mezd, apreciacie rublu a další faktory příznivě působily na růst polského vývozu do Ruska jak zboží, tak i investic. Podmínkou stále vyššího podílu polského importu na celkovém importu Ruska

je přechod z drahé formy plateb v hotovosti na kreditní formy platby, více atraktivní pro

importéry. Zvýšená angažovanost Korporace pojištění exportních kreditů (KUKKE) bude i dále pozitivně působit na tyto tendence. Další prostor pro zvýšení ekonomické spolupráce nabízí větší investiční činnost polských ekonomických subjektů na území RF. Perspektivní je realizace společných finančních projektů v oblasti energetiky a surovin. Pro Rusko dodávky energetických surovin a jejich tranzit přes území Polska mají prvořadný význam. Proto podepsání dodatečného protokolu k dohodě z roku 1993, regulující tyto záležitosti, může sloužit jako základna pro zvětšení podílu polských ekonomických subjektů na realizaci investičních a modernizačních programů Gazpromu, realizovaných nejen na území Polska. Zvláště výhodný pro Polsko je perspektivní společný rusko-polský projekt rozvoje Kaliningradské oblasti do roku 2010, zaměřený na srovnání ekonomického rozvoje v této oblasti s ekonomickou úrovní Polska a Litvy v kontextu blížícího se rozšíření EU. Zapojení polských firem do aktivní spolupráce s tímto regionem by jim mohla do budoucna zajistit stálou přítomnost na tomto trhu a s tím i na celkovém ruském trhu. O tom svědčí soupis předložených polské straně 14 prioritních investičních projektů Kaliningradské oblasti. Jedním z nich je výroba 30 autobusů, které v rámci společného projektu vyrábí společnosti Avtoror (RF) a Zasada (PL). Polská firma Budimex dokončila v listopadu 2003 výstavbu automobilového hraničního přechodu Bagrationovsk-Bezledy (na hranici Kaliningradské obl. a Polska), dále následuje výstavba polské části hraničního automobilového přechodu Mamonovo II-Grzechotki. Realizuje se meziregionální projekt na výstavbu zahradnického hospodářství v oblasti Mamonovo. Polské společnosti vedou jednání o založení společných podniků na zpracování mraženého ovoce a zeleniny, hranolek aj. Roční investice se odhaduje na 2-3 mln USD. Důležitou událostí bylo otevření továrny na výrobu stavebního lepidla Atlas. K dalším úspěšným projektům polských investorů patří balička umělých hnojiv (Kaliningradský přístav), výroba lednic a chladících zařízení Holod System (Kaliningrad), výroba a prodej vodoměrů (Moskevská obl.), výroba chemických prostředků ve společném podniku Medrol (ekonomická zóna Kronštadt), založení firmy Aspo, zabývající se svozem a segregací odpadů (Pskov) aj. V roce 2003 byly také Společnou rusko-polskou komisí podepsány nové dohody o spolupráci v oblasti výstavby a bytové politiky. Zavedení vízové povinnosti od 1.10.2003 mělo negativní vliv na kvalitu příhraničních vztahů mezi místní samosprávou a podnikateli, zejména v Kaliningradské obl., (počet osob, překročivších hranici, klesl o 1/3). Další omezení pohybu osob se očekávají po vstupu Polska do EU. Míra dumpingových opatření v obchodu s Ruskou federací klesla po uznání ruské ekonomiky jako ekonomiky tržní ze strany EU.

4.4. Ekonomická spolupráce po roce 2004

Ekonomické vztahy mezi Ruskem a Polskem byly založeny na dohodě, uzavřené v roce 1993. Kvůli vstupu Polska do EU od 1.5.2004 tato dohoda ztratila platnost a od začátku roku 2004 začala jednání o uzavření nové dohody o ekonomické spolupráci mezi Polskem a Ruskem.

Přes očekávání polských vývozců, že po vstupu do EU všechny ekonomické vztahy s Ruskem budou minimálně stagnovat, se nenaplnily. Pozitivní vliv v tomto směru měl fakt, že po vstupu do Unie polští exportéři mohli vstupovat na ruský trh bez prostředníků. Byla uzavřena dohoda mezi Ruskem a EU ohledně podmínek členství Ruska ve Světové obchodní organizaci, byla to nezbytná podmínka pro přechod na volný obchod mezi zeměmi EU a Ruskem. Postupné, ale systematické uplatňování pravidel obchodu a standardů EU, OECD a WTO v ruském zákonodárství a následované zavedení doložky nejvyšších výhod v obchodu mezi Polskem a Ruskem přispělo k aktivizaci vzájemných vztahů. Rusko-polský oboustranný obchod se za rok 2004 zvýšil ve srovnání s analogickým obdobím v roce 2003 o 35,4% a jeho hodnota činila 9 110 mln. USD (ruský export – 6 290 mln, růst o 20,6%, import – 2 820 mln USD, růst o 86,5%). Ve struktuře ruského dovozu do Polska dominantní pozici měly nerostné produkty (88%), chemický a petrochemický průmysl (4,1%), hutnický (3,6%), strojírenský průmysl (1,6%). Zásadní význam měly opět dodávky zemního plynu a ropy, které pokryly dovozovou potřeby Polska z 60% a 95%. Polsko zůstává významným odbytovým trhem Ruska v této kategorii.

Struktura polského dovozu je poměrně různorodá – podíl zemědělské produkce činil 22%, podíl strojů, zařízení, dopravních prostředků – 18,5%, chemické produkce – 18,7%, spotřebního zboží – 23,4%, podíl ostatních výrobků – 17,3%. Podle stavu v polovině roku 2004 objem zahraničních investic do polské ekonomiky představoval 76 mld. USD, mezi největší investory na území Polska stále patří členské státy EU – hlavně Francie, Holandsko, Německo. Celkový objem ruských investic v Polsku představoval ke konci roku 2004 více než 1,4 mld. USD (celkově 12. místo mezi zahraničními investory). Bezprostředně v roce 2004 směřovalo do Polska v podobě investic 409,1 mln USD, což přesunulo Rusko v ratingu zahraničních investorů na 21. místo. Mezi hlavní investory patří Gazprom, Lukoil-Polska, Leda (balicí fólie) a Śnieżka. Druhou polovinu roku 2003 a rok 2004 lze označit jako fázi oživení ruských investic v Polsku. Mezi největší investiční projekty patří výstavba plynokompresorových stanic na první větvi plynovodu Jamal-Evropa (objem investic činí 300 mln USD), vybudování sítě benzinových stanic Lukoil Polska (v letech 2004-2015 představuje plánovaná investice 328 mln USD), rekonstrukce dálničního úseku Kaliningrad-Elbong, výstavba nového hraničního přechodu Mamonovo-Grzechotka, připravovaná modernizace železničního terminálu Slawków.

Polské investice v Rusku činily ke konci roku 120 mln. USD a směřovaly převážně do výstavby hraničních přechodů (zejména v Kaliningradské oblasti), výstavbu a rekonstrukci provozních a obytných budov, hotelů, historických památek, výstavbu vlastních podniků pro výrobu nábytku, lepidla a suchých směsí. Další investiční možnosti nabízí spolupráce na úrovni regionů RF a Polska. Mezi největší polské investiční projekty v letech 2003-2004 patří např. otevření továrny na výrobu lepidla a suchých směsí Atlas-Rus, továrny na výrobu hygienických potřeb Bella, otevření sítě obchodů s oblečením značky Reserved, realizace řady investičních projektů v Kaliningradské oblasti – založení společných podniků na výrobu potravin, zmrzliny a nápojů, balicích materiálů apod.

Mezi hlavní dlouhodobé palivo-energetické projekty patří dodávky zemního plynu. Od roku 2000 v Polsku platí usnesení vlády o diverzifikaci dovozu zemního plynu z jedné země-importéra. V souladu s tímto usnesením byla stanovena maximální úroveň dodávek plynu v % podílu ku celkovému objemu dodávaného plynu: 2001/2002 – 88%, 2003/2004 – 78%, 2004/2009 – 72%, 2010/2014 – 70%, 2015/2018 – 59%, 2019/2020 – 49%. Podle ruské strany se ale nastavení kvót nemůže vztahovat na ruské dodávky. Je nezbytná adaptace podepsaných dlouhodobých kontraktů v rámci evropského plynového průmyslu po vstupu Polska do EU. V kontextu oboustranné spolupráce také nabývají na významu otázky, týkající se dodávek ruské ropy a její plynulý tranzit přes Gdaňský ropný přístav. V oblasti elektroenergetiky se rozpracovává společný projekt synchronizace energetických systémů EU a států SNS, který umožní vytvoření společného obchodně-ekonomického elektroenergetického prostanství, které zajistí spolehlivé fungování přidružených systémů a především Kaliningradské oblasti s rozšířením možností obchodovat s energií přes území Polska.

Kvůli vstupu Polska do EU všechna dosud platná omezení, týkající se ruského dovozu (kvóty, antidumpingová cla) např. černého uhlí, čpavku, výrobků z oceli, syntetického kaučuku, byla zrušena. Dovošní režim se od 1.5.2004 řídí normami a pravidly, platnými v EU. Objevily se další aspekty technického, organizačního a celního charakteru, které negativně ovlivňují ekonomické vztahy s Ruskem, např.:

- zavedení automatické registrace uhlí při dovozu na území Polska, toto omezení se také vztahuje na některé druhy minerálních a chemických dusíkových hnojiv, želatiny, příze. Také se vyžaduje certifikace zboží podle standardů EU.
- organizace pracovního trhu – potíže ruských zaměstnanců se získáním pracovního povolení
- odmítnutí polských úřadů v zapsání do Registru obchodních zastoupení zahraničních podnikatelů obchodnímu zastoupení společnosti Transněft', která zpracovává přejímací protokoly

při dodávkách ruské ropy. V letech 2002-2003 podobná zamítnutí byly vydány dalším dvěma společnostem

- od 1.5.2004 platí pro cizince (včetně pro občany RF) povinnost při překročení polské hranice předložit originál pozvánky nebo doklad o zdravotním pojištění, v jiném případě mít u sebe 80 USD na každý den pobytu na území Polska.

Hlavní institucí, která koordinovala vzájemné obchodně – ekonomické vztahy mezi Ruskem a Polskem, byla Společná rusko-polská komise, jejíž činnost byla zastavena v 25.8.1993 po vypovězení smlouvy ze strany Polska. Nová Smlouva o ekonomické spolupráci mezi Ruskou Federací a Polskem byla podepsána 2.11.2004 a činnost komise byla obnovena. Řada oboustranných orgánů působí na základě bilaterálních Dohod o spolupráci mezi regiony RF a Polska. V Polsku také působí řada organizací, orientovaných na ekonomickou spolupráci s Ruskem: Polsko-Ruská obchodně průmyslová komora, Východní klub (založení z iniciativy polského prezidenta), Centrum pomoci Polské hospodářské komory (zabývá se organizací výstav a prosazováním polských výrobků na trzích Ruska a států SNS). Po skončení Ekonomického summitu „Rusko-Polsko“ v roce 2002 byla založena Rusko – Polská obchodní rada (zakladateli jsou Ruský průmyslový a podnikatelský svaz a Východní klub).

V roce 2005 během summitu EU a Ruska v Moskvě bylo dohodnuto rozpracování čtyřech konkrétních akčních plánů, které zahrnovaly ekonomickou spolupráci, vnitřní a vnější bezpečnost a spolupráci v oblasti vědy a kultury.

Hodnota polského exportu do Ruska činila v tomto roce 3 947,48 mln USD, to znamená růst o více než 38,9% a podíl 4,4% na celkovém exportu Polska (pro srovnání, v roce 2000 tento podíl byl 2,7%). Také vzrostla hodnota dovozu z Ruska, jehož struktura zůstala nezměněna. V roce 2005 export do Polska představoval 8,9% z celkového objemu ruského exportu, jeho hodnota činila 8 979,86 mln USD, to znamená růst o 40% oproti předchozímu roku.

Zbožová skladba polského exportu je více rozvrstvená a rozdrobená. Byly zaznamenány výrazné změny, které nastaly v polském vývozu po roce 2004. Zbožové skupiny, na které se vztahovala ohraničení, zaznamenaly spád na celkovém objemu importu do Ruska. Např. podíl živých zvířat a produktů živočišného původu klesl z 2,6% v r.2004 na 2,2% v r.2005 (v prvním čtvrtletí r.2006% na 2%), podíl produktů rostlinného původu naopak stoupl z 4,5% na 5,7% (ale v r.2006 nastal opět pokles na 2,9%). Růstová tendence se taky dotkla potravinářských výrobků, jejich podíl se trvale zvyšoval od roku 2004 z 5,5% celkového objemu vývozu na 8,9% v prvním čtvrtletí r.2006. Podobně se formoval export výrobků chemického průmyslu (11,3% v r. 2004, 13,8% v I-III 2006), plastických hmot (z 5,2% v r.2004 na 8,6% v I-III 2006), kovových výrobků (z 5,6% v r. 2004 na 9,4% v I-III 2006), stroje, mechanická a elektronická zařízení (růst v I-III 2006 o 5% oproti r. 2004), stejně tak dopravní zařízení a stroje (z 3,7% na 6,7 v I-III 2006).

Při porovnání struktury exportu Polska za toto období lze konstatovat výrazný posun, snižuje se podíl skupiny zboží rostlinného nebo živočišného původu a naopak se zvyšuje vývoz strojů, zařízení a dopravních prostředků a zařízení nebo chemického průmyslu. Tento posun nastává po vstupu Polska do EU, kdy země získává lepší přístup k novým technologiím a investičním programům a více se zapojuje do vědecko-technického inovačního procesu.

Snížení vývozu živočišné produkce (hlavně masa a mléka) bylo způsobeno změnami v certifikačním procesu z ruské strany. Je nutno poznamenat, že Rusko ještě před vstupem Polska do EU avizovalo tyto změny. Po spuštění kontrol polských podniků, zpracovávajících maso a mléko byla celá záležitost medializována a tím získala spíše politický, než ekonomický kontext, což mělo negativní vliv na vzájemné polsko-rusko vztahy.

Přes všechny obtíže ale zemědělsko-potravinářská produkce měla pevnou pozici v exportu do Ruska, hodnota vývozu dosáhla hodnoty 634,289 mln USD. Její podíl klesl z 17,64% v r. 2004 na 16,07% v r. 2005. Stabilní pozice se udržovala díky zvyšujícímu se podílu produktů ze zpracovaných zemědělských surovin (růst vývozu o 50% v r. 2005). Tyto zpracované výrobky stojí v čele zemědělsko-potravinářské produkce, importované do Ruska. Při porovnání struktury polského exportu v roce 2005, před uvalením embarga na dovoz, s obdobím I-III r. 2006 byl zaznamenán pokles podílu rostlinné produkce na vývozu o 30% (z 50,17% na 21,17%). Největší obavy, týkající se zlomu ve vývozu živých zvířat a živočišné produkce, se nenaplnily – podíl této skupiny se zvýšil téměř dvojnásobně, dynamika růstu činila 72%. Zvýšil se také podíl potravinářské produkce.

Jak je vidět, polští vývozci se přeorientovali na vývoz potravinářské produkce a ohraničili vývoz výrobků, na které se vztahuje embargo. Na prvním místě v exportu za rok 2005 byla rostlinná produkce (12,42%), následovaly výrobky chemického (11,17%) a papírenského průmyslu (11%). Během I-III 2006 však nastala změna pozic: na prvním místě byla papírenská produkce (13,88%), na druhém výrobky chemického průmyslu (11,13%), na třetím potravinářská produkce (8,06%), výrobky rostlinné produkce byly až na čtvrtém místě (6,81%). Změna struktury exportu by se neměla výrazněji měnit až do odvolání embarga z ruské strany. Do té doby lze očekávat zachování změny pozic v polském vývozu na ruský trh.

Ruské investice v Polsku měly tradičně vyšší hodnotu, avšak i nadále nejsou tak diferencované, jako polské investice v RF. V roce 2005 směřovalo do Polska 28 mln EUR jako přímé investice (celková hodnota ruských přímých investic tak činila 538,9 mln EUR). Největší podíl měly investice plynového koncernu Gazprom (do výstavby plynovodu a do sféry telekomunikací), na druhém místě byly investice společnosti Lukoil (okolo 55 mln USD, hlavně výstavba sítě benzinových stanic).

Hodnota polských investic v Rusku k 1.10.2005 činila celkem 77,5 mln USD. Největší část investic směřovala do zpracovatelského průmyslu (74%), následovala odvětví výroby dopravních prostředků a zařízení (28%), textilní průmysl (5,2%), metalurgie (4,6%), chemický průmysl (3,9%). S podílem okolo 3,5% se na celkovém objemu investic podílely finanční sféra, malo- a velkoobchod, obchod s nemovitostmi, služby aj. Největší část investic směřovala do Novgorodské a Kaliningradské oblasti, Moskevské oblasti a Moskvy.

Obchodně-ekonomické vztahy mezi Ruskem a Polskem se v roce 2006 rozvíjely zrychleným tempem. Rusko bylo druhým nejvýznamnějším polským dovozcem, přičemž dynamika ruského exportu byla vyšší, než u jiných zemí. Polsko se také posunulo v žebříků exportérů do Ruska z devátého na šesté místo (mezi evropskými státy byly před Polskem jen Německo, Holandsko a Itálie). Údaje statistických úřadů RF a Polska poskytují rozdílné informace o vzájemném obchodu. Podle Federálního celního úřadu RF rusko-polský obchodní obrat činil (za I-IX 2006) 18 823,9 mln. USD (+33,6%), z toho ruský vývoz – 8 499,9 mln. USD (+39,2%), dovoz – 2 323,9 mln. USD (+16,6%). Údaje GUS jsou následující: za I-IX 2006 hodnota rusko-polského obchodu představovala 12 219,8 mln. USD (+ 33,6% ve srovnání se stejným obdobím v r.2005), v toho ruský export činil 8 944,4 mln. USD (+43%), import 3 275,4 mln. USD (+13,2%). Strukturu zahraničně obchodního obratu Polska a Ruska v letech .2005 a 2006 znázorňuje příloha č. 7

Trvající omezení na rostlinnou a živočišnou produkci omezovaly polský vývoz a tím snižovaly hodnotu vzájemného obchodu (toto omezení vývozu do Ruska způsobovalo polským vývozcům ztrátu přibližně 400 mln USD ročně). Inspektoři EU, s cílem urychlení jednání s ruskou stranou, provedli řadu kontrol v podnicích, zpracovávajících maso. Podle závěrů kontrol, produkce vcelku odpovídá normám EU, ale byly objeveny některé nedostatky. Následná jednání ruské a polské stran, týkající se platného omezení na dodávky polské živočišné produkce do Ruska, stanovila nutnost dalších kontrol, tentokrát ze strany ruských odborníků, na základě kterých byly vyvozeny adekvátní důsledky. Omezení na dovoz polského masa způsobily prudký nárůst dovozu živého dobytku, na který se nevztahovala omezení. Objem dodávek ve srovnání s loňským rokem vzrostl čtyřnásobně.

Pohyb rusko-polského kapitálu se stále víceuskutečňuje na meziregionální úrovni. V roce 2006 devět z šestnácti vojvodstev Polska měly podepsané Dohody o spolupráci s ruskými ekonomickými subjekty. Jedním z nejvýznamnějších investičních směrů zůstává Kaliningradská oblast. V roce 2006 tento region stále držel prvenství v ekonomických vztazích s Polskem. Právní základ spolupráce představují mezivládní Dohody o spolupráci v Kaliningradské oblasti RF a Severo-východních regionů Polska, včetně spolupráce příhraniční. Kromě toho jsou podepsané Dohody o spolupráci RF s Varminsko-Mazurským, Pomorským a Západopomorským

vojvodstvy. Pokračuje meziregionální spolupráce v oblasti vědy a kultury (např. spolupráce s městem Sankt Petěrburk na rekonstrukci historických památek a provádění restaurátorských prací) a také v oblasti turistiky. Inovační spolupráce mezi ruskými a polskými podniky se realizuje na mezivládní úrovni. Na základě Programu vědecko-technické spolupráce začala realizace 43 společných projektů. Hlavním cílem této inovační spolupráce je komerční využití výsledků společného vědecko-technického výzkumu a spolupráce. Hlavním cílem je především zakládání společných výzkumných pracovišť a vědeckých center.

Co se týče úrovně investic, jejich hodnota stále roste. Po výrazné stagnaci v letech 2001-2002, v následujících letech bylo tempo růstu několikanásobné – např. hodnota polských investic činila v r.2003 zhruba 20 mln USD, v r. 2006 pak 163,6 mln USD. Vývoj polských investic v Rusku od roku 2000 zobrazuje příloha č. 8.

Největší část polského kapitálu nejčastěji směřovala do zpracovatelského sektoru, např.:

- produkce dopravních prostředků a zařízení (44,4 mln USD)
- zpracování dřeva a výroby produkce ze dřeva (29 mln USD)
- chemický průmysl (16,9 mln USD)
- výroba potravinářské produkce, nápojů a tabákových výrobků (10,8 mln USD)
- výroba elektrického, elektrotechnického a optického zařízení (5,3 mln USD)

V procentuálním vyjádření, 21,4% investic bylo zaměřeno na trh s nemovitostmi, 14% do velkoobchodu a maloobchodu, 3,3% do finanční sféry. Akumulace celkové hodnoty polských investic ke konci roku 2006 činila 295,2 mln USD (z toho přímé investice- 255,5 mln USD).

V Obchodním rejstříku RF, bylo na území RF ke konci r. 2006 evidováno 1104 společností s polským kapitálem, 857 z nich měly nejnižší (podle zákona) základní kapitál ve výši 10 tis. rublů (cca 360 USD). Společností se základním kapitálem nad 10 mln rublů (360 tis. rublů) bylo 36. V Moskevské oblasti bylo zaregistrováno 30 společností s účastí polského kapitálu (např. Vodometr, Atlas-Rus, Bella Jegorjevsk). V Kaliningradské oblasti se eviduje 404 společností s polským kapitálem (36,6% z celkového počtu), které působí hlavně v oblasti stavebnictví, obchodu a služeb (např. Budimeks, Konstruktion, Alva (stavebnictví), Holod systém (chladicí zařízení), Dospel (ventilace), Maspex (káva). Mezi další realizované investiční projekty patří otevření továrny na výrobu nábytku Forte (ve Vladimíru) a společného rusko-polského podniku ETS na výrobu stavebního materiálu (Smolenská oblast).

Největší investiční projekt byl realizován v Novgorodské oblasti (výstavba firmou Pfleiderer Grajewo továrny na výrobu dřevotřísky, hodnota investice činila 119,7 mln USD). Na druhém a třetím místě mezi ruskými regiony podle objemu polských investic byly Moskva a Moskevská oblast, dále pak Kaliningradská, Vladimírská oblasti a Sankt Petěrburk. Mezi největší

společnosti patří Forte-Rus (nábytek), Bella (hygienické výrobky), Megapack (nápoje), Komandor (obchod), Kamis (koření, káva aj.), Bioton (biotechnologie). Aktivně budují své prodejní sítě s obuví, nábytkem a oděvy renomovaní polští výrobci značek LPP, Altman, Gino Rossi, Kler.

V období za I-XI 2007 Ruská Federace si udržela šestou pozici mezi odběrateli polské produkce a druhé místo mezi dodavateli na polský trh. Podle údajů polského statistického úřadu export do Ruska činil 5 841,5 mln USD, import z Ruska 12 750,0 mln USD. Záporné obchodní saldo tak činilo 6 908,5 mln USD. Podíl Ruska na polském exportu se celkem zvýšil ze 4,2% (oproti minulému roku) na 4,6% a podíl na importu se snížil z 9,7% na 8,7%. Zemědělská produkce činila necelých 10% polského exportu, jedná se o nejnižší hodnotu od roku 1997 (kdy tato položka exportu činila téměř 42%). Největší podíl na celkovém polském vývozu měly položky elektrotechnického, chemického, dřevo-papírenského průmyslu a metalurgie. Rusko, kromě surovin a energií, exportovala do Polska také produkci chemického a metalurgického průmyslu.

Ke konci roku 2007 bylo také zrušeno embargo na dovoz polského masa. I když objem polských dodávek neměl nijak významný podíl na celkovém ruském dovozu masa, polští výrobci nesli v důsledku tohoto omezení velké ztráty. Proto zrušení embarga bylo velmi vítané (spíše než o rozhodnutí veterinární ale šlo o politické gesto). Zákaz byl odvolán pod podmínkou, že Polsko bude dodávat na ruský trh jen maso vlastní produkce (tzn. zákaz reexportu ze třetích zemí). Stejně tak byla zrušena část embarga na dovoz rostlinné produkce, hlavně rostlin, sazenic, hnojiv a krmiva. Na konci roku 2007 bylo také uvaleno embargo na dovoz drůbežního masa, vajec a všech druhů výrobků drůbežního původu kvůli epidemii ptačí chřipky v některých oblastech Polska. Toto embargo zatím nebylo odvoláno, ale v rámci příznivé politické situace se vedou jednání o omezení zákazu jen na infikované regiony Polska.

Na přelomu let 2006-2007 se poprvé objevily polské investice i v energetickém průmyslu Ruska. Polská firma CP Energia realizovala koupi společnosti Kriogaz, specializující se na kondenzování zemního plynu. Podle výše realizovaných investic se tato společnost může ke konci r.2008 stát největším výrobcem kapalného plynu ve Střední a Východní Evropě. Na rok 2008 se připravují min. investiční 3 projekty, např. výstavba firmou Pfeiderer Grajewo další továrny (výroba dřevotřísky, předpokládaná výše investic okolo 100-150 mln EUR). Také mezi plánované investice patří projekt výroby bílé techniky s účastí polského kapitálu. Ke konci roku 2007 polská společnost J.W.Construction koupila 70% aktiv ozdravného centra, plán investic do výstavby ozdravného komplexu se odhaduje na 350 mln USD. Mezi další připravované investice patří převzetí nejpopulárnější ruské značky vodky polským distributorem alkoholových nápojů. Celkem ke konci roku 2007 polské investice činily 253 mln USD.

V prosinci byla také na půdě EU podepsána dohoda, podle které si Polsko (a další 4 země) zachovají zvýhodněný celní režim do konce roku 2010. V případě Polska jde o zachování 0% DPH na knihy a periodika, 7% DPH na stavební práce, služby v pohostinství a opravy obytných budov a 3% DPH na potravinářskou domácí produkci.

Významný ruský investor na polském trhu, společnost Lukoil, v první polovině r.2007 rozšířila síť benzínových stanic koupí nových 83 stanic na území Polska (do té doby fungujících pod značkou JET) od americké společnosti Conoco Philips a dalších stanic od koncernu BP nebo soukromých vlastníků. V následujících třech letech společnost plánuje výstavbu sítě 200 až 300 stanic (což jí zabezpečí 4-5% podíl na celkovém prodeji paliva v Polsku). Mezi další ruské investory patří Bagdasarian (100% vlastník továrny na cukrovinky Śnieżka), Chimex (majitel automobilové fabriky Intrall Polska, dříve Daewoo Motor Polska), skupina Minatop (podílový vlastník telekomunikačního operátora GTS Energy). Existuje řada dalších společností (s menším investičním podílem), působících na území Polska, mj. ve sféře výroby plastických hmot, montáže zemědělských strojů, nákladních automobilů, produkci vagonů pro varšavské metro, metalurgie, výroby minerálních hnojiv aj. nebo plánování účastí ruských ekonomických subjektů v privatizačních procesech nebo spolupráci ve sféře infrastruktury (dopravní a logistické terminály, hraniční přechody).

K plánovaným investičním projektům patří např. spuštění sériové výroby nového modelu automobilu „Ljubo“ (Intrall Polska plánuje do roku 2013 vyrábět 20 000 aut ročně, počáteční investice představovala okolo 20 mln USD). Mezi nejvíce atraktivní oblasti polské ekonomiky patřily výroba minerálních hnojiv, petrochemie, realitní trh a vybudování distribuční sítě zkapalněného plynu.

Hlavním faktorem, brzdícím růst objemu polských investic do ruské ekonomiky, je hlavně nedostatek investičních zdrojů polských ekonomických subjektů a také chybějící mezivládní Dohoda o podpoře a ochraně investic. Polská strana zatím neodpověděla na návrh ruské strany ohledně nové dohody z roku 2004.

5. Migrace pracovní síly

Jedním z projevů internacionalizace a demokratizace společnosti, její sociálně-kulturního života, je mezinárodní migrace pracovních sil. Země-dovozci a země-vývozci pracovních sil se snaží tyto migrační procesy korigovat. Mezinárodní pracovní migrace vzniká při existenci kontrastu ekonomického a sociálního rozvoje zemí a dynamice demografického růstu zemí, které přijímají nebo vysílají pracovní sílu. Tradičně cílem migrace pracovních sil jsou vyspělé země, nejčastěji funguje model „Východ→Západ“. Migrace pracovních sil přináší značný prospěch: zmírnění nezaměstnanosti, příchod dalšího zdroje valutového příjmu od pracovních emigrantů, přenášení znalostí a zkušeností, po návratu domů také tito migranti často začínají podnikat a vytváří tak další pracovní místa. K negativům lze zařadit růstovou tendenci spotřeby peněz, vydělaných za hranicí, snaha skrýt obdrženy důchod, odchod kvalifikované pracovní síly.

Co se týče migrace pracovních sil mezi Polskem a Ruskem, nenabývá žádných významných objemů. Ruská Federace a Polská republika nejsou oblíbenou cílovou destinací ruských a polských pracovních migrantů. Tedy nelze charakterizovat migraci Rusů a Poláků jako jev příznačný, více se pokusíme charakterizovat tyto pracovní trhy z různých hledisek, z pohledu jejich přitažlivosti pro pracovní migraci.

Pokud jde o migraci pracovních sil z Ruska do Polska, převládá nelegální migrace převážně méně kvalifikované pracovní síly. Pracovní migrace z Polska do Ruska má principiálně jiný charakter - směřuje sem spíše vysoce kvalifikovaná pracovní síla, vysílaná mateřskou společností (pobočky, dceřiny společnosti) nebo mladí absolventi VŠ, kteří považují zemi s transformující se ekonomikou a dynamicky rozvíjejícím se trhem, jako je Ruská Federace, za perspektivní co se týče rychlého profesionálního růstu a kariérního postupu. Například, v roce 2000 bylo polským občanům vydáno nejvíce dlouhodobých pracovních povolení, udělených občanům EU – celkem 2621 ks, pro srovnání: občané ČR – 242, Německa – 1610, Slovenska – 359, Velké Británie – 1758². Situace v oblasti importu pracovní síly do Ruské Federace, která pociťuje potřebu vysoce kvalifikovaných specialistů nebo zahraničních investicích, které obvykle doprovází příliv managerů a specialistů ze zemí původu kapitálu, by se neměla nijak výrazněji změnit ani v budoucnu.

Stimulací mezinárodní migrace pracovních sil obě země mohou mít značné výhody – migrace je šancí na překonání jednak demografické krize (v Rusku), jednak změkčení dopadů pracovní migrace na Západ (Polsko). Podle prováděných analýz, při zachování současné

² Irina Ivachniuk: Dve imigracionnye sistemy v Evrope: tendencii razvitiya i perspektivy vzaimodejstviya, 2003 [online],[cit.02-02-2008],dostupný z http://archipelag.ru/agenda/povestka/povestka-immigration/strategii/dve_sistemi/

tendence demografického vývoje v Rusku se počet obyvatel Federace zmenší do roku 2050 o 20% na 112-119 mln. lidí. Kromě toho, citelně klesá počet práceschopného obyvatelstva. Dnešní migrační politika obou zemí je ale mnohdy kontraproduktivní – současně ohraničuje míru nutné migrace a vede k nelegální migraci (včetně pracovní).

V současnosti jednou z tednedcí využívání pracovní síly za hranicí je snížení nákladů nebo složitost přenášení struktur podniků (včetně „stěhování“ pracovníků). K tomu, v Polsku a Rusku se vyvíjejí shodné tendence i na trhu absolventů vysokých škol – za posledních 5 let se počet absolventů VŠ s ekonomickým zaměřením zvětšil z 18% na 31%, v Polsku z 16% na 36%. Počty absolventů VŠ s technickým zaměřením jsou také v obou zemích velmi shodné, stejně jako jejich kvalifikační úroveň. Také přitažlivost pracovních trhů Ruska a Polska se liší jen minimálně. Tuto shodu znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 3 *Hodnocení států podle kritérií zaměstnavatelů při volbě pracovního trhu* :
škála 1 až 5, kde 1=nejvíce atraktivní, 5=nejméně atraktivní

Váhový koeficient	50%	10%	10%	10%	10%	10%	
	Náklady	Přítomnost dodavatelů	Vnitřní trh	Riziko	Podnikatelské prostředí	Kvalita infrastruktury	Index nákladů místa
Polsko	2,7	4	3,3	2,7	3,1	3,0	3,0
Rusko	3,0	4,5	2,8	3,5	3,3	3,3	3,2

Zdroj: vlastní zpracování podle studie: Budusheje globalnogo rynka truda, agentura McKinsey, [online],[cit.03-02-2008], dostupný z <http://www.management.com.ua/tend/tend049.html>

Podle dalších výzkumů, 28% pracovních míst v rozvinutých ekonomikách připadá na oblasti automobilového průmyslu, sféru finančních služeb, zdravotnictví, pojišťovnictví, IT-slужeb a programování, farmaceutiky a maloobchodu. Celkem nabídka zaměstnanců převyšuje potenciální poptávku zaměstnavatelů. Ale ve skutečnosti společnosti, které najímají pracovní sílu v zahraničí, mají tendenci „jít po stopách“ svých předchůdců a nehledat další zdroje. Tím vzniká v určitých regionech nerovnováha nabídky a poptávky po práci, která vede k inflaci mezd a nedostatku pracovní síly. Tato situace již nastala v některých velkoměstech Ruské Federace, očekává se i v Polsku (v ČR již v roce 2006). V důsledku se tyto lokality stávají nezajímavé pro potenciální investory, přináší to větší investici do lidských zdrojů.

S platností od roku 2008 Federální migrační služba Ruské Federace vydá pracovní povolení 2 mln. migračním pracovníkům, to je třikrát méně, než v minulém roce. Ohraničení přílivu pracovní síly bylo zavedeno hlavně kvůli snaze migrujících pracovníků hledat si práci

v Moskvě a Sankt Petěburku, které jsou značně přelidněné. Také roste počet nelegálních pracovních míst: „(v roce 2007)...bylo vydáno 500 tis. pracovních povolení, ale od zaměstnavatelů bylo obdrženo jen 150 tis. oznámení o přijetí pracovního migranta do pracovního poměru“³.

Pokud zcharakterizujeme podmínky pro zaměstnávání polských občanů, jsou následující: pokud polský zaměstnanec není rezidentem, musí platit jednak daň z příjmu v Rusku, a navíc až 40% dopláčet Finančnímu úřadu v Polsku. Nevýhodné doplatky narušují polsko-ruskou Dohodu o zamezení dvojitého zdanění – nerezidenti platí daň z příjmu podle zákona Polské republiky, která se sráží o zaplacenou daň v Rusku.

Pokud pracovník je rezidentem, podle zákona musí žít a pracovat na území Ruské Federace více než 183 dní v průběhu dalších 12 měsíců. Po uplynutí této doby mohou rezidenti platit 13% daň z příjmu, stanovenou v Rusku, zatímco během prvního půlroku museli odvádět daň z příjmu ve výši 30% a po překročení lhůty 183 dní další půlrok je daň 0%. Podle nového zákona RF, tento nárok nezaniká ani po několikaměsíčním opuštění země. Dokumentem, který potvrzuje, že poplatník daně platí daň z příjmu v Rusku, je Rezidenční certifikát. Pro jeho získání je nutno podat žádost na místním Finančním úřadu, doložit Pracovní smlouvu a IČO ruského zaměstnavatele.

Poláci jsou nejčastěji zaměstnáváni v managementu, nejvíce ve sféře poradenství, stavebnictví, bankovníctví, maloobchodu, logistice aj. Mzda ve středním managementu se pohybuje v rozmezí 2-3 tis. USD/měs., ve vyšším mezi 15-20 tis. USD/měs. Podle předběžných údajů, ke 3.2.2008 pracovalo v Rusku ve středním a vyšším managementu okolo 3 tis. Poláků. Průměrný věk pracovníků je 30-40 let a délka pracovního kontraktu nejčastěji nepřekračuje 2-3 roky. Nejčastějším místem práce jsou Moskva a Sankt Petěrburg (dále pak Novosibirsk, Jekatěrinburg aj.) V konkurenci se zaměstnanci ze západní Evropy vedou právě Poláci, hlavně díky kvalitnímu vzdělání a blízkosti kultury i mentality. Na konci roku 2007 do Ruska vyjelo za prací více než 10 tis. obyvatel Polska⁴. Přesto nelze považovat polskou pracovní migraci za hromadnou.

Na polském trhu práce je také nedostatek pracovní síly, který nutí zemi otevírat svůj pracovní trh. Od 1.2.2008 je zaveden zjednodušený režim pro pobyt ruských pracovníků na území Polska. Pracovní migranti mohou pracovat na teritoriu Polska bez přerušení až 6 měsíců (do té doby lhůta byla omezena na 3 měsíce). Podle údajů ke konci roku 2007,

³ Článek: Rossija sokratila kvotu na trudovych migrantov, Informacni agnetura Trend novosti, 2008,[online],[cit. 25-01-2008], dostupný z

<http://news.trendaz.com/index.shtml?show=news&newsid=1104875&lang=RU>

⁴Článek:Idziemy na Wschód, [online], 2007,[cit.29-1-2008], dostupný z <http://www.rosja.biz.pl/index.php?q=node/149>

polským zaměstnavatelům chybělo okolo 250 tis. pracovníků⁵. Tento zákon se zdatně dotkne ekonomických a demografických zájmů RF. Podle slov senátora Kaliningradské oblasti: "...k dnešnímu dni chybí v Kaliningradské oblasti 50 tis. pracovníků a úroveň mezd v Polsku (600-700 EUR) je mnohem vyšší, než v Kaliningradské oblasti (200 EUR)..."⁶. Navíc od 24.7.2007 platí výnos Ministerstva práce a sociálních věcí Polska o liberalizaci pracovního trhu, podle kterého občané Ruska, Ukrajiny a Běloruska již nemusí mít speciální pracovní povolení pro výjezd za prací do Polska. Dříve polský zaměstnavatel musel podat na místní úřad práce nabídku pracovního místa, pak jen v případě, že místo nebylo obsazeno polským zaměstnancem, měl zaměstnavatel právo přijmout cizince a zaplatit 350 USD za pracovní povolení. Nedostatek pracovní síly v Polsku je spojen se vstupem země do EU, kdy možnost získání pracovního místa v Západní Evropě je pro polské občany mnohem vyšší (podle odhadů, se číslo Poláků, které vyjeli pracovat za hranice země, převyšuje 2 mln.lidí). Nejvíce pracovních sil má směřovat do stavebnictví (300-400 tis.volných pracovních míst), poptávka je velmi vysoká kvůli pořádání fotbalového šampionátu v roce 2012, s nímž je spojena příprava mnoha projektů na výstavbu potřebné dopravní infrastruktury, hotelů, stadionů aj.⁷. Polská vláda proto hledá řešení, jak přilákat do země potřebnou pracovní sílu. Mezi další krok ku přilákání pracovníků z Východní Evropy, patří nabídka volných pracovních míst v ruštině (na www stánkách úřadů práce a na pobočkách pracovních agentur).

V Polsku ke konci roku 2007 bylo evidováno okolo 2 mln. nezaměstnaných, příliv pracovních sil z východní Evropy by měl také aktivizovat vnitřní pracovní trh, vyšší konkurenci na pracovním trhu a zájem Poláků o nabízená pracovní místa.

Polsko tradičně patří mezi země s kvalifikovanou pracovní silou, srovnatelnou s kvalitou pracovní síly ve vyspělých zemích, a relativně nízkými náklady na zaměstnance. Studie Boston Consulting Group ukazuje výši nákladů na pracovní místo v jednotlivých zemích, viz příloha č. 9. Také v raportu agentury Ernst&Young o investiční přitažlivosti Evropy, byla zdůrazněna přednost Polska v dostupnosti pracovní síly, výrobní tradici a vysoké úrovni inženýrů se specializací v této oblasti. Mezi hlavní centra s vysokou koncentrací vysokoškolsky vzdělaných odborníků patří Varšava, Krakov, Gdaňsk, Vratislav, Lodž. Lze říci, že se jedná o univerzitní centra země.

Na polském pracovním trhu nejširší nabídku pracovních míst pro Rusy nabízí stavební odvětví a sféra služeb – firmy nejčastěji hledají zaměstnance do exportních oddělení pro obchod

⁵ Igor Naumov, Aleksej Scheglov: Polska pretendujet na kadry iz Rossii.[online] Nezavisimaja gazeta, 2008 [cit. 01-02-2008], dostupný z http://www.ng.ru/economics/2008-01-31/1_poland.html

⁶ viz odkaz ⁷

⁷ Zpráva International organisation for migration 2007,[online],[cit.4-01-2008], dostupný z http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/periodicals_and_newsletters/Migration_Dec07.pdf

s RF, obchodní zástupce s kontakty v Rusku, střední a vyšší management pro realizaci polských výrobků na ruském trhu.

Jedním z druhu migrace pracovní síly je také neorganizovaný obchod, tzn. migranti-podnikatelé, kteří cestují „kyvadlově“ [1-2 dny] na turistické vízum, ale s podnikatelským úmyslem. Nejčastěji se jedná o nákup nebo prodej spotřebního zboží (oděvy, obuv aj.), které se následně prodává na stáncích, burzách aj. Oficiální údaje o počtu pracovních migrantů-„turistů“ chybí, ale průměrně na turistické vízum vyjíždí z Ruska až 4 mln. turistů ročně, které ve skutečnosti představují sebou poměrně diverzifikovanou skupinu pracovních migrantů.

Nejvíce problematická je Kaliningradská oblast, kde růst počtu obyvatel, jeho věková skladba a pracovní síla jsou v mnohem závislé na migraci s Polskem. Koeficient migračního přírůstku zde je více než 9 lidí na 1000 lidí ekonomicky aktivního obyvatelstva, to je nejvyšší ukazatel na území Ruska. Migrace je nejdůležitějším kompenzačním faktorem záporného přirozeného růstu pracovních zdrojů. Tato mezihraniční pracovní migrace má stálý charakter, obecně převládají migrační toky podnikatelů, dočasných pracovníků, „kyvadlových“ obchodníků, nelegálních migrantů, tranzitních migrantů, u kterých převládá převáženě ekonomický faktor. Například na základě smlouvy o dílo pracuje v současnosti 20 polských specialistů na výstavbě elektrárny Kaliningrad. Příhraniční spolupráce v oblasti pracovní politiky je jedním z nejdůležitějších témat meziregionálních jednání – pořádají se konference, týkající se trhu práce, prezentace Úřadů práce obou zemí.

Levná pracovní síla ze zemí bývalého SSSR je strukturálním elementem celé řady odvětví polské a ruské ekonomik.

Tabulka č. 4 : Údaje o migraci mezi Polskem a Ruskem v letech 1997-2006:

	1997	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Migrace do Ruské Federace celkem	597651	359330	193450	184612	129144	119157	177230	186380
Z Polska	247	61	56	53	39	48	55	48
Migrace z Ruské Federace celkem	232987	145720	121166	106685	94018	79795	69798	54061
Do Polska	376	135	84	80	72	57	76	84

zdroj:vlastní zpracování podle údajů Federálního statistického úřadu RF,2006 [online],[cit.11-12-2007]

dostupný z http://www.gks.ru/free_doc/2007/b07_11/05-09.htm

Příkladem je rozvíjející se textilní produkce v některých oblastech Polska, která zvýšila svou konkurenceschopnost díky migraci pracovníků z Ukrajiny a Ruska, obdobné tendence jsou v ruském stavebnictví.

Vstupem do EU Polsko rozšířilo hranice migrační zóny pracovní síly. Tak, během prvního desetiletí po pádu SSSR bylo Polsko krátkodobým cílem pracovních migrantů, směřujících dále na Západ, kdežto dnes se změnila pomyslná hranice „západu“ a Polsko se stává více cílovou, než tranzitní zemí.

V rámci rusko – polské migrace pracovní síly se se nejčastěji objevují tyto druhy migrace:

- zaměstnanci mezinárodních společností, kteří pracují pro mateřskou společnost na území jiného státu
- sezónní pracovníci – pracují na základě pracovního povolení, jednou za určenou dobu musí opustit zemi
- pracující na základě kontraktů, smlouvy na dobu určitou (nejčastěji 2-3 roky)
- stážisti, studenti – osoby, kteří se připravují na budoucí povolání
- podnikatelé

Dále obvykle pracovníkům-migrantům není povoleno migrovat za prací s rodinou, v případě migrace pracovníků vysoce kvalifikovaných je situace jiná a mají větší šanci vycestovat do cílové země s rodinou.

Pracovní migrace mezi Polskem a Ruskem se bude rozvíjet hlavně v oblasti zvýšení konkurenceschopnosti domácí produkce na evropských trzích, tj. na straně Polska bude převažovat zájem zaměstnavatelů o nízkonákladovou pracovní sílu, na straně Ruska zájem o vysoce kvalifikovaný management se znalostí evropského trhu, který i nadále bude prioritním cílem ruského dovozu pracovní síly.

6. Mezinárodní regionální organizace : Visegrádská skupina a Společenství nezávislých států

Po rozpadu SSSR vznikla situace, kdy se bývalí satelitní republiky ocitly v osamocení vůči „velkému světu“. Hlavním cílem vzniku SNS a Visegrádské skupiny bylo umožnit tzv. „civilizovaný rozpad“ SSSR a navázat ekonomickou a politickou spolupráci se sousedními zeměmi.

Význam uvedených organizací je pro Rusko a Polsko rozlišný. Visegrádská skupina vznikla jako nástroj sjednocení postupu členských zemí vůči mezinárodním organizacím, do nichž měly namířeno všechny členské země. Měla význam více politický, členské země se učily vytvářet společnou strategii a vznik Visegrádské skupiny byl vřele podporován ze strany EU. Skupina měla dokázat okolím schopnost se integrovat do určité struktury a to mělo pomoci všem členským zemím v přístupových jednáních o integraci do mezinárodních struktur.

Vytvoření CEFTA bylo velmi zdařilým příkladem ekonomické spolupráce zemí podle vzoru evropského trhu. Skupina nemá žádnou formální organizační podobu, nemá sídlo ani žádný jiný úřad, kromě Visegrádského fondu, který se nezabývá ekonomickými otázkami.

Jiný význam pro Rusko má Společenství nezávislých států, založené také jako post-sovětská organizace, s účelem vytvořit ekvivalent Evropského společenství. Hlavním cílem SNS je ekonomická spolupráce, vytvoření celní unie, speciálních zón volného obchodu, rozvíjení strategického partnerství. V rámci SNS Rusko má jednoznačně dominantní pozici a je nejvýznamnějším obchodním partnerem všech členských zemí. V případě Visegrádské skupiny mělo Polsko také významnější úlohu jakožto největší členský stát a také strategicky nejvýznamnější, ale Polsko nebylo a není hlavním obchodním partnerem členů skupiny. Také v případě migrace pracovní síly jsou značné rozdíly. Mezitím co na teritoriu Visegrádské skupiny je úroveň migrace poměrně nízká, Ruská Federace je naopak žádaným cílem potoku pracovní síly (převážně levné), zejména z Ukrajiny a Kazachstánu.

a) Visegrádská skupina

Visegrádská skupina vznikla 15. února roku 1991 ve Visegrádu, kdy československý, polský a maďarský prezidenti podepsali Deklaraci o vzájemné spolupráci. Cílem této dohody byla vzájemná konsolidace snahy zemí o evropskou integraci. Hlavním společným cílem skupiny bylo vyjednání co nejvýhodnějších podmínek pro integraci do těchto struktur. Také 1.5.2004 se všechny členské státy Visegrádské skupiny stali členy EU. Jedinou oficiální institucí skupiny je Mezinárodní Visegrádský fond (MVF), který má rozvíjet regionální kooperaci mezi jednotlivými státy Visegrádu tím, že podporuje kulturní aktivity, vědecké projekty, výměny mládeže apod. MVF ovšem koordinuje spolupráci pouze uvnitř skupiny a nepřispívá k tomu, aby byly státy skupiny vnímané zvenku jako skupina.

V roce 1992 byla podepsána Dohoda o volném obchodu [CEFTA], která vstoupila v platnost 1.3.1993. Postupně k dohodě CEFTA přistoupily také Slovinsko (v roce 1996), Rumunsko (1997), Bulharsko (1999), a Chorvatsko (2003).

Dohoda předpokládala odstranění překážek ve vzájemném obchodu snížením cel a kvót, které mělo být uskutečněno ve třech stadiích. Hlavním orgánem CEFTA je Společná komise. V roce 1999 také vznikla Komise pro obchod se zemědělskou produkcí. První stadium, které nastalo hned po podpisu dohody, zahrnovalo odbourání cel u 60 % celních položek. Ve druhé etapě (v období čtyř a pěti let) byla snížena cla na tzv. středně citlivé výrobky. Během osmi let až do roku 2001 pak byla v rámci třetí etapy snížena cla i na tzv. citlivé výrobky (např. výrobky z oblasti hutnictví, elektrotechniky, textilu apod.) Snížení cen bylo symetrické

a postupné. Snad nejobtížnější otázkou při jednání v oblasti volného obchodu v rámci CEFTA se stala zemědělská výroba. Nakonec bylo po dlouhých jednáních dosaženo kompromisu, pod něhož se cla na zemědělské výrobky budou postupně snižovat, při čemž však zůstane zachován systém kvót, který do jisté míry omezoval vývozy zemědělské produkce v rámci signatářských zemí CEFTA. Dohoda umožňovala smluvním stranám v případě, že by přílišná liberalizace ohrožovala vlastní výrobu, přijmout různé druhy ochrany domácího trhu podle obdobných ustanovení GATT. Vůči ČR byla tato opatření uplatněna ze strany Polska u petrochemických a hutních výrobků, a u některých agrárních výrobků. Slovensko uplatňovalo dočasně plošně dovozní přírážku, Maďarsko jednalo v roce 1998 o ochranném opatření na dovoz hutnických výrobků, ČR a Polsko uplatňovaly vzájemná množství omezení v obchodu s uhlím, které bylo zrušeno k 1. lednu 2003.

Obchodní obraty v rámci CEFTA vzrostly u všech členských zemí, největší nárůst mělo Polsko. V roce 2003 ve srovnání s rokem 1993 se obchodní obrat země se zeměmi CEFTA zvýšil o více než 550%, z toho export se zvýšil o více než 960% a import o více než 320%. Podíl zemí CEFTA na zahraničním obchodu Polska v letech 1992-2004 zobrazuje příloha č.10.

Jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů Polska v rámci organizace je ČR. Např. v roce 1997 na ni připadalo 51% obchodního obratu Polska se zeměmi CEFTA, dále následovalo Maďarsko (se 22%), Slovensko (s 19%), Slovinsko (5%) a Rumunsko (se 3%).

Po vstupu Polska do EU se většiny produkce, exportované do země ze zemí CEFTA, se nedotkly žádné změny, i když přistupující země automaticky přestaly být členy CEFTA. Okolo 82% importu Polska ke konci roku 2004 bylo realizováno s celní sazbou 0%. Na produkci, jejíž hodnota stanoví 10% z celého importu CEFTA se celní sazby sníží minimálně o 8%. Česká republika stále zůstává nejvýznamnějším obchodním partnerem Polska v rámci CEFTA. Také vzájemné neobchodní vztahy jsou na velmi dobré úrovni, Česká a Polska republika mají nejvíce společných témat a spolupracují na mnoha společných projektech, například, systému protiraketové obrany, kterou chtějí USA umístit v ČR a Polsku. Republiky navázaly těsnou spolupráci hlavně v příhraniční oblastech (např. v rámci programů PHARE se rekonstruují komunikace, rozvíjí se infrastruktura aj.) Příznivá situace se také vyvíjí v oblasti turismu, Čechy tradičně patří mezi oblíbené výletní destinace Poláků, naopak mezi Čechy jsou velmi oblíbené mj. polské tržnice. Tyto faktory významně přispívají k příhraniční spolupráci zemí, po zrušení hraničních přechodu po vstupu ČR a Polska do Schengenské zóny, se vzájemný turistický ruch ještě zintenzivnil. Na polském trhu působí řada českých společností jako je ČEZ nebo Škoda Auto, jejíž vozy patří tradičně v Polsku mezi nejprodávanější stejně jako brněnské traktory značky Zetor. V současnosti má zájem o vstup do zóny volného obchodu CEFTA řada zemí, mezi nimi i Ruská Federace.

b) Společenství nezávislých států

Postupná stabilizace hospodářských poměrů v RF umožňuje Moskvě přistupovat v „postsovětském“ prostoru k obnově ekonomických vazeb a spolupráce – zvláště v oblastech jako je energetika, vojenský průmysl, doprava a telekomunikace. Přes odstředivé tendence 90. let 20. stol. zůstaly hospodářské systémy bývalých sovětských republik (mimo Pobaltí) podobné a Rusko zůstalo jejich nejbližším obchodním partnerem. Vztahy Ruska s dalšími zeměmi SNS jsou ale rozvíjeny především na bilaterálním a regionálním základě. RF se snaží pomocí polostátních energetických firem, dopravní infrastruktury a obchodní závislosti zemí SNS na ruském trhu kontrolovat jejich ekonomiky a politickou orientaci. Tato snaha je odvozena od širší potřeby RF stát se na základě energetické dominance z regionálního lídra globální hospodářskou velmocí. Rusko je nicméně stále častěji konfrontováno s konkurenčními zájmy dalších hráčů, zejména USA, EU a ČLR. Společenství není fungujícím mechanismem, který by umožňoval členským zemím na základě všem přijatelného způsobu spolupráce efektivně prosazovat své zájmy. O SNS lze hovořit spíše jako o fóru pro politický dialog a koordinaci otázek, které mají země sblížovat. RF neupouští od záměru SNS reformovat, ale přiklání se k pomalejšímu postupu. SNS tak zůstává především formální strukturou, protokolárním rámcem pro dvoustranné schůzky prezidentů s ruským V. Putinem a jako mezinárodní a regionální organizace zatím nemá perspektivu. Určitou nadějí do budoucna je rozvoj spolupráce různých podmnožin států SNS v tématicky zaměřených organizacích, které vznikly na půdorysu SNS. Největší šance má rozvoj Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti (rus. ОДКБ) a Euro-asijské ekonomické společenství (rus. ЕвразЕС).

Společenství Nezávislých Států vzniklo na základě přijetí Ústavy SNS, Dohody o vytvoření ekonomického svazu (1993) a Dohod (1994) o vytvoření zóny volného obchodu, mezistátního ekonomického výboru a měnové unie. Hlavním obsahem spolupráce Ruska a zemí SNS jsou obchodně-hospodářské vztahy. Po rozpadu SSSR všechny státy, které se staly členy SNS, měly zájem na udržení stálých vzájemných ekonomických vztahů. Členské země vyváží do Ruska téměř polovinu své produkce a dezintegrační procesy zhoršují obchodní pozici Ruska při transportu produkce přes území členských zemí. Za těchto podmínek nejdůležitějším cílem vytvoření Společenství bylo zajištění vzájemné rovnoprávné spolupráce v oblasti ekonomiky, obchodu a výměny informacemi.

V období 1992 – 2004 v obchodu mezi Ruskou Federací a SNS převládala pozitivní tendence. Obrat zboží mezi státy SNS a Ruskem se zvýšil z 17,7 na 47,1 mld. USD, tj. 2,7x. Ale nehledě na zvětšení objemu zahraničního obchodu Ruska se SNS, podíl těchto zemí na celkovém

zahraničním obchodu Ruska činil méně než 1/5. Zvýšení objemu zahraničního obchodu Ruska a SNS v letech 1992-1997 byl způsoben přechodem na tarifní metody regulace, postupným snižováním množstevních ohraničení a činnosti ekonomických subjektů. Období v letech 1998-1999 bylo poznamenáno devalvací rublu a značným poklesem objemu zahraničního obchodu Ruska a zeměmi SNS. Finanční krize Ruska v roce 1998 měla negativní vliv na ekonomiku všech členských zemí SNS – proběhla devalvace prakticky všech národních měn (hlavně to pocítily Ukrajina a Bělorusko). V důsledku krize mnohé země SNS nemohly splácet dluhy, rostla zadluženost ekonomických subjektů hlavně vůči Rusku. Jestli v roce 1992 měly deficitní rozpočet 5 členských zemí, pak v letech 1998-1999 státní rozpočty všech států byly deficitní. Objem vzájemného obchodu klesl o 18,5% a činil 57,9 mld. USD (v roce 1998). Pokles byl vyvolán snížením produkce, vzájemným platebním prodlením, což vedlo k prudkému růstu barterového obchodu, jejichž počet se odhaduje na přibližně 25%. Pro ekonomickou spolupráci mezi zeměmi SNS je charakterní výrazný podíl několika členu: Ruska, Ukrajiny, Kazachstánu a Běloruska.

Od roku 2000 nastává pozitivní přelom v ekonomických vztazích Ruska a SNS. Tyto tendence trvale ovlivňují vývoj postsovětského obchodně-ekonomického prostranství. Během existence organizace se značně změnila teritoriální struktura obchodu Ruska a SNS. Podíl Běloruska se na celkovém objemu obchodu Ruska se státy SNS zvýšil z 13,8 na 37,4%, kdežto podíly obchodu jiných zemí SNS se značně zmenšily.

Celkově na Bělorusko, Ukrajinu a Kazachstán připadá asi 90,6% celkového obchodu Ruska se státy SNS a 15,6% celkového zahraničního obchodu Ruska. Zvláštností obchodní výměny v rámci SNS je dominantní postavení Ruska jako hlavního dovozního a vývozního partnera, a také lokální ohraničení obchodních vztahu mezi dvěma – třemi nejbližšími státy. Rusko je hlavním ekonomickým partnerem pro všechny státy SNS. V roce 2003 státy SNS vyváží do Ruska od 34,9% svého celkového exportu (Gruzie) do 89,9% (Bělorusko). Významný je také dovoz z Ruska do zemí SNS – např. 29,7% do Tádžikistánu nebo 94,4% do Běloruska. Struktura ruského obchodu se nezměnila od doby založení Společenství – více než polovinu vývozu tvoří suroviny, téměř ¼ dovozu představuje potravinářská produkce. Mezi další významné položky ruského exportu patří stroje a zařízení, obecné kovy, produkce chemického průmyslu. Vnitřní trhy SNS jsou pro ruské výrobce dostatečně objemné a dobře osvojené, směřuje na ně praktický celá produkce zemědělské techniky, spalovacích motorů, železničních a tramvajových vagónů a jiných výrobků. Naopak ze zemí SNS dováží potřebné manganové, chromové, titanové a zirkoniové rudy, bavlnu apod. Proto se zavádí ohraničení na dovoz této produkce ze třetích zemí.

Liberalizace zahraničního obchodu rozšířila možnosti ruských ekonomických subjektů ve výběru obchodních partnerů na úkor zemí SNS, hlavně pokud jde o poptávku po moderních technologiích, spolehlivosti finančních a platebních operací nebo získání volně směnitelné měny. Dnes je patrná orientace obchodních a ekonomických vztahů Ruska a zemí SNS na jiné zahraniční trhy, zejména EU, USA, Číny.

„...V roce 2006 zahraniční obchod Ruska se zeměmi SNS dosáhl hodnoty 64,6 mld. USD, růst oproti roku 2005 byl více než ¼“⁸.

Podíl zemí SNS na zahraničním obchodu RF zobrazuje následující tabulka:

Tabulka č. 5: Zahraniční obchod RF se zeměmi SNS, % podíl

	2005			2006		
	Obrat	Vývoz	Dovoz	Obrat	Vývoz	Dovoz
SNS	51,6	32,6	18,9	64,2	42,5	21,7
podíl v %	15,1	13,5	19,2	13,7	14,0	13,2

Zdroj: Oficiální portál pro podnikání a export, [online],[cit. 12-02-2008], dostupný z <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000580/>

Objem ruských investic v regionu zemí SNS nebyl nijak významný – v roce 2003 jejich hodnota činila přibližně 990 mln USD, z toho 62% připadalo na Bělorusko (také na Ukrajině, v Moldávii a Arménii je Rusko největším investorem). Oživení investiční činnosti bylo zaznamenáno ke konci roku 2006, kdy celkový objem ruských investic do zemí SNS představoval celkem 3,84 mld. USD. Přímé investice ze zemí SNS do ruské ekonomiky jsou nepatrné – ke konci roku 2002 činily 54 mln USD, jejich podíl na celkovém objemu zahraničních investic, směřovaných do Ruska, je 0,12%. Podíl zemí SNS na zahraničním obchodu Ruska představoval v 90. letech 60%, ale do roku 2002 klesl na 17%.

Ruské investice (často prostřednictvím třetích zemí) směřují hlavně do surovinových a telekomunikačních odvětví.

Podle slov ministra ekonomiky a obchodu RF Germana Grefa:“ Obchodně-ekonomické vztahy Ruské Federace a zemí SNS se budou rozvíjet i v letech 2008-2010. Centrem integračních procesů na území SNS se stane nejspíš Euro-asijské ekonomické společenství. Na pozadí mnohostranných vztahů velký význam bude mít formování celní unie mezi Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem s postupným přistoupením dalších zemí SNS. Podle prognózy

⁸ Rozhovor: Resenie ekonomiceskogo soveta SNG gotovilos ne odin god.[cit 3-2-2008], dostupný z <http://www.arka.am/rus/interviews/2007/09/13/5597.html>

ministerstva, hodnota vzájemného obchodu Ruska a zemí SNS v roce 2009 překoná hranici 100 mld. USD a do roku 2010 se zdvojnásobí ve srovnání s úrovní roku 2005⁹.

Významné místo v ekonomických vztazích Ruska a zemí SNS má migrace pracovní síly. Migraci mezi zeměmi SNS a Ruskem mapuje příloha č. 11

7. Spolupráce v rámci mezinárodních organizací, politický kontext rusko-polských vztahů.

Od získání samostatnosti pro působení na mezinárodním poli vytvářelo Polsko svou zahraniční a obchodní politiku v západním směru, s cílem integrace do evropských ekonomických a politických struktur. Méně pozornosti bylo věnováno východoevropskému směru, který byl zatížený určitým stereotypem myšlení, poznamenaným vzájemnou zaujatostí a podezíravostí, specifickým pro polsko-ruské vzájemné vztahy. Atmosféru vzájemných antipatií umocňovaly politické incidenty, které posilovaly pokřivený obraz partnera a způsobily vznik vzájemné nevěřivosti společnosti, např. dlouhá diplomatická pauza ve vzájemných vztazích po vstupu Polska do NATO, tělesné napadení ruských obyvatel v Polsku nebo polských v Rusku, obvinění ruských diplomatů ze špionáže, profanace státních symbolů, nařčení a obvinění spojená se 60. výročím konce 2. světové války, uvalení embarga na polské maso a jiné položky dovozu, rozdílné pohledy na politiku ohledně Ukrajiny a Pobaltských států. Další zmrazení na politické úrovni nastalo po událostech v Beslanu, kdy polská politická reprezentace označila výroky prezidenta RF V.Putina ohledně vyhlášení války s terorismem jako důvod k odvrácení se od demokratických zásad a vytvoření autokratického prezidentského systému.

Možnost vedení pragmatické politiky vůči Rusku je ztížena nejen vzájemnou nedůvěrou, ale i absencí jednorodé a komplexní koncepce, která by vymezovala polské zájmy, ucelené nebo částečné vize vztahu s Ruskem.

Ještě před vstupem do EU záleželo Polsku na vytváření budoucích vztahů s Ruskem a aby se Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskou Unií a Ruskou Federací automaticky vztahovala i na přistupující členy. Po mnoha jednáních byl 27.4.2004 přijat Protokol o rozšíření spolupráce Ruska a EU na nové členy EU (včetně Polska). Moskva záměrně protahovala jednání s odvoláváním se na ekonomické a politické požadavky, od odpovídajícího zvýšení kontingentu na unijní import ruské oceli až po garance pro ruskojazyčnou menšinu v Pobaltských zemích. Byla deklarována účast ve všech formách partnerství EU s Ruskem, také v energetickém dialogu.

⁹ Rozhovor: Resenie ekonomiceskogo soveta SNG gotovilos ne odin god.[cit 3-2-2008], dostupný z <http://www.arka.am/rus/interviews/2007/09/13/5597.html>

Politika Polska vůči Rusku zachovala svou stálost i po vstupu Polska do Unie. Potvrzují to zájmy, formulované ve vztahu s Ruskem, např. snaha zabránit upevnění pozice Ruska v evropských státech bývalého SSSR a zemích Střední a Východní Evropy, ochrana vlastních ekonomických zájmů na Východě nebo vyjasnění sporných historických otázek ve vzájemných vztazích.

V období jednání před vstupem Polska do EU byl na jednacím pořádku s Moskvou problém budoucího statutu Kaliningradské oblasti, která se měla stát enklávou v integrované Evropě. Rusko se snažilo dosáhnout zavedení zjednodušeného pohybu osob a vytvoření exteritoriálního koridoru z Kaliningradské oblasti přes Polsko, Litvu a Bělorusko do Ruska. Tato snaha byla zamítnuta ze strany EU. Následovala jednání o zprovoznění bezvízového vlakového spojení mezi Kaliningradskou oblastí a RF. Zavedení bezvízového styku odmítaly jak Varšava a Vilnius, tak i Německo a Finsko, které se obávaly oslabení kontroly východních hranic EU. Členství Polska v Unii také vyžadovalo přizpůsobení k požadavkům Schengenského systému a zavedení vízového styku s Ruskou Federací. Před tím polská strana nabídla ruské zavedení bezplatných víz, na oplátku žádala zrušení vízové povinnosti pro polské občany, které bylo odmítnuto ruskou stranou. Další snaha o zjednodušení pohybu osob mezi Polskem a Ruskou Federací nebyla, proto od 1.10.2003 byl zaveden vízový styk.

Dalším příkladem angažování se Polska v zóně ruských zájmů byla aktivní účast polských politiků v jednáních mezi konfliktními stranami během oranžové revoluce na Ukrajině na přelomu roku 2004-2005. Jednání Polska mělo oporu v Unii a dalších západních zemích, v důsledku nastalo období „diplomatického chladu“ ze strany Ruska vůči Polsku a obvinění Polska i západních zemí ze snahy zmařit geopolitické zájmy Ruska (objevily se i obvinění z „polonizace“ zahraniční politiky EU). Polsko trvale prohlašuje podpůrnou zahraniční politiku vůči Ukrajině a snaží se dosáhnout vnímání Ukrajiny a Běloruska ze strany EU jako rovnoprávných partnerů na úrovni s Ruskem, také o zvýšení významu východní politiky Unie, podpory demokratických procesů a liberalizace ekonomiky těchto zemí. Z toho vyplývá, že Polsko upevnilo svou roli v politice Unie vůči východoevropským sousedům, což zemi umožnilo vést s Moskvou rovnoprávnou politiku.

Nejdůležitějším problémem ve sféře ekonomických zájmů Polska je zabezpečení dodávek energetických surovin. Polsko nemá jinou alternativu dodavatele, srovnatelnou s Ruskem. Konflikty Ukrajiny a Běloruska s RF na základě dodávek plynu jsou signálem pro nutnost diverzifikace zdrojů energetických surovin. Zde je nutno poznamenat, že „staré“ a „nové“ členy EU mají v této otázce jiný postoj – první skupina má zájem o zvýšení ruského dovozu, ta druhá naopak o snížení dodávek a snížení energetické závislosti na jednom dodavateli. Polsko zvažuje možnost dodávek z Norska nebo Jižní Afriky nebo připojení se k programu Nabucco (iniciativa

Rumunska, Bulharska, Maďarska a Turecka, v rámci kterého se rozpracovává možnost transportu plynu z území Kazachstánu, Ázejbardžánu, Uzbekistánu a arabských zemí). Koncepce diverzifikace dodávek plynu vznikaly i dříve, např. projekt o výstavbě plynovodu z Norska, který byl ve výsledku odvolán, protože konečná cena plynu by byla příliš vysoká. Význam Polska jako tranzitní země se z pohledu Ruska snižuje úměrně výstavbě dalších tranzitních cest energetických surovin z Ruska do Západní Evropy (Baltský plynovod ze Sibiře do VB, Německa a Skandinávie má být zprovozněn v roce 2010). Tento postup ještě více vzbuzuje obavy Polska ze závislosti na Rusku. Situaci nemění ani nabídka ruské strany ohledně připojení se Polska k německo-ruskému projektu výstavby plynovodu s tím, že Rusko má na projektu 51% podíl.

Mezi další mezníky rusko-polských vztahů patří některé nevyřešené historické otázky, hlavně Katyň. V roce 2005, po skončení vyšetřování z ruské strany nebylo sděleno žádné obvinění a samotná událost podle ruské strany nebyla vraždou. Moskva také odmítla poskytnout polské straně všechny dokumenty k tomuto případu.

Napětí ve vzájemných vztazích také vyvolaly oslavy 60. výročí vítězství SSSR ve druhé světové válce. Pozvánku na oslavy dostal i polský prezident, ale z důvodu rozličné interpretace historických faktů, spojených s koncem 2. sv. války a poválečným obdobím, požádala polská strana o jasnou deklaraci, týkající se konference Velké trojky v Jaltě. Z odpovědi ruského ministerstva zahraničních věcí vyplývalo, že polský stát si z Krymské konference odnesl jen pozitiva: hranice na Odře a Nise, byl svobodný, nezávislý a demokratický, jeho bezpečnost byla garantována USA, Velkou Británií a SSSR.

Rusko-polské vztahy lze označit jako složité. Dodatečně je komplikuje na jedné straně členství Polska v EU a na druhé silný zájem Ruska o spolupráci s klíčovými členskými zeměmi Unie. Slabost polské politiky vůči Rusku nejspíš pramení ze zanedbání vztahů v 90. letech, kdy všechna snaha země byla věnována Severoatlantické alianci.

Rusko-polské vztahy by měly být více pragmatické a opírat se o reálné zájmy obou zemí, nikoliv na historické aspekty, které stěžují současnou politiku.

Členství v Evropské Unii vyžadovalo od Polska sjednocení smluvních závazků s právním řádem Unie. V důsledku musely být vypovězeny některé bilaterální dohody s Ruskem, mj. Dohoda o obchodu a hospodářské spolupráci z roku 1993, která garantovala zemím uplatňování doložky nejvyšších výhod ve vzájemném obchodu a byla zrušena polskou stranou v roce 2003. Z toho vyplynuly obavy obou zemí z nutného zavedení vyšších cel na dovoz z Polska, stejně tak zavedení omezení na dovoz z Ruska polskou stranou. Obtíže nastaly, podle očekávání, po vstupu Polska do EU a dotkly se dovozové položky potravinářské produkce a masa. Kromě unijních certifikátů Moskva vyžadovala provedení sanitárních kontrol polských výrobků, na základě kterých bylo uvaleno embargo na dovoz masa a později dalších rostlinných

produktů. Podle vyjádření Evropské komise, spor vznikl na bilaterální úrovni, na které má být také vyřešen. Embargo bylo zrušeno po návštěvě nového polského premiéra D. Tuska v Moskvě a provedení řady setkání na vládní úrovni.

Vstup do Evropské Unie změnil strukturu zahraničního obchodu Polska s Ruskem. Hlavní pozornost se věnuje celním tarifům a preferencí EU ohledně importu z Ruska. Co se týče průmyslové produkce, celní tarify se jí dotknuly jen 5% ruského dovozu do Polska. Podstatně významnější byly přijaté obchodní mechanismy EU, které měly vliv na polský import oceli a hnojiv (hlavně z Ruska). Ruská Federace se také snaží sjednocovat své zákonodárství s parametry WTO a Evropské Unie. Nový celní zákoník, platný od 1. ledna 2004, byl naposledy novelizován 18.7. 2005. Platný celní zákoník zavádí pro každou celní operaci přesně stanovenou lhůtu, ve které musí být provedena a dokončena, např. celní očištění na cílové celnici a uvolnění zboží do volného oběhu musí být provedeno během tří dnů, prověrka zboží během cesty nesmí překročit tři hodiny a jiná opatření. V roce 2005 byla vládou Ruské federace přijata Koncepce rozvoje celních orgánů. V Koncepci jsou, kromě jiného, obsaženy úkoly jako je postupné sblížení celní legislativy Ruské federace a Evropské unie a zavádění moderních technologií do celní služby, což by mělo vést k jejímu efektivnějšímu výkonu.

Významněji se na vzájemných ekonomických vztazích Ruska a Polska podílely i faktory jiné, než vstup Polska do EU. V přechodném období byl pozorován růst neregistrovaného obchodu mezi Ruskem a Polskem prostřednictvím příhraničních obchodních kanálů. Největšího objemu tento obchod dosáhl v letech 1992-1998, ale finanční krize Ruska silně poškodila malé podniky v Polsku. Vzestup po roce 2000 byl krátkodobý kvůli vstupu Polska do EU, který zhoršil podmínky pro tento druh obchodu. V současné době není objem vzájemného obchodu mezi polskými vojvodstvy a ruskými regiony nijak významný. Rozšíření obchodu se brzdí malou kapacitou regionálních trhů, nízkou konkurenceschopnosti průmyslových výrobků, také ohraničením objemu vyvážených služeb a výrobků. Zahraniční investoři nemají velký zájem o tyto oblasti. Příhraniční regiony trpí nedostatkem kapitálu, což ve výsledku brzdí jejich modernizaci a konkurenceschopnost. Kaliningradská oblast je příkladem existence bariér na cestě rozvoje spolupráce příhraničních oblastí. Sem patří mimo jiné odlišnosti v systému státního řízení, nedostatečně rozvinutá infrastruktura, vízový styk, nestabilní zákonodárství a ohraničené investiční možnosti v Rusku. Polsko přistupuje k ekonomické spolupráci s Kaliningradskou oblastí hlavně jako ke vstupním dveřím na ohromný ruský trh. V regionech, které hraničí s EU, je zaznamenán větší ekonomický růst a aktivnější restrukturalizace průmyslu, než v jiných regionech Ruska. Přispívá k tomu existence vyspělých institucí, které pozitivně ovlivňují spolupráci mezi Evropskou Unií a Ruskem. Také upevnění mezinárodní spolupráce a ekonomický rozvoj v sousedních regionech působí kladně na stabilizaci ekonomické

a politické roli Ruska. Je evidentní fakt, že se Rusko snaží materializovat své vidění evropské integrace, která vypadá následovně: Evropská Unie na Západě a integrace východoevropských zemí s Ruskem v čele. Takhle by si Rusko mohlo zachovat politický a ekonomický vliv na postsovětském prostranství. Střet zájmu Ruska a EU je stále zřetelnější – provází ho konkurence a nejednoznačnost, což negativně působí na efektivitu spolupráce.

Koncepce integrace východoevropských zemí a Ruska má být můstkem mezi EU a SNS a také jako část formujícího se společného evropského ekonomického prostranství EU a Ruska. Tato forma spolupráce by mohla být konsolidačním faktorem na postsovětském prostranství a zajistit souhru dvou hlavních směrů zahraniční politiky Ruska, tj. spolupráce jak s EU, tak i se zeměmi SNS. Roste význam trhu SNS pro export ze zemí EU (hlavně pro sousedy SNS→Polsko). Vývoz převážně zahrnuje produkci chemického průmyslu, stroje a zařízení, import ze zemí SNS zahrnuje malé množství průmyslové produkce, včetně základních kovů, kovových výrobků, výrobků z ropy a chemikálií.

Pokud jde o zvýšení objemu vzájemných ekonomických vztahů mezi Ruskem a Polskem, pak největší překážkou jsou organizační, ekonomické a politické faktory a také vztah Polska ke vstupu Ruska do WTO. Ruským ekonomickým subjektům v rozšíření rozsahu ekonomické spolupráce s EU (Polskem) nejvíce překáží nedokonalá hospodářská politika vlády, složitý daňový systém, nízká kvalita vyráběné produkce a nedostatečná znalost obchodního zákonodárství EU. Na prvním místě je pro Rusko energetická spolupráce, následuje spolupráce v oblasti obranného průmyslu a rozvoji infrastruktury. Zjednodušeně řečeno, mělo by se jednat o partnerství mezi bohatou, ale energeticky nesamostatnou EU, a Ruskem s velkými zdroji energetických surovin, které však potřebuje investice do své ekonomiky a know-how západních podniků. Strategie země jasně ukazuje, že RF nemá zájem stát se členem EU, nýbrž být její rovnocenným partnerem.

Polsko je od roku 1996 členem OECD a uplatňuje od té doby zásadu národního posuzování zahraničních investic. Z právního hlediska to znamená shodné podmínky pro činnost zahraničních a polských subjektů na polském území. Ruské investice na území Polska jsou realizovány na základě dvou principů: jednak mohou využívat režimu nejvyšších výhod, podle kterého pohyb ruského kapitálu má stejné podmínky, jako např. americký nebo japonský, a jednak se na něj vztahuje národní režim, podle kterého ruské ekonomické subjekty mají stejná práva a povinnosti, jako každá jiná zahraniční společnost na polském trhu.

Vztahy RF s NATO mají v ruské zahraniční politice zvláštní místo. RF považuje Alianci za geopolitický silový faktor, který ovlivňuje bezpečnostní situaci u ruských hranic. Zájmy Ruska a NATO se kříží zejména na postsovětském prostoru, ale RF přiznává také pole společných zájmů v bezpečnostní oblasti jako jsou boj proti terorismu, urovnávání regionálních

krizí a odstraňování následků přírodních a technických katastrof. Z jedné strany se Rusko cítí být ohroženo těsnou blízkostí NATO, z druhé strany nepřímo, v důsledku změněného geopolitického postavení Polska, z dlouhodobého hlediska taky získává. Zvýšený pocit bezpečí, vyplývající z perspektivní příslušnosti k Severoatlantické alianci, umožňuje polským představitelům, aby s Ruskem rozvíjeli rovnoprávné vztahy, nezatížené historickým komplexem a bez obav, že by se jejich země mohla dostat do závislosti na Rusku. Rusko obecně podporuje vojenské aktivity NATO a mezinárodního společenství v oblastech, jejichž destabilizace by vedla k bezprostřednímu bezpečnostnímu ohrožení ruských hranic nebo zemí Střední Asie – např. v Afghánistánu. Ve společných prohlášeních RF a NATO hovoří o tom, že jejich partnerství posiluje bezpečnost euroatlantického prostoru¹⁰. Rusku přesto vadí rozvoj spolupráce NATO se zeměmi bývalého SSSR (zejm. Gruzii a Ukrajinou) nebo současná jednání o rozmístování vojenské infrastruktury USA v Evropě (Bulharsko, Rumunsko, ČR a Polsko).

Začátek roku 2008 byl ovlivněn pozitivní změnou ve vzájemných rusko-polských vztazích. Po dvou letech bylo zrušeno embargo na dovoz polského masa a vedou se jednání i o částečném zrušení embarga na drůbeží maso. Nalezena shoda je důležitým krokem v odblokování jednání EU s Ruskem, vetovaných ze strany Polska, ohledně nové dohody o partnerství a spolupráci mezi Ruskou Federací a Evropskou Unií. Také polská strana oznámila odvolání svého veta ohledně přístupových jednání Ruska o vstup do WTO a OECD. Pozitivní změna ve vzájemných vztazích je spojována se změnou vlády v Polsku.

8. Perspektivy spolupráce

Polsko bude i nadále patřit do desítky největších obchodních partnerů Ruské Federace. Mezi hlavní konkurenční výhody země stále patří výhodná geopolitická poloha a relativní výhoda levné pracovní síly. Investiční potenciál nabízí sféra telekomunikačních a informačních technologií, polský trh se rozvíjí nejdynamičtěji v regionu Středovýchodní Evropy a také je nejzajímavější z hlediska potenciálu kupní síly a blízkosti evropských trhů. Rusko také nebude ignorovat možnost upevnění pozic na polském trhu v odvětvích, ve kterých je Rusko nejvíce konkurenceschopné, a to především v oblasti energetického zařízení, kompozitních materiálů a slitin, elektronických součástek, laserových technologií, dopravních prostředků (především vagónů pro metro). Polská strana má také zájem o dodávky vagónů a speciálních nákladních vagónů z Ruska, a také na kooperaci s ruskými podniky v této oblasti.

¹⁰ Rusko: Zahraničně-politická orientace, Ministerstvo zahraničních věcí, [cit. 23-1-2008], dostupný z <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000580/>

Také snaha polské vlády diverzifikovat dovoz energonosičů a snižovat emise do roku 2025 otevírá prostor pro navázání těsné spolupráce v oblasti atomového inženýrství a strojírenství. Jedním se strategických směrů strojírensko-technické spolupráce může být inovační sféra. Polská ekonomika má nejnižší inovační úroveň ekonomiky ze všech členských zemí EU a Ruská Federace je na tom podobně. Mezi hlavní důvody inovačního zaostávání patří především vysoké náklady na rozvoj a aplikaci inovačních projektů, nedostatečná úroveň inovační infrastruktury, vysoká míra rizika inovačních projektů, nedostatečné financování vědecko-výzkumné činnosti ze strany státu. V tomto směru vlády obou zemí podnikají kroky k přilákání zahraničního kapitálu a hlavně know-how, jsou vypracovány investiční pobídky, vytváří se speciální ekonomické zóny (podrobněji viz kap. 9) pro přilákání investičního kapitálu, bez kterého země nepřekonají zaostávání za západními ekonomikami. Tato situace usnadňuje ruským a polským investorům vstup na průmyslové a technologické trhy.

Další oblastí pro směřování ruského kapitálu je pokračující privatizační proces v Polsku. Nová polská vláda plánuje nastartování privatizace, která poslední 2 roky téměř stála. Na seznamu společnosti (přes 300 státním firem) jsou podniky například z energetického sektoru, bankovníctví, stavebnictví či turistiky. Prostor pro vzájemnou spolupráci nabízí meziregionální spolupráce: na období 2008-2013 na program příhraniční spolupráce mezi Litvou, Ruskem a Polskem v regionu Kaliningradské oblasti je vyčleněno 132,130 mln EUR¹¹

Dynamika ekonomického růstu Ruska a Polska si udržuje trvalé tempo, vytváří se řada jevů, které lze považovat za perspektivní pro další rozvoj vzájemné ekonomické spolupráce. Mezi ně patří především zvyšující se kupní síla obyvatel a rostoucí poptávka po zboží a službách, kterou domácí výrobci nestačí pokrýt (jen v letech 2001-2005 se spotřebitelské poptávka v Rusku zvýšila o 62%). Roste také dynamika investiční poptávky, obě země se snaží vytvářet optimální podmínky pro přilákání investorů (viz. kap.9) a regulovat zákonodárství tak, aby odpovídalo mezinárodním standardům. Obě země se umístily v první desítku zemí s nejvyšší investiční přitažlivostí v roce 2005. Na druhou stranu, v letech 2006-2008 reálné příjmy obyvatel a objem investic rostou průměrným tempem o 9% a průměrný růst průmyslové produkce má hodnotu jen 4,6%¹². Výhledově se očekává významný růst odbytu polské produkce na ruském trhu, který má být jedním z největších světových trhů. Lze proto očekávat adekvátní postoj polské a ruské politické reprezentace a snahu obou zemí o vytvoření stabilního a důvěryhodné partnerství a upevňování vzájemných ekonomických vztahů.

¹¹ Elena Trekhovitskaya, Russia Adds Money For Cross-Border Cooperation With Europe, [online], [cit.01-02-2008], dostupný z <http://www.westrus.ru/eng/?article=2669>

¹² Wydział promocji handlu i inwestycji ambasady RP, [online], [cit.20-01-2008], dostupný z <http://www.polweh.ru/pl-inwestycje/indexp.shtml>

8.1 Zvláštní ekonomické zóny

Podle Kjótské konvence se ekonomickou zónou rozumí území státu, na kterém se produkce považuje za objekt, který se nachází za hranicí domácí celní zóny a proto se na něj nevztahují obvykle celní a daňové povinnosti.

Ekonomické zóny mají velký význam pro mezinárodní hospodářský rozvoj země. S jejich pomocí lze navázat efektivnější spolupráci se zahraničními partnery, přilákat větší investiční kapitál a zvýšit zaměstnanost (vytvořením nových pracovních míst). Vytvoření ekonomických zón je jedním ze směrů rozvoje ekonomiky jednotlivých území a regionů, který je orientován na řešení prioritních ekonomických úkolů a realizaci strategických programů a projektů. Mezi charakterní rysy ekonomických zón patří především aplikace různých úlev a stimulačních podnětů (zahraničně-obchodních - snížení nebo osvobození od placení cla, fiskálních – daňové úlevy nebo osvobození od daně, finančních – různé formy dotací a subvencí, administrativních–zjednodušené procedury registrace podniků, hraničních kontrol aj.), existence lokálního samostatného systému pro řízení ekonomické zóny, spojeného s právem rozhodovat v širokém ekonomickém spektru a všestranná vládní podpora.

a) Zvláštní ekonomické zóny Ruské Federace

Zvláštní ekonomické zóny (ZEZ) mají vytvořit příznivé klima pro investory, omezit byrokratické překážky, zajistit příznivé ekonomické podmínky a, pokud možno, vyloučit nebezpečí korupce. Kromě dvou typů dnes již fungujících zón (výrobní a vědecko-technologická) byl v roce 2006 schválen status přístavních a turisticko-rekreačních ZEZ¹³.

Od 27.8.2005 platí na území Ruské Federace Zákon o zvláštních ekonomických zónách (ZEZ) Ruské Federace. Podle zákona, ZEZ se rozumí teritorium na území RF, na kterém platí zvláštní zásady hospodářské činnosti. Ekonomické zóny jsou vytvářeny na dobu 20 let a neprodlužují se. Zákon umožňuje vytvoření dvou typu ekonomických zón:

- průmyslově výrobní o rozloze do 20 km²
- technické o rozloze do 2 km²

Speciální statut Rezidenta ekonomické zóny bude mít právnické osoba, která podepíše s úřadem vlády investiční dohodu. V případě prvního typu ekonomické zóny investiční kapitál musí být vyšší než 10 mln EUR, přičemž během prvního roku výše investice musí činit minimálně 1 mln

¹³ Informace Ministerstva zahraničních věcí, [cit. 20-01-2008], dostupný z <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={0A56BA9E-2EC6-4552-A648-91A604ACAA8D}>

EUR. V opačném případě Rezident nemá právo na dotace, podporu nebo subvence ze strany federální vlády. Rezidenti mohou být osvobození od platby daně z příjmu, majetkové nebo pozemkové daně, budou mít možnost zrychleného odpisování majetku, snížení plateb sociálního pojištění z 26% na 14% a osvobození od plateb daně z nemovitosti po dobu 5 let.

Od roku 2005 existuje na území RF 6 svobodných ekonomických zón, mezi které patří:

- a) zóny průmyslově výrobní - Jelabužský rajon Republiky Tatarstán (plánovaný objem investic okolo 1 500 mln USD), Grjazinskij rajon Lipecké oblasti (1 380 mln USD)
- b) vědecko - technické zóny – Dubno, Moskevská oblast, specializace na jadernou fyziku, St. Petěrburg se specializací na informační technologie a produkce speciálních přístrojů, Tomsk, zaměření na mikroelektroniku.

Druhá etapa vytváření ekonomických zón začala v roce 2007, během ní vznikne 5 technických zón (technických parků) a 2-3 zóny průmyslově výrobní. Zóny budou vytvářeny ve Stavropolském kraji, Vologodském okruhu, Komsomolsku na Amuru, Chabarovském kraji.

K legislativním a ekonomicko-provozním aspektům nově zřizovaných ZEZ patří zejména následující:

- každá ZEZ se zřizuje na 20 let;
- importované výrobní zařízení není zatěžováno dovozním clem ani DPH (úspora cca 30%);
- osvobození od majetkové (2,2%) a pozemkové (5 - 10%) daně;
- až dvojnásobně rychlejší odpisy výrobního zařízení;
- možnost v následujícím roce odepsat 100 % ztráty z hospodaření v předchozím roce;
- náklady na výzkum a vývoj mohou být odepsány i v případě neúspěšného výsledku.

Zvláštní ekonomická zóna Kaliningradské oblasti

Zákon o vytvoření ekonomické zóny v Kaliningradské oblasti platí od 1.5.2006 na dobu 25 let (předešlý zákon z roku 1996 bude platit ještě 10 let jako přechodné období). Ekonomické subjekty, které budou mít statut Rezidenta ekonomické zóny, budou mít právo na bezcelní dovoz produkce (kromě akcíz a zakázaných výrobků) na teritorium oblasti. Clo na dovezené zboží bude zaplacené potom co budou dány do oběhu (odložená platba). Rezidentem může být ekonomický subjekt, zaregistrovaný na území Kaliningradské oblasti, který provádí podnikatelskou a investiční činnost výlučně na území Kaliningradské oblasti. Rezidentem nemohou být finanční společnosti a osoby, které užívají jiné daňové úlevy na území RF. Získání statutu Rezidenta je podmíněno realizací investičního projektu v objemu minimálně 5 mln EUR po dobu 3 let.

Mezi prioritní investiční odvětví patří stavebnictví, technická rekonstrukce budov, výzkumní činnost aj. Zákon rovněž vymezuje činnosti, které jsou vyloučené z rámce svobodné ekonomické zóny, například odvětví těžby ropy nebo plynu, výroba alkoholové produkce, osobních aut, velkoobchodu a maloobchodu nebo finanční činnost. Mezi daňové úlevy pro Rezidenty patří osvobození od platby daně z příjmu a daně z nemovitosti po dobu 6 let, dalších 6 let Rezident platí jen 50% z uvedených daní. Také se na Rezidenty vztahuje nárok na zjednodušený proces získávání víz a celního odbavení.

Státní rozpočet počítal pro rok 2006 s částkou 8 mld. RUB, které byly vyčleněny pro účely zřízení těchto 6 ekonomických zón. Na budování jejich infrastruktury se ze zákona budou podílet 50% finančních prostředků i regiony.

Ve snaze pozvednout cestovní ruch a zkvalitnit pohyb osob a zboží byla připravena novelizace zmíněného zákona o ZEZ. Novela se týká vytváření tzv. turisticko-rekreačních a přístavních zón.

Turisticko – rekreační zóny mají být zřízeny podle rozhodnutí vlády Ruské federace ze dne 18.1. 2007 v následujících regionech:

- Stavropolský kraj
- Kaliningradská oblast
- Irkutská oblast
- Krasnodarský kraj
- Republika Altaj
- Altajský kraj
- Republika Burjatija.

b) Zvláštní ekonomické zóny v Polsku

Vytváření zvláštních ekonomických zón a dalších pobídek, které mají přilákat investory do Polska, je upravováno podle právní legislativy EU. ZEZ nezanikly ani po vstupu země do EU.

Právními nástroji, které upravují formy podnikání na polském území, jsou:

- Právo hospodářské činnosti (Prawo Działalności Gospodarczej)
- Kodex obchodních společností (Kodeks Spółek Handlowych)
- Občanský zákoník (Kodeks Cywilny)

Pro zahraničního investora má zásadní význam nabytí nemovitého majetku. Z legislativního hlediska je řešeno sjednoceným textem zákona o nabývání nemovitostí cizinci z 8. 5. 1996. Podle zákona o nabývání nemovitostí nepotřebuje již cizinec v Polsku zvláštní povolení od ministerstva vnitra při koupi nemovitosti. Bez povolení může též koupit nemovitost za předpokladu, že má trvalý pobyt na území Polska po dobu nejméně 5 let nebo jeho manželka/manžel má polské občanství a nejméně 2 roky bydlí v Polsku. Cizinec rovněž může převzít nemovitost v případě dědictví ze zákona během života majitele, který je vlastníkem nemovitosti nejméně 5 let. K zabezpečení hospodářské činnosti v Polsku si může společnost se zahraniční účastí pronajmout nemovitost, nabyt práva vlastnictví nebo trvalého užívání. Společnost se zahraničním kapitálem již nemusí mít povolení ke koupi stavebního pozemku za podmínky, že velikost pozemku nepřekročí ve městě 0,4 ha a na vesnici 1 ha. Vláda může tyto limity zvýšit. Základní rámec poskytování jakékoli státní pomoci podnikatelským subjektům je dán zákonem o podmínkách a kontrole poskytování veřejné pomoci podnikatelům (polská sbírka zákonů č. 60/2000), který vstoupil v platnost 1. 1. 2001. Zákon definuje základní pojmy, podmínky, při kterých je pomoc dovolena, povinnosti kontrolního orgánu (Úřad na ochranu konkurence a spotřebitelů). Zákon se, až na výjimky, vztahuje na všechny formy poskytování státní pomoci, ať jde o investiční pobídky, restrukturalizační programy, programy regionálního rozvoje, odstraňování následků přírodních katastrof aj. Výjimkou jsou případy budování technické infrastruktury, pokud jejím budoucím uživatelem není konkrétní firma, dotace do firem, jejichž činnost je v zájmu obrany státu, a některá odvětví (zemědělství, potravinářství, lesnictví, rybolov, výkup a skladování potravin). Zákon je v souladu s pravidly EU a s asociační dohodou, jakož i dalšími mezinárodními závazky Polska.

Nejdůležitější formy poskytování investičních pobídek existovaly ve Zvláštních ekonomických zónách (ZEZ). ZEZ mohly na rozdíl od jiných území Polska poskytovat úplné osvobození od daně z příjmu (právnických i fyzických osob) po dobu 10 let a 50 % osvobození po zbytek doby existence zóny, navíc všechny další výhody uvedené níže. Minimální limit pro povolení investice v ZEZ je 100.000 EUR. Základním legislativním aktem byl zákon o speciálních ekonomických zónách z 20. 10. 1995 a jeho novela z listopadu 2000, která vstoupila v platnost 1. 1. 2001. Tato novela v podstatě znamenala konec udělování dalších daňových úlev na dosavadních zásadách při investování v zónách, zachovává však již přiznané úlevy při realizovaných investicích, otevírá možnost zrušení nebo modifikace poskytování úlev (ovšem pouze v případě dohody s investorem nebo v případě neplnění stanovených podmínek z jeho strany). Pokud je investorovi odebráno či omezeno povolení v zóně podnikat, ztrácí právo na veškeré úlevy a je nucen státu uhradit veškeré náklady, vyplývající z jemu přiznaných výhod

za celou dobu svého podnikání v zóně (či doplatit jejich poměrnou část v případě změny podmínek). Další přiznávání úlev bude muset být v souladu se zákonem o podmínkách udělení a monitorování státní pomoci podnikatelům.

Mimo ZEZ existuje pro investory rovněž řada možností, jak obdržet různé formy státní pomoci:

- celní úlevy - osvobození od cla na základní prostředky ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví, obchodu a službách, bezcelní zóny
- granty na vytváření nových pracovních míst; okresní úřad práce po dohodě s přednostou okresu může refundovat náklady na zaškolení nových pracovníků až do výše 50 %, a to formou vrácení odvodů na sociální zabezpečení až do výše tříměsíční minimální mzdy, půjčky na vytváření nových míst až do výše 50 % nákladů, vrácení celých nákladů na zaměstnávání (hrubá mzda plus odvody) nových absolventů škol nebo nezaměstnaných po dobu 12 měsíců
- osvobození od místních daní a poplatků - především úplné osvobození od daně z nemovitostí a daně z dopravních prostředků (nákladní auta a autobusy).

Uvedené formy pomoci jsou však spíše teoretické: je třeba vyjednávat na různých úřadech a úrovních (obecní, okresní, celní, daňový, často i vojvodský), což je časově a administrativně náročné a tím málo efektivní. Vzhledem k nejisté budoucnosti zón a celkové nepřehlednosti systému se polská vláda už koncem roku 2000 rozhodla pro vytvoření zákona o finanční podpoře investic. Zákon byl připraven na Ministerstvu hospodářství už v roce 2001, následně vstoupil v platnost v roce 2002. Zákon poprvé do polského práva zavádí možnost udělování přímých finančních grantů, jejichž příjemci mohou být jak investoři, tak obce připravující infrastrukturu pro investory, a to na celém území Polska.

Investor může obdržet finanční podporu při splnění jedné z následujících podmínek:

- výše investice překročí 10.000.000 EUR
- výše investice na modernizaci nebo rozšíření stávající výrobní kapacity překročí 500.000 EUR a díky ní bude zachováno nejméně 100 pracovních míst (v případě zvláště ohrožených oblastí Polska, definovaných jinými předpisy, stačí 50 míst), a to po dobu nejméně 5 let
- díky investici vznikne 20 nových pracovních míst na dobu nejméně 5 let
- investice přináší technologickou inovaci nebo bude mít proekologický dopad (definováno jinými předpisy)

Celková výše přímé finanční pomoci nemůže přesáhnout 50 % celkové státní podpory, povolené v daném regionu. Pro většinu území je maximální limit celkové podpory 50% hodnoty investice, pro Krakov, Vratislav a Gdaňsk je to 40 % a pro Varšavu a Poznaň 30%. Na vytvoření jednoho pracovního místa je maximální limit pomoci 3.500 EUR, na zaškolení pracovníků 1.150 EUR. Finanční pomoc, poskytnutá obci na vybudování infrastruktury, se započítává se do celkové částky podpory. O udělení pomoci rozhoduje ministerstvo hospodářství. Ke konci roku 1998 bylo na území Polska evidováno 17 svobodných ekonomický zón. V roce 2003 v ekonomický zónách působilo 372 podniků na základě 669 povolení. Od roku 2001 po změnách podmínek pro investování (po jednáních s Evropskou komisí) bylo vydáno jen 68 povolení. V roce 2002 bylo stanoveno přechodné období pro malé podniky do konce roku 2011, pro střední do konce roku 2010. Pro velké podniky, které dostaly povolení před rokem 1999, byla stanovena maximální státní podpora ve výši 75% investičních nákladů, po roce 2000 – ve výši 50% nákladů. Pro automobilové závody byla stanovena podpora ve výši 30% investičních nákladů. V současné době se na území Polska nachází 14 svobodných ekonomických zón: Europark Mielec, Suwalská, Katowická, Legnická, Lodžská, Walbrzyská, Kamienogorská, Kostrzynsko-Slubická, Slupka, Starachowice, Tarnobrzeská, Pomorská, Warminsko-Mazurská a Krakovský technický park. Podnikatelské subjekty investovaly do rozvoje uvedených ekonomických zon celkem okolo 16 mln USD . Bylo vytvořeno přibližně 123 tis. pracovních míst. Ekonomické zóny byly zachovány i po vstupu Polska do EU.

9. Bilaterální dohody mezi Ruskou Federací a Polskou republikou

Od 1.5.2004 po vstupu Polska do Evropské Unie nastaly změny na bázi právních ujednání polsko – ruské ekonomické spolupráce, které vyplývají ze závazků Polské Republiky jako členské země EU.

Bázovým dokumentem, regulujícím otázku ekonomické spolupráci s Ruskou Federací, je od 1.5.2004 Dohoda o partnerství a spolupráci mezi EU a RF od 24.6.1994 (Dohoda zaměnila vypovězenou Dohodu mezi Polskou republikou a Ruskou Federací o obchodu a ekonomické spolupráci od 25.8.1993). Kromě Dohody o partnerství a spolupráci uzavřely EU a RF následné dohody, které jsou platné pro rusko-polskou ekonomickou spolupráci:

- Dohoda mezi vládou Ruské Federace a Evropskou Uní o navržení změn do Dohody mezi vládou Ruské Federace a Evropské společnosti uhlí a oceli o obchodu s ocelí od

9.7.2002, schválené vládou RF 27.5.2004

- Dohoda mezi vládou Ruské Federace a EU o obchodu s textilní produkcí od 23.7.1998

Mezi další základající oboustranné dokumenty mezi Polskou republikou a Ruskou Federací patří:

- Smlouva o přátelství a dobrém sousedství od 22.5.1992
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a Ruskou Federací o ekonomické spolupráci od 2.11.2004 (platí od 14.12.2004, a obsahuje položku o Ustanovení Společné rusko-polské komise obchodu a ekonomické spolupráce)
- Společná polsko-ruská deklarace od 25.8.1993
- Společná deklarace předsedy rady ministrů Polska a premiéra vlády Ruské Federace o rozvoji ekonomické spolupráce mezi Polskem a Ruskou Federací od 18.2.1995
- Společné prohlášení předsedy rady ministrů Polské republiky a předsedy vlády Ruské Federace od 13.11.1996 (na základě Prohlášení byla organizována pracovní skupina, která měla sestavit raport o bariérách a obchodních ohraničeních ve vzájemném obchodu)
- Deklarace vlády Polské republiky a vlády Ruské Federace o obchodní, ekonomické, finanční a vědecko-technické spolupráci mezi Polskou republikou a Ruskou Federací od 20.12.2001
- Dohoda mezi ministerstvem Polské republiky a ministerstvem daní a poplatků Ruské Federace o vzájemné administrativní spolupráci a výměně informací ve věcech správy daní od 26.4.2004
- Dohoda mezi Generálním inspektorátem finančních informací PR a Úřadem finančního monitoringu RF o výměně informací v oblasti prevence a zabránění praní peněz od 24.6.2003
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o zamezení podvojnému zdanění v oblastí daní z příjmu a majetku od 22.5.1992
- Rámcová smlouva mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o základních bodech vyrovnání vzájemného dluhu mezi Polskem a bývalým SSSR od 30.1.1995
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace ohledně vyrovnání vzájemného dluhu od 13.11.1996
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o letecké komunikaci od 26.7.2002
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci při leteckém a námořním pátrání a záchranných operacích od 13.11.1996

- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o výstavbě systému plynovodů za účelem tranzitu plynu z území Ruské Federace přes teritorium Polska a dodávkách plynu do Polska od 25.8.1993
- Protokol mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o organizačních opatřeních k zajištění výstavby systémů plynovodů pro tranzit plynu z území Ruské Federace přes teritorium Polska a dodávkách plynu do Polska od 25.8.1993, od 18.2.1995
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci severo -východních regionů Polska a Kaliningradskou oblastí RF od 22.5.1992
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci regionů Polska s regionem Sankt Petěrburku od 2.10.1992
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o příhraniční spolupráci od 2.10.1992
- Dohoda mezi Ministerstvem zemědělství Polské republiky a Ministerstvem zemědělství Ruské Federace o hospodářské a vědecko-technické spolupráci v oblasti zemědělsko- potravinářského komplexu od 15.3.1994
- Dohoda mezi Ministerstvem zemědělství Polské republiky a Ministerstvem zemědělství Ruské Federace o spolupráci v oblasti veterinářství od 5.5.1994
- Smlouva mezi Ministerstvem zemědělství Polské republiky a Ministerstvem zemědělství Ruské Federace o karanténě a ochraně rostlin od 5.5.1994
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o hraničních přechodech od 22.5.1992
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o otevření hraničního přechodu Mamonovo-Gronovo pro pohyb obyvatel Ruska a Polska od 2.11.1994
- Dohoda (ve formě výměny nóty) o otevření hraničního přechodu Gusev-Goldap pro ruskou a polskou automobilovou dopravu
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o mezinárodní automobilové dopravě od 30.8.1996
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v celní správě od 18.2.1995
- Dohoda mezi Hlavním celním inspektorátem Polské republiky a Federální celní službou Ruské Federace o spolupráci v boji se zločiny v hospodářské sféře od 11.6.2002
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti životního prostředí od 25.8.1993

- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti prevence průmyslových havárií, přírodních katastrof a likvidaci jejich následků od 25.8.1993
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o včasném uvědomění o jaderné havárii, o výměně informací o jaderných objektech a o spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti a radiové ochrany od 18.2.1995
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o zaměstnávání občanů Polska na území RF a obyvatel Ruska na území Polska od 15.3.1994
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti antimonopolní politiky od 15.3.1994
- Dohoda o spolupráci mezi ministerstvem infrastruktury Polské republiky a Státním úřadem stavebnictví a bytového hospodářství Ruské Federace od 27.3.2003
- Úmluva o průmyslové, hospodářské a vědecko-technické spolupráci mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu Polské republiky a Státním úřadem obranného průmyslu RF od 29.6.1994
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti vojensko-technické od 22.4.2003
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o vzájemných vztazích a spolupráci v oblasti rybního hospodářství od 18.2.1995
- Dohoda mezi Ministerstvem spojů Polské republiky a Ministerstvem spojů Ruské Federace o spolupráci v oblasti pošty a telekomunikací od 18.2.1995
- Úmluva mezi Polským centrem výzkumu a certifikace a Gosstandardem Ruské Federace o vzájemném uznávání raportů z výzkumů od 18.7.1994
- Protokol o spolupráci mezi Ministerstvem zdravotnictví Polské republiky a Ministerstvem zdravotnictví a lékařského průmyslu Ruské Federace v oblasti ochrany zdraví a lékařské vědy od 18.2.1995
- Dohoda o spolupráci mezi Hlavním statistickým úřadem Polska (Główny Urząd Statystyczny) a Státním statistickým úřadem RF (Госкомстат) z prosince 2000.
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o právní pomoci v oblasti práva a právních vztahů ve věcech občanských a trestním řízení od 16.9.1996
- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti turistiky od 17.1.2002
- Konsulární úmluva mezi vládami Polské republiky a Ruské Federace od 22.5.1992
- Dohoda mezi vládou Polska a vládou Ruské Federace o spolupráci v oblasti kultury, vědy a vzdělání od 25.8.1993

- Dohoda mezi vládou Polské republiky a vládou Ruské Federace o hrobech a památných místech obětí války a represí od 22.2.1994
- Protokol o výměně představitelů mezi Ministerstvy vnitra Polské republiky a Ruské Federace od 21.2.1995

Záležitostí vízového styku reguluje Dohoda mezi vládou Polska a vládou Ruské Federace o podmínkách pohybu občanů Polské republiky a Ruské Federace od 18.9.2003.

Dne 1.7.2005 v rámci setkání národních sekcí Společné rusko-polské komise obchodu a ekonomické spolupráce byla podepsána Dohoda o organizaci šesti pracovních skupin v oblastech obchodu a investic, spolupráci v palivo-energetickém sektoru, finanční a bankovní spolupráce, spolupráci v oblasti turistiky, vojensko-technické spolupráce a ekonomické spolupráce meziregionální.

Dne 1.7.2005 bylo podepsáno Memorandum o spolupráci v oblasti drobného a středního podnikání mezi Polskou agenturou pro rozvoj podnikání a Ministerstvem hospodářského rozvoje a obchodu Ruské Federace. Byla obnovena jednání o Dohodě o podpoře a ochraně investic, která by měla přispět k aktivizaci investiční činnosti mezi zeměmi.

Závěr

Pokud bychom shrnuly vývoj rusko – polských ekonomických vztahů, lze vyčlenit několik mezníků. Ještě v roce 1990 byl SSSR (resp. Rusko) hlavním polským obchodním partnerem. Vzájemné ekonomické vztahy začaly upadat ještě před rozpadem SSSR, tento trend pokračoval i po jeho rozpadu až do roku 1993, kdy byl zaznamenán jejich největší propad od vzniku RVHP. Na přelomu let 1994 - 1995 se podařilo překonat klesající tendenci ve vzájemném obchodu, hodnota obchodní výměny udržovala vysoké tempo. V roce 1997 bylo dosaženo nejvyšší úrovně vzájemného obchodu v posledním desetiletí. Toto období je považováno za historicky nejúspěšnější mezník ve vzájemných rusko – polských obchodních vztazích. V roce 1998 se tyto pozitivní tendence zvrátily kvůli hospodářské krizi v Rusku, v důsledku které hodnota vzájemného obchodu klesla o $\frac{1}{3}$

Skladba zahraničního obchodu se příliš neměnila - mezi hlavní položky ruského vývozu do Polska patřily hlavně ropa, plyn a nerostné suroviny, ve struktuře polského vývozu do Ruska po dlouhou dobu hlavním vývozním artiklem byla zemědělská a potravinářská produkce. Od roku 1998 se potravinářská a zemědělská produkce z původně prvního místa v polském vývozu do Ruska posunulo na třetí. Změna struktury exportu by se neměla výrazněji měnit ani v dalších letech. Polsko se také posunulo v žebříků exportérů do Ruska z devátého na šesté místo. Rusku patří druhé místo mezi největšími dovozci do Polska. Co se týče úrovně investic, jejich hodnota se každý rok několikanásobně zvyšuje. Od roku 2000 dochází k postupnému oživení vzájemné obchodní výměny. V roce 2003 pak byla zaznamenána rekordní úroveň obchodních obrátů mezi Ruskou Federací a Polskem. Jedná se o další významný mezník ve vzájemných ekonomických vztazích. Růstová tendence ve vzájemných obchodních vztazích pokračuje a v roce 2008 se očekává dosažení historicky nejvyšší hodnoty vzájemných obchodních vztahů.

Při analýze dynamiky rozvoje vzájemných ekonomických vztahů na pozadí toho, jak se měnily v kontextu rozpadu SSSR a integrace Polska do evropských struktur, lze usoudit, že ani Polsko, ani Rusko nevyužívají všech potenciálních možností rozvíjení vzájemných vztahů. Také překonání existujících bariér (často v jisté míře emocionálních a politických) ve vzájemných vztazích je obtížnější a bude trvat delší dobu, než by se předpokládalo. Stále totiž chybí politická vůle k dořešení existujících sporů. Po oživení politických a ekonomických vztahů v poslední době ale lze očekávat další aktivaci rusko-polských vztahů, hlavně pak po vstupu Ruska do WTO a podepsání chybějících dohod o spolupráci a partnerství s EU. Spolupráce s Ruskem se bude i nadále intenzivně rozvíjet, úměrně integraci Ruska do mezinárodních organizací a přecházení na obchod za výhodnějších podmínek v kontextu udělování si navzájem režimu doložek nejvyšších výhod, sjednocení zákonodárství a práva.

Rusko se také stává hospodářskou velmocí, podle odhadů by dokonce mohlo v průběhu příštích několika let být mezi 5 nejsilnějšími ekonomikami světa. Proto by bylo minimálně strategickým cílem Polska, aby mělo vypracovanou reálnou, realizovatelnou a jednotnou koncepci, která by se zakomponovala jak do hospodářské politiky EU, tak i Ruska.

Polsko-ruské vztahy budou i nadále vystaveny působení obecných trendů, které se dlouhodobě prosazují v mezinárodních vztazích. Zejména proces jejich hlubší integrace do mezinárodních společenství a procesu globalizace by mohly přispívat k tomu, že jejich hlavní protagonisté budou nuceni k hledání pozitivních kompromisů přistupovat častěji, než k vyhrocování jednotlivých problémů. Rovněž posilování tendence k regionální spolupráci bude sehrávat významnou úlohu. Na formování vztahů mezi Polskem a Ruskou federací budou jistě významně působit i další mezinárodní faktory, avšak určující vliv na ně bude mít vývoj vnitropolitické scény v každé z těchto zemí. Dosavadní vývoj vztahů napovídá, že představitelé hlavních politických proudů jak v Polsku, tak i v Rusku mají nanejvýš racionální zájem na udržení vzájemných obchodních vztahů. Ekonomické a politické zájmy obou zemí dnes jsou zcela jiné než v sovětské minulosti, současné zahraniční politice obou zemí již nemá místo ideologie, ale čistý pragmatismus. Rusko buduje ekonomické partnerství ne s EU jako celkem, ale s jejími jednotlivými členy a snaží se získat maximální výhody, plynoucí z těchto partnerství. Také vztahy s Polskem jsou stavěny v první řadě na vzájemném ekonomickém zájmu, proto se vyznačují relativní stabilitou a rostoucím objemem vzájemného obchodu, ale také občasnou korekcí vzájemných vztahů v kontextu měnící se politické v regionu. Rusko se již dávno smířilo s přeorientací bývalých satelitů a jejich přechodem do sféry vlivů EU a světových organizací, proto aktivně využívá nabízených možností pro investiční činnost nebo nákup aktiv za podmínek, kdy je konkurence v těchto regionech zatím poměrně nízká. Zvláštní místo ve vzájemných rusko - polských vztazích má energetická politika. Energetická závislost nejen Polska, ale celého evropského regionu na Rusku, zajistí dlouhodobě stabilní vzájemné vztahy. Také na poli obchodní výměny dochází k nárůstu hodnoty vzájemného obchodu, obě země mají zájem o rozvíjení ekonomických vztahů, proto lze předpokládat jejich další růst. Od vlády Donalda Tuska se očekává pragmatická politika vůči Ruské Federaci a snaha politické reprezentace země o urovnání vzájemných sporů. Další vývoj vztahů v kontextu mezinárodních organizací bude záležet na pokračujících jednání Ruska o vstup do WTO a OECD, které se Polsko zavázalo více neblokovat. Vzájemná spolupráce na pozadí členství v mezinárodních organizacích nebo podepsání bilaterálních dohod o spolupráci v jejich kontextu by mělo výrazně přispět k aktivaci ekonomických vztahů mezi zeměmi. Otázka vzájemných vztahů Ruska a Polska bude mít významné místo v mezinárodní ekonomické integraci a spolupráci a svých dílem bude také ovlivňovat hospodářské a politické klima v regionu Středovýchodní Evropy.

Resumé

Целью данной дипломной работы является анализ экономического сотрудничества и взаимных отношений между Российской Федерацией и Польшей после 1990 года. В начале приступим к данной проблематике с точки зрения характеристики взаимных отношений перед 1990 годом для очерчения контекста исходной ситуации и сравнения изменений политического и экономического курса обоих государств, строительства новых отношений на фоне распадающегося СССР, характеристики развития и динамики товарооборота, движения капитала, миграции рабочей силы и развития в области научно-технического сотрудничества. Основной задачей избранной темы является характеристика развития польско – российских отношений с упором на их политический контекст, интеграцию в международных организациях и экономических структурах. Работа разделена на пять тематических глав.

Первая глава посвящена развитию торговых отношений, структуре взаимного товарооборота, движению капитала и инвестиций с точки зрения изменений в отношениях в зависимости от ситуации на международном рынке. Далее характеризуется миграция рабочей силы между Польшей и Россией. Предметом следующей главы является участие обоих государств в международных организациях, которые имеют прямое отношение к формированию взаимных экономических отношений и непосредственное влияние на них. В качестве примера регионального сотрудничества приводится участие Польши в Вышеградской группе и участие России в Содружестве Независимых Государств с целью обратить внимание на различный контекст и цель данных организаций. Далее приводится оценка предполагаемого развития взаимных экономических отношений в будущем, которая опирается на современное состояние. Работу завершает перечисление взаимных соглашений между Россией и Польшей, которые представляют правовую основу взаимных отношений.

В качестве материала для работы были использованы данные Госкомстата и Федеральной таможенной службы Российской Федерации, данные Главного статистического управления Польши, специализированная литература, посвященная проблематике взаимных отношений между Россией и Польшей и странам с трансформирующейся экономикой и массмедиа, в основном интернет, печать.

Данная дипломная работа содействует более глубокому пониманию и осознанию основных факторов, которые влияют на взаимные польско – российские отношения и предоставляет глобальный взгляд на их развитие и современное состояние.

Характеристика ситуации перед 1989 годом

Экономика отдельных народных демократических республик в начале 50-х лет находилась в упадающем состоянии. Исходные условия для перехода к советской модели экономики были разные, так же, как и исходная модель. Отдельные государства были вынуждены отказаться от собственных путей к социализму и принять советские условия, которые касались ускоренной индустриализации экономики, преференции тяжёлой промышленности и милитаризации промышленности. Происходили национализация имущества и иностранного капитала, земельные реформы, запрет или ограничение предпринимательства. Характерными явлениями были основание колхозов, переход к планированной экономике и создание пятилетних планов. Углублялась зависимость советских государств на СССР, которая проявлялась изменением ориентации внешней торговли. Создание советского блока вело к нарушению экономических отношений и ограничению торговли между Востоком и Западом.

В 1949 году представители Болгарии, Чехословакии, Венгрии, Польши, Румынии и СССР основали Содружество экономической взаимопомощи (СЭВ). Социалистические страны предприняли попытку экономической интерации и создания огромного общего рынка.

Социалистическая система не смогла повлиять на повышение эффективности или внедрять в производство новые технологии. Эти факторы причинили последующее постоянное отставание социалистических экономик. В конце 60-х лет уже вполне проявились недостатки социалистической системы. Темпы роста экономик снижались, торговый баланс ухудшался, углублялась зависимость на поставках энергоносителей. Дисбаланс компенсировался за счет внешней задолженности, повышался уровень инфляции. В середине 80-х лет в большинстве государств СЭВ происходила экономическая стагнация и отставание за западными экономиками. После распада СЭВ происходит возврат социалистических экономик к демократическим традициям и рыночной экономике. Деятельность СЭВ была официально завершена в 1991 году.

Итак, 40 лет центрального социалистического планирования привело экономики бывших советских республик на порог банкротства. Товарооборот между бывшими членами СЭВ был отмечен значительным спадом, в том числе и взаимные экономические отношения между Россией (тогда еще СССР) и Польшей.

Экономические отношения между СССР и Польшей в рамках СЭВ были столь глубоки, что до сегодняшнего дня влияют на взаимные отношения бывших советских государств.

В данном периоде торговый баланс Польши и СССР был в основном пассивным. Доля СССР на экспорте и импорте Польши росла до начала 70-х лет, но потом, до конца 80-х, падала. В 1989 году стоимость товарооборота между Польшей и государствами СЭВ представляла 2/3 общего внешнего товарооборота Польши, при этом большая часть приходилась на Россию. На границе 80-х и 90-х лет место СССР в торговле с Польшей заняла Германия. На рынки Европейского экономического содружества приходилось в 1990 всего лишь 14% от общего экспорта СССР, что, несомненно, не соответствовало потенциалу европейского рынка. Остальная часть советского экспорта направлялась на рынки СЭВ. В экспорте Польши на долю государств СЭВ приходилось в 1989 году 36% а в 1990 году - 23%.

Ситуация после распада СЭВ

До начала 90-х годов была социалистическая система воспринимается как противоположность системе мировой рыночной экономики. Но процессы идеологической и политической трансформации, которые происходили в постсоветских республиках (в том числе, Польше и России), также как экономическая трансформация и создание реальной рыночной среды, этот взгляд изменили.

Развивались отношения бывших республик СССР с Европейским Экономическим Сообществом. Образовывались рамки будущих отношений с Европой, стабилизировались взаимные экономические отношения, что позволило приступить к разработке условий трансформации экономических систем и постепенного внедрения этих систем в экономический и валютный союзы, а в последствии и в политический союз, который бы был приемлимым для всех государств Европейского содружества.

Следующим важным фактором был распад СЭВ, вследствие которого настал разрыв в экономических отношениях России и Польши. Так, будущие отношения между этими государствами будут зависеть в основном на отношениях ЕС и России, сами же польско – российские отношения будут иметь лишь вторичный характер.

Экономический интерес России к Польше обусловлен не только географическим положением Польши на одном из самых важных транзитных путей России в Европу, но и превосходством Польши над другими европейскими государствами в регионе, что касается площади, количества жителей или экономического потенциала страны. Важную роль во взаимных российско – польских отношениях играет непосредственное соседство этих государств благодаря границе Польши с Калининградской областью а также соседство Польши с дальнейшими важными торговыми партнерами России в Европе.

Трансформация экономики Польши

Внешняя торговля Польши была до 1989 года государственной монополией, до конца 80х лет почти половина стоимости внешней торговли страны приходилась на страны СССР, который был главным торговым партнером Польши.

Основными заданиями трансформирующейся экономики было преодоление гиперинфляции, погашение огромного внешнего долга, скрытой безработицы, малоразвитой и не эффективной промышленности и сельского хозяйства. Польша пруступила к плану Бальцеровича, который базировался на либерализации внутренних цен, росте экспорта, контроле за заработной платой и финансовой политике предпринимательств, введение процентных ставок, высших от уровня инфляции, стабилизации курса доллара и введении его конвертируемости. Эффектом была стабилизация польской экономики и ее постепенная интеграция в мировую экономику. Была проведена реформа банковской системы, финансово-кредитной политики, образование рынков труда и капиталов. Были приняты законы о приватизации, введении подоходного налога для физических лиц и налога на добавленную стоимость (НДС). Большое значение имели реформы ведущие к изменению права собственности, либерализации предпринимательства, возникновения конкуренции на внутреннем рынке, приватизации государственного имущества, введению принципов свободного рынка и радикальному снижению дефицита государственного бюджета. Основным фактором экономического роста Польши стал частный сектор, который уже в 2001 производил более 75% валового внутреннего продукта (ВВП) и давал работу более 70% трудящихся. Продолжается процесс приватизации – в 1990 году было в Польше 8441 государственных предприятий, в 1996 году их было все еще 3847.

Трансформация российской экономики

Россия, в сравнении с Польшей, была гораздо меньше подготовлена к проведению экономических реформ. Во время коммунистического правления не предпринимались никакие предреформные меры. Поиск пути к сохранению народной экономики начался в конце 80х лет, но существенные преобразования, ведущие к реформам, произошли в начале 1991 года. После значительного спада продукции и достижения рекордного уровня инфляции, так же как и дефицитного роста госбюджета, был принят план тзн. шоковой терапии. В следствии предпринятых мер удалось достичь введения первых шагов к образованию рыночной экономики. Произошла либерализация цен,

государственная регуляция касалась лишь цен на основные товары, платы за наем, энергии и т.п., которая открыла предшествующую скрытую инфляцию, проявившуюся в многократном росте цен. Вследствии либерализации внутренней торговли создавались тысячи частных предприятий. Попутная либерализация внешнеэкономических отношений страны происходила в более медленном темпе, российский рынок охранялся тарифными и мимотарифными ограничениями. В 1992 году была осуществлена реформа налоговой системы, на основании которой был введен НДС, потребительский налог (акциз), подоходный налог для физических лиц. Вследствии проведения реформ произошло значительное замедление роста экономики и снижение уровня жизни населения. Государственный долг постоянно повышался вследствие уклонений населения и предприятий от оплаты налога. В 1996 году была принята дальнейшая программа экономических преобразований, которой, однако, не удалось остановить рост государственного долга. Ситуация привела к принятию моратория на погашение долга, что практически обозначало государственный банкрот, вследствие чего произошла девальвация рубля.

Ситуация изменилась после 1999 года благодаря росту цен на энергоносители, который поспособствовал оживлению экономики и ускоренному погашению внешнего долга России. Доходы от экспорта нефти повысили валютный резерв с 12 млрд. USD в 1999 на 315 млрд. в 2006 году. На сегодняшний день Россия обладает третьим самым крупным валютным резервом в мире. Аналогично стабилизировался фонд публичных финансов. От 2001 года госбюджет является избыточным а внешний долг понизился на 31% ВВП. Часть доходов от экспорта вносится в стабилизационных фонд.

Экономические отношения после 1990 года

Стоимость и структура российско – польской торговли были обусловлены состоянием экономик обоих государств, недостатком денежных средств для государственной поддержки экспорта, страхования внешнеторговых контрактов и т. п. Кроме этого, свою роль сыграло отсутствие инфраструктуры, прежде всего финансовой, в следствии чего значительно понижалась взаимовыгодность двустороннего сотрудничества и конкурентоспособность русских товаров на польском рынке а польских – на российском. Взаимный расчет осуществлялся посредничеством западных банков. На низком уровне находились и российско – польское сотрудничество в производственной и инвестиционной сфере.

Снижение взаимного товарооборота продолжалось и после распада СССР, наибольший провал наступил в 1993 году. К основным статьям российского экспорта в Польшу относились энергоносители – нефть, газ и минеральное сырье. На стороне польского экспорта в Россию преобладали агропромышленная и пищевая продукция.

После распада СЭВ Польша подписала с ЕЭС договор о сотрудничестве. Позже, в 1995 году стала членом Всемирной торговой организации, а в 1996 году также членом Европейской организации экономического сотрудничества и развития. Членство в этих организациях повлекло за собой ряд обязательств, возлагаемых на польскую экономику и торговлю. Образование Среднеевропейской организации свободной торговли (в 1993 году) а также процесс расширения Европейского Союза и Североатлантической альянции на Восток принесли некоторые осложнения во взаимных российско – польских экономических отношениях.

В конце 1994 – в начале 1995 года удалось преодолеть снижающуюся тенденцию взаимного товарооборота, который в 1995 повысился на 80% в сравнении с 1993 годом и составил таким образом 3,3 млрд. USD. Польша так подвинулась с 13 на 10 место между самыми крупными деловыми партнерами России. Ее доля в общем объеме внешней торговли России составила 3,6% . Россия была на 3 месте между самыми крупными деловыми партнерами Польши с долей 6,2% в общем внешнем товарообороте страны. Структура товарооборота в середине 90-х лет оставалась без изменений.

Экономическое сотрудничество во второй половине 90-х

В 1996-1997 годах продолжалась возрастающая тенденция во взаимных экономических отношениях. На долю России приходилось 8,37% от общего экспорта Польши и 6,35% от импорта. Наибольшую часть польского экспорта по прежнему составляла аграрно-пищевая продукция. На стороне России на первом месте были опять энергоносители и металлы. Развивалось сотрудничество между российскими и польскими предприятиями в области производства и обработки пищевой продукции, мебели, стройматериалов, транспортных средств, предоставления услуг в области строительства, монтажа, и др. Взаимное сотрудничество пока не достигло больших размеров, также как и кооперация в области инвестиций. Резервы для развития сотрудничества находились в таких секторах экономики, как легкая промышленность, производство оборудования, аграрной промышленности, техническом секторе. Возможности для инвестиционной деятельности предоставляли приватизационные процессы или реализация предпринимательских проектов. Одним из основных направлений по прежнему остается

сотрудничество на региональном уровне, в основном на территории Калининградской области. Дальнейшим источником для интенсификации кооперации в финансовой сфере являлось сотрудничество российских и польских банков. В конце 1997 года на территории РФ действовало 5 торговых представительств польских банков, постоянно увеличивалось количество корреспондентских отношений, предоставлялись подтвержденные аккредитивы и краткосрочные кредиты. К самым привлекательным инвестиционным проектам относились модернизация инфраструктуры – прежде всего строительство и модернизация автомагистралей, железных дорог, пограничных пунктов (в основном на территории Калининградской области), упрощение таможенных процедур, аккредитация лабораторий. Позитивная тенденция в развитии взаимных отношений оборвалась после экономического кризиса на российском рынке в 1998 году. В следствии этого стоимость взаимного товарооборота в 1999 году снизилась более чем на $\frac{1}{3}$. Замедление наблюдалось и в инвестиционном сотрудничестве, к концу 1998 года стоимость польских инвестиций в России составляла около 46 млн. USD, инвестиции направлялись в основном в непроеизводственную сферу. Уровень российских инвестиций в Польшу намного выше и составила 958 млн. USD. Основная часть инвестиций принадлежала концерну Газпром (строительство газопровода Ямал – Европа). В данном периоде РФ еще не ратифицировала Договор об охране и поддержке инвестиций, что, в свою очередь, замедляло активизацию инвестиционной деятельности экономических субъектов РФ и Польши.

Экономическое сотрудничество после 2000 года

И после 2000 года Россия занимала одно из самых важных мест среди торговых партнеров Польши. Стоимость товарооборота опять обрела тенденцию роста, которая продолжалась и в дальнейших годах. Немного изменились позиции в польском экспорте в Россию, произошла редукция аграрно-пищевой позиции за счет повышения позиций строительных материалов, оборудования, растительной продукции и мороженого мяса. К самым крупным общим инвестиционным проектам по прежнему принадлежало строительство газопровода Ямал, развивалось сотрудничество в области электроэнергетики, автотранспорта, реализации проектов модернизации инфраструктуры. Также значительно возросло количество польских инвесторов на российском рынке. На польском рынке действовали 3 российских инвестора из общего количества 979 инвесторов, но со стоимостью инвестиций 1 323,2 млн. USD России принадлежало 12 место.

В 2003 году наблюдался рекордный рост взаимного товарооборота между РФ и Польшей, его стоимость составила 6,7 млрд. USD, т.е. на 1 млрд. USD больше, чем в прошлом году. К концу года было на территории России зарегистрировано около 390 предприятий, из них 180 предприятий с 100% долей польского капитала, более 20 филиалов польских фирм и более 70 торговых представительств. Рост активизации передвижения капитала наблюдался в основном за счет пренесения в Россию части производства или основания новых фирм из-за снижения средств производства и более низкого уровня налогообложения юридических лиц.

Экономическое сотрудничество после 2004 года

После вступления Польши в Евросоюз стоимость взаимных экономических отношений с Россией не только не снизилась (как предполагалось), но даже наблюдалась растущая тенденция во взаимном товарообороте. Экономические отношения между РФ и Польшей осуществлялись на основании договора между РФ и ЕС. Польские экспортеры могли выходить на российский рынок на более выгодных условиях, вводились численные изменения в предоставлении режима наибольшего благоприятствования, продолжалась либерализация таможенного оформления товара, систематически вводились условия торговли по принципам ЕС и WTO (на которые постепенно переходила Россия на основе переговоров о вступлении WTO). Вследствии вступления Польши в Еврозону были отменены ограничения на импорт российской продукции, например каменного угля, стали, синтетического каучука и др. Режим импорта из России осуществляется от 1.5.2004 на условиях, действующих в ЕС. В то же время появились новые аспекты, касающиеся напр. таможенных условий, организации рынка труда, ограничение свободного передвижения людей, которые имели отрицательное влияние на взаимные экономические отношения.

Основным органом, согласовующим российско-польские экономические отношения, является Общий российско-польский комитет. Ряд органов действует на основании двусторонних Договоров о сотрудничестве между регионами России и Польши. На территории Польши действуют следующие организации, поддерживающие развитие двусторонних российско-польских отношений: Польско-Российская торговая палата, Восточный клуб, Центр помощи торговой палаты Польши. После окончания саммита „Россия-Польша“ в 2002 году был организован Российско-Польский совет (основателями были Торговая и предпринимательская палата РФ и Восточный клуб).

После 2004 года несколько изменилась структура товарооборота на стороне Польши. Снижалась доля животноводственной продукции и повышалась доля импортированного оборудования, станков, транспортных средств, химической продукции. Эти изменения происходят благодаря доступу Польши к новым технологиям и инвестиционным программам в рамках ЕС. После наложения Россией эмбарга на ввоз мяса из Польши взаимные отношения (скорее на политическом уровне) немного ухудшились, но стоимость товарооборота и инвестиций росла.

Рост стоимости товарооборота продолжался и в 2006 году. Стоимость товарооборота составила по данным Таможенной федеральной службы России 18 823,9 млн. USD (рост на 33,6%), по данным Статистического управления Польши, стоимость товарооборота составила 12 219,8 млн. USD Россия была на втором месте между самыми крупными импортерами в Польшу и на шестом месте между экспортерами. Данные российского и польского статистических управлений разнятся – Польша перешла на международные статистические стандарты в начале 90х лет, Россия же в конце 90х.

Движение капитала в наибольших размерах осуществлялось на региональном уровне. Девять из шестнадцати воеводств Польши подписали Соглашение о сотрудничестве с регионами РФ. На первом месте остается сотрудничество на территории Калининградской области. К концу 2006 года было на территории РФ зарегистрировано 1104 компаний с польским капиталом.

В 2007 году продолжался рост взаимного товарооборота и инвестиций. Аграрно-пищевая продукция составила 10% от общего импорта Польши в Россию, для сравнения, в 1997 году эта статья импорта составляла почти 42%. Наибольшую часть польского экспорта составили статьи электротехники, химической и целлюлозно-бумажной промышленности. Россия, кроме сырья и энергоносителей, экспортировала на польский рынок продукцию химической и металлургической промышленности.

Миграция рабочей силы

Одним из проявлений интернационализации и демократизации общества является миграция рабочей силы. Страны импортеры и страны экспортеры стараются эти процессы корректировать. Международная миграция рабочей силы возникает при наличии экономического и социального контраста в развитии стран и динамике демографического роста страны, которая принимает или высылает рабочую силу.

Что касается миграции рабочей силы между Россией и Польшей, не достигает значительных размеров. Так, следует характеризовать миграцию Россиян или Поляков

в качестве характерного признака, но остановится на характеристике польского и российского рынков труда с точки зрения их привлекательности для миграции рабочей силы. На стороне миграции рабочей силы из России в Польшу, преобладает нелегальная миграция низкоквалифицированной рабочей силы. На стороне миграции из Польши наоборот превышает средний и высший мэнэджмент.

Польша и Россия имеют значительные выгоды от миграции рабочей силы – миграция является для России возможностью преодолеть демографический кризис, в случае Польши говорится о смягчении результата миграции Поляков на Запад.

От 2008 миграционная служба России сократила число разрешений на работу в России на 2 млн., т.е. на три раза меньше, чем в предшествующем году. Ограничение обусловлено тенденцией предпочтения места работы в Москве или Санкт Петербурге, которые вследствие этого оказались в значительной степени переселенными. С другой стороны, Польша от 1.1.2008 открыла свой рынок труда для рабочей силы из России, Украины и Белоруси. Решение о привлечении большего количества рабочей силы было вызвано потребностью осуществления проектов и обязательств, вытекающих из организации на территории Польши чемпионата по футболу ЕВРО в 2012 году. Данные ведомств Польши дают сведения о наличии 400 000 необходимых свободных рабочих мест в строительстве дорог, отелей, службах и т.п. Миграция рабочей силы из Восточной Европы бы таким образом компенсировала миграцию Поляков на Запад.

В рамках российско-польской миграции выделяется несколько характерных признаков, по которым определяются следующие группы трудовых мигрантов: сотрудники международных компаний, которые работают в дочерних компаниях на территории другого государства, сезонные работники, работающие на основании кратковременного разрешения на работу, служащие, работающие на основании контракта с определенным временным ограничением (чаще всего 2 года), наконец, предприниматели и студенты (стажисты).

Миграция рабочей силы будет развиваться и в будущем, прежде всего в областях, повышающих конкурентоспособность домашней продукции на европейских рынках, т.е. на стороне Польши будет преобладать интерес работодателей о рабочую силу с низким уровнем затрат, на стороне России будет расти интерес к высшему мэнэджменту со знанием европейских рынков. Это направление и в будущем останется приоритетом в российском импорте рабочей силы.

Международные региональные организации: Вышеградская группа и Содружество независимых государств

После распада СССР возникла ситуация, когда бывшие союзные республики очутились одни лицом к лицу с „большим миром“. Основной целью возникновения организаций Вышеградской группы и СНГ было наладить экономические и политические отношения с соседними странами. Значение данных организаций имело для России и Польши разное значение. Вышеградская группа возникла в качестве инструмента для интеграции и взаимной координации действий государств, входящих в ее состав, по отношению к международным организациям, членом которых планировали в будущем стать члены организации. Возникновение Вышеградской группы активно поддерживалось со стороны ЕС, государства-члены должны были таким образом показать способность межгосударственной интеграции и кооперации, и, таким образом, готовность к вступлению в ЕС и другие международные организации. Создание свободного экономического пространства СЕФТА было успешным примером регионального экономического сотрудничества по примеру европейского пространства. Вышеградская группа не имеет ни официальной штаб-квартиры, ни институции, согласовывающей действия группы, кроме Вышеградского фонда, который не является институцией экономического значения. Польша вышла из зоны СЕФТА после вступления в ЕС. Многие страны СНГ проявили интерес к вступлению в СЕФТА.

Другое значение имеет СНГ для России. Организация возникла с целью образовать эквивалент Европейскому сообществу. Ее основной функцией является экономическое сотрудничество, создание таможенного союза, специальных зон свободной торговли, развитие стратегического партнерства. В рамках организации Россия занимает доминирующую позицию и является основным торговым партнером большинства государств СНГ. Рынок стран СНГ намного больше рынка СЕФТА. Стоимость товарооборота между Россией и государствами СНГ постоянно растет. Россия может стать в будущем образным мостом между интегрированными странами Восточноевропейского региона и Европейского сообщества.

Сотрудничество в рамках международных организаций, политический контекст российско-польских отношений

После распада СССР Польша строила свою внешнюю политику в западном направлении, с целью интеграции в европейские экономические и политические структуры. Меньше внимания уделялось восточному направлению, которое считалось

с определенным стереотипом мышления, отмеченными взаимным предубеждением и подозрительностью, которые характерны для российско – польских отношений. Атмосферу взаимных антипатий усиливали частые политические разногласия, которые еще больше укрепили в менталитете народа неприязнь и враждебное отношение к соседу.

Еще перед вступлением в ЕС Польша имела намерение добиться того, чтобы условия Договора о сотрудничестве и кооперации между ЕС и РФ автоматически распространялись и на новых членов ЕС.

Самым важным аспектом сотрудничества является обеспечение поставок энергоносителей из РФ. Необходимо подчеркнуть, что страны-учредители ЕС стараются достичь повышения поставок энергоносителей из России, в то же время новые члены ЕС наоборот выступают за снижения поставок из России и снижения энергетической зависимости от одного государства. Разрабатываются некоторые энергопроекты на поставки газа из других регионов, но пока Россия остается главным поставщиком ЕС. К следующим аспектам российско-польских отношений принадлежат неразрешенные споры, касающиеся исторических вопросов, которые усложняют взаимные отношения. В общем, отношения между этими государствами можно назвать сложными.

Российско-польские отношения должны быть более прагматичны и базироваться на реальных интересах обоих государств.

Вступление Польши в ЕС требовало согласования правовой основы Польши и права ЕС. Вследствии интеграции наступили и некоторые изменения в условиях отношений с РФ, которые стали руководиться законами и нормами, действующими на европейском пространстве.

Россия постепенно вводит в свою правовую систему нормы и законы, согласованными с ЕС и WTO. Качественно совершенствуются таможенный режим, правовая база, создаются соответствующие условия для привлечения в страну зарубежного капитала и укреплению торговых связей с партнерами.

Увеличению взаимных экономических отношений между Россией и Польшей мешают, прежде всего, организационные, экономические и политические факторы, такие как отношение Польши к вступлению России в WTO, несовершенная политика России в отношении поддержки российских экономических субъектов-экспортеров, которые плохо ориентируются в европейской торгово-правовой структуре, низкое качество производимой продукции и др. Отношения России и государств ЕС можно обозначить как партнерства богатой, но энергетически не самостоятельной Европой и богатой на энергоносители и сырье Россией, нуждающейся в инвестициях и know-how западных

компаний. Стратегия страны указывает, что Россия не стремится стать членом ЕС, но его равноценным партнером.

Отношения России и НАТО имеют в российской политике особое место. РФ считает НАТО геополитическим силовым фактором, который влияет на безопасность ситуации близко российских границ. Интересы России и НАТО скрещиваются прежде всего на постсоветском пространстве, но Россия признает сотрудничество с НАТО в вопросах борьбы с терроризмом, улаживания региональных кризисов или отстранения последствий природных и технических катастроф и др. Россия поддерживает действия НАТО в областях, нестабильность которых бы имела прямое влияние на угрозу российских границ.

Начало 2008 года принесло положительные изменения во взаимных отношениях. Было отменено эмбарго на поставки польского мяса, Польша заявила о намерении больше не блокировать переговоры между Россией и WTO о вступлении России в организацию. Продолжаются переговоры между ЕС и Россией касательно подписанию нового Договора о партнерстве и сотрудничестве. Позитивное изменение на политической сцене приписывается изменению правительства в Польше.

Перспективы сотрудничества

Польша и в будущем будет принадлежать к десятке самых крупных деловых партнеров России. Основным конкурентным преимуществом Польши остается выгодное геополитическое положение и относительно дешевая рабочая сила. Потенциал для капиталовложений предлагает сфера телекоммуникаций и информационных технологий. Польский рынок развивается наиболее динамично в сравнении с остальными странами на европейском пространстве и в то же время является наиболее привлекательным с точки зрения покупательной способности и близости крупных европейских рынков. Россия не будет игнорировать возможность укрепления позиций на польском рынке в отраслях, в который российские экономические субъекты несомненно в наивысшей степени конкурентноспособны – например в области энергетических установок и оборудования, электротехнических отраслях, лазерных технологий и ли транспортных средств, прежде всего в производстве вагонов метро и специализированных железнодорожных вагонов, атомной энергетики или машиностроения.

Одним из стратегических направлений сотрудничества является инновационная сфера. Польша имеет самый низкий инновационный уровень экономики в ЕС, положение России такое же. В этом направлении готовятся и программы, проекты, которые

бы привели в действие инновационную деятельность в экономике страны и привлечения зарубежного капитала, без которого государствам не удастся преодолеть технологическое отставание за развитыми западными экономиками. Достаточный простор к расширению сотрудничества предлагают программы ЕС, напр. только на развитие сотрудничества в Калининградской области было из фондов ЕС направлено около 132 млн. EUR.

Динамика экономик России и Польши удерживает постоянное темпо роста. Наличие целого ряда явлений, например, повышающийся уровень покупательной способности населения, растущий спрос на товар и услуги, который отечественные производители не успевают удовлетворить, все эти факторы свидетельствуют о растущем потенциале польского и российского рынков. Также растет динамика инвестиционного спроса, обе страны стараются предоставлять оптимальные условия для вступления инвесторов на внутренний рынок регулировать правовую базу так, чтобы в максимальной мере отвечала международному стандарту.

В будущем также ожидается, что российский рынок станет одним из крупнейших мировых рынков. Поэтому можно ожидать соответствующего подхода российской и польской политической репрезентации и старания государств создать стабильное, надежное партнерство и укреплять взаимные экономические отношения.

Специальные экономические зоны

Создание экономических зон имеет большое значение для экономического развития страны. С помощью экономических зон навязывается сотрудничество с зарубежными партнерами, привлекается зарубежный капитал, повышается занятость населения. Создание специальных экономических зон является одним из основных направлений развития экономики регионов и реализации стратегических проектов и программ. К характерным чертам экономической зон принадлежит наличие льготного налогового и таможенного режима, предоставление государственных дотаций и субвенций, упрощение административных процедур, например, при регистрации предприятия, таможенных проверок и т.п.

На территории России имеется несколько видов специальных зон – производственные, научно-технические и туристические. Экономический субъект, имеющий намерение стать резидентом экономической зоны, должен выполнить все требования, связанные с регистрацией в специальной экономической зоне. В условиях определяется, например, стоимость необходимой инвестиции, количество созданных рабочих мест, временно ограниченная продолжительность существования экономической

зоны (например, не более 20 лет). Условия для предоставления статуса резидента специальной экономической зоны зависят от потребностей региона, на территории которого зона находится. Калининградская область также имеет статус специальной экономической зоны.

Экономические зоны в Польше создаются на условиях, согласованных с нормами ЕС.

Создание экономических зон является важным компонентом инвестиционной политики России и Польши.

Двусторонние соглашения между Российской Федерацией и Польшей

После вступления Польши в Европейский союз произошли некоторые изменения в правовой основе взаимных отношений между Россией и Польшей, которые основополагались на изменении обязанностей Польши как члена ЕС.

Основным правовым документом, регулирующим экономические отношения между Россией и Польшей, является Договор о партнерстве и сотрудничестве между РФ и ЕС (Договор заменил расторгнутый Договор между Польшей и РФ об экономическом и торговом сотрудничестве). Всего на межправительственном уровне между Российской Федерацией и Польской республикой заключено более ста договоров.

Заключение

В развитии взаимных экономических отношений между РФ и Польшей существует несколько важных периодов. Еще в 1990 году был СССР (или Россия) самым важным торговым партнером Польши. Взаимные торговые отношения начали упадать еще перед распадом СССР, эта тенденция продолжалась и после его распада вплоть до 1993 года, когда был зарегистрирован самый глубокий провал внешнеэкономических отношений России и Польши от возникновения СЭВ. На границе 1994 - 1995 годов удалось преодолеть тенденцию спада во взаимной торговле. Стоимость товарооборота достигла высокого темпа. В 1997 году товарооборот достигл наибольших размеров за последних десять лет. Этот год считается исторически самым успешным и благоприятным периодом в российско-польских экономических отношениях. В 1998 году положительная тенденция роста оборвалась вследствие экономического кризиса на российском рынке, стоимость товарооборота понизилась на $\frac{1}{3}$.

Структура внешней торговли почти не изменилась – к основным статьям российского экспорта в Польшу принадлежали энергоносители, т. е. нефть, газ

и минеральное сырье. В структуре польского экспорта в Россию основное место занимала продукция аграрно-промышленного комплекса. От 1998 года эта позиция польского экспорта постепенно подвинулась с первой на третью позицию. Структура взаимного товарооборота почти не изменялась несколько лет. Польша в этом периоде заняла шестое место между самыми крупными внешнеэкономическими партнерами России. Россия была на втором месте. Уровень инвестиций постоянно росла. От 2000 года наблюдалось значительное оживление во взаимной торговле и передвижению капитала, в 2003 году был отмечен рекордный рост товарооборота, данный период считается вторым самым успешным периодом во взаимных экономических отношениях. Тенденция роста с этого времени больше не прерывалась, в 2008 году ожидается третий по счету рекордный уровень стоимости взаимного российско-польского товарооборота.

Анализируя динамику развития взаимных экономических отношений на фоне изменений из-за распада СССР и интеграции Польши в европейские и международные структуры, можно сделать вывод, что ни Польша, ни Россия не используют всех существующих возможностей к интенсификации взаимных экономических отношений. Преодоление барьер (чаще эмоциональных или политических, чем экономических) во взаимных отношениях займет еще немало времени, так как все еще отсутствует политическая воля вести диалог и разрешить существующие препятствия.

После значительного оживления в торговле можно ожидать улучшения состояния взаимных отношений, в еще большей мере после вступления России в WTO и подписания отсутствующего Договора о партнерстве и сотрудничестве с ЕС. Взаимные отношения будут развиваться в прямой зависимости интеграции России в международные организации и перехода на торговлю на более выгодных условиях вследствие предоставления друг другу режима наивысшего благоприятствования, согласованной правовой базы и т.д.

На формирование взаимных отношений будут несомненно влиять международные факторы, но определяющее значение будет иметь влияние внутреннего политического климата обоих государств. Поэтому представители как России, так и Польши, должны иметь рациональный интерес к сохранению позитивной тенденции развития взаимных экономических отношений.

Вопрос взаимных отношений между Россией и Польшей имеет большое значение в международной экономической, политической интеграции и сотрудничества и, таким образом, влияет на экономический и политический климат в регионе Средневосточной Европы.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1

Podíl zemí RVHP a Západní Evropy na zahraničním obchodu Polskastr.10

Tabulka c. 2

Realizace polsko - ruské obchodní výměny v letech 1993-2001.....str.24

Tabulka c. 3

Hodnocení států podle kritérií zaměstnavatelů při volbě pracovního trhu.....str.41

Tabulka c. 4

Údaje o migraci mezi Polskem a Ruskem v letech 1997-2006.....str.44

Tabulka č. 5

Zahraníční obchod RF se zeměmi SNS, % podíl.....str.50

Seznam příloh

1. Vývoj zahraničního obchodu Polska od roku 1939 do roku 1995
2. Zbožová skladba importu a exportu mezi SSSR (Ruskem) a Polskem
3. Znázornění změny podílu zemí Středovýchodní Evropy na zahraničním obchodu Polska
4. Zahraničně obchodní obrat Polska a Ruska v oblasti zemědělsko-potravinářské produkce v období 1993-1997, v tis. USD
5. Podíl vývozních artiklů Ruské Federace na výrobě, v %
6. Investiční přitažlivost regionů Ruské Federace pro polské ekonomické subjekty
7. Struktura zahraničně obchodního obratu Polska s obchodními partnery v r.2005 a 2006
8. Vývoj polských investic v Rusku v letech 2000-2006
9. Výše nákladů na pracovní sílu v jednotlivých zemích
10. Podíl zemí CEFTA na zahraničním obchodu Polska v letech 1992-2004
11. Migrace mezi zeměmi SNS a Ruskem

1. Vývoj zahraničního obchodu Polska od roku 1939 do roku 1995

**OBRAT ZAHRANIČNÍHO OBCHODU POLSKA S HLAVNÍMI PARTNERY
V LETECH 1929 – 1995**

Rok I (import) E (export)	První partner		Druhý partner		Třetí partner	
	země	podíl v %	země	podíl v %	země	podíl v %
1929 I	Německo	27,3	USA	12,5	V. Británie	8,5
E	Německo	31,2	ČSR	10,5	Rakousko	10,5
1938 I	Německo	14,5	USA	12,2	V. Británie	11,4
E	V. Británie	18,2	Německo	14,5	Švédsko	6,0
1950 I	SSSR	28,8	ČSR	13,2	NDR	11,5
E	SSSR	24,3	NDR	13,9	ČSR	9,2
1960 I	SSSR	31,2	NDR	12,5	ČSSR	8,5
E	SSSR	29,4	NDR	9,4	ČSSR	8,5
1970 I	SSSR	37,7	NDR	11,1	ČSSR	8,6
E	SSSR	35,3	NDR	9,3	ČSSR	7,5
1980 I	SSSR	33,1	SRN	6,7	NDR	6,6
E	SSSR	31,2	SRN	8,1	ČSSR	6,9
1985 I	SSSR	34,4	SRN	9,0	NDR	6,1
E	SSSR	28,4	SRN	8,7	ČSSR	6,2
1990 I	Německo	20,1	SSSR	19,8	Itálie	7,5
E	Německo	25,1	SSSR	15,3	V. Británie	7,1
1995 I	Německo	26,6	Itálie	8,5	Rusko	6,7
E	Německo	38,3	Nizozemí	5,6	Rusko	5,6

Zdroj: Leška, V. Rusko, Polsko, střední Evropa: dědictví minulosti a současnosti, str. 67

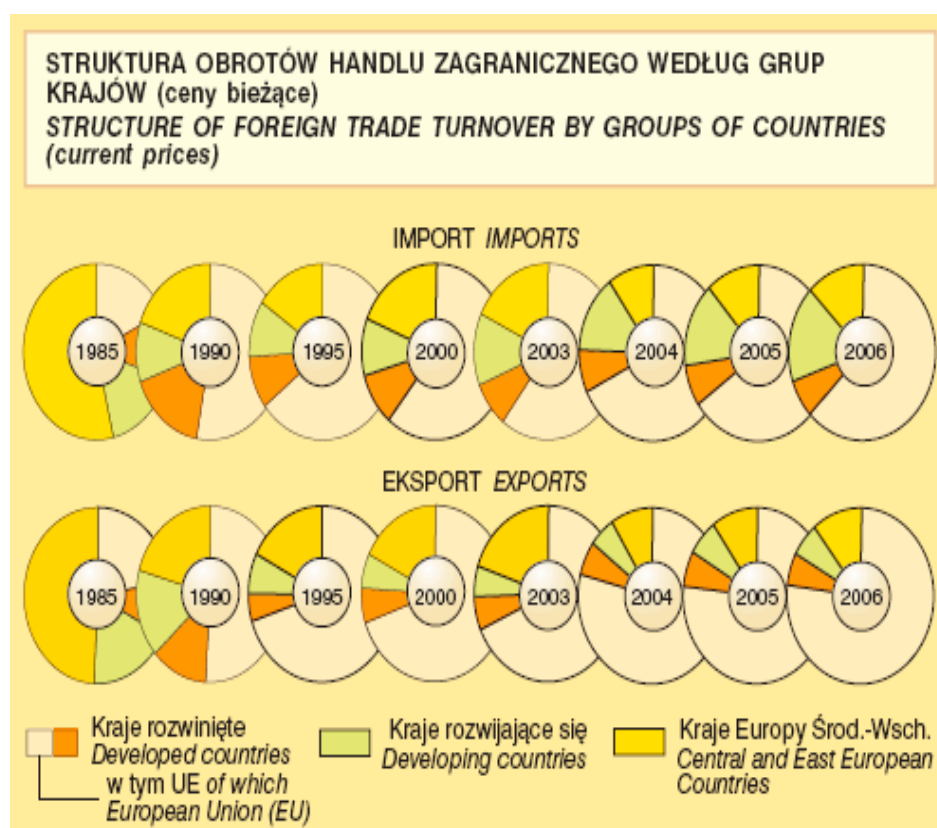
2. Zbožová skladba importu a exportu mezi SSSR (Ruskem) a Polskem

ZBOŽOVÁ SKLADBA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU POLSKA V LETECH 1985–1995 V %^{a)}

Odvětví	Import			Export		
	1985	1989	1995	1985	1989	1995
Paliva a energie	27,5	12,7	9,2	14,7	9,6	8,0
Hutnictví	5,6	8,7	5,8	8,8	10,5	12,2
Elektrotechnický průmysl	38,5	37,0	35,1	40,4	38,4	27,6
Chemický průmysl	9,5	15,1	19,2	9,9	10,5	11,4
Těžba nerostů (bez paliv)	1,2	1,2	2,6	1,0	1,3	3,2
Dřevopapírenský průmysl	1,2	1,9	4,7	2,0	2,9	11,3
Lehký průmysl	6,1	7,6	10,0	5,9	5,5	14,1
Potravinářský průmysl	6,8	9,1	6,8	6,8	9,6	8,5
Ostatní průmyslová odvětví	1,2	1,7	2,7	0,5	0,6	0,9
Stavebnictví	0,1	0,0	–	5,3	5,9	–
Produkty zemědělství	2,2	4,6	3,5	3,7	4,1	2,5
Produkty lesnictví	0,0	0,1	0,1	0,6	0,3	0,2
Zbývající produkce	0,1	0,3	0,3	0,4	0,8	0,1
CELKEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Leška, V. Rusko, Polsko, střední Evropa: dědictví minulosti a současnosti, str. 69

3. Znázornění změny podílu zemí Středovýchodní Evropy na zahraničním obchodu Polska



Zdroj: Zdroj: Rocznik statystyczny handlu zagranicznego, 2007[online], dostępny z http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PUBL_roczn_stat_handl_zagr_2007.pdf

4. Zahraničně obchodní obrat Polska a Ruska v oblasti zemědělsko-potravinářské produkce v období 1993-1997, v tis. USD

	1993	1994	1995	1996	1996 (I-XI)	1997 (I-XI)
Eksport Polska	227,06	424,14	520,08	682,00	639,71	771,04
Import Polska	21,27	25,42	54,50	56,88	45,52	40,67
Celkem	248,33	449,56	574,58	738,88	685,23	811,71

Vlastní zpracování podle Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego, Warszawa: GUS, 2003

5. . Podíl vývozních artiklů Ruské Federace na výrobě, v %

	Specifikace	1994	1995	1996	1997 I-X
1.	Ropa	37,4	39,1	40,9	42,5
2.	Benzín	6,9	8,0	19,6	19,2
3.	Olej poháněcí	29,1	38,6	45,1	47,2
4.	Mazut	18,5	23,3	22,0	44,2
5.	Hutnictví železa	49,0	54,0	61,0	-
6.	Hliník	80,5	80,5	88,0	-
7.	Měď	62,9	64,9	56,6	-
8.	Nikl	78,3	79,9	79,0	-
9.	Minerální hnojiva	65,2	72,5	74,0	74,4
10.	Výrobky ze dřeva	19,8	21,4	24,2	-
11.	Celulóza	74,6	74,6	80,0	83,0
12.	Papír a karton	44,1	47,0	49,0	36,9

Vlastní zpracování podle: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego, Warszawa: GUS, 2003.

6. Investiční přitažlivost regionů Ruské Federace pro polské ekonomické subjekty

Největší investiční potenciál mají tyto regiony:

Moskva
St. Petěrburg
Moskevská oblast
Chanty-Mansijský autonomní okruh
Sverdlovská oblast
Samarská oblast
Krasnojarský kraj
Nižněgorodská oblast
Republika Tatarstán
Krasnodarský kraj

Nejmenší investiční riziko:

Novgorodská oblast
Moskva
Moskevská oblast
Jaroslavská oblast
Bělgorodská oblast
Orlovská oblast
Něněcký autonomní okruh
Sankt Petěrburg
Republika Tatarstán
Leningradská oblast

Vlastní zpracování podle: Wydział promocji handlu i inwestycji ambasady RP, [online], [cit.15-12-2007], dostupný z <http://www.polweh.ru/pl-inwestycje/indexp.shtml>

7. Struktura zahraničně obchodního obrátu Polska s obchodními partnery v r.2005 a 2006



Zdroj: Rocznik statystyczny handlu zagranicznego, 2007 [online], [cit.20-01-2008]
dostępny z http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_roczn_stat_handl_zagr_2007.pdf

8. Vývoj polských investic v Rusku v letech 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hodnota polských investic v Rusku, mln USD	11,2	9,5	5,2	20,1	39,5	143,2	163,6
z toho v %:							
Přímé	7,5	7,0	4,1	17,0	33,0	102,7	95,2
Ostatní	3,7	3,7	1,1	3,1	6,5	40,5	68,4
Portfóliové	0	0	0	0	0,3	0	0

Vlastní zpracování podle: Wydział promocji handlu i inwestycji ambasady RP, [online], [cit.29-11-2007], dostupný z <http://www.polweh.ru/pl-inwestycje/indexp.shtml>

9. Náklady na pracovní místo v jednotlivých zemích (v %, náklady na pracovní sílu v Německu platí jako 100%)

Velká Británie	58
Francie	58
Itálie	54
Španělsko	40
Německo	100
Česká republika	12
Maďarsko	12
Polsko	9
Slovensko	8
Rumunsko	6
Rusko	5
Indie	4
Čína	3

Zdroj: Zpráva agentury Mckinsey: Budushee globalnogo rynku truda, Nr. 13/2006 [online], [cit.20-12-2007], dostupný z http://www.mckinsey.com/russianquarterly/articles/issue13/07_0106.aspx

10. Podíl zemí CEFTA na zahraničním obchodu Polska v letech 1992-2004, v %

Rok	CEFTA	CEFTA(7)	CEFTA(6)	CEFTA(5)	CEFTA(4)	CEFTA(3)
1992	(4,5)	(5,1)	(5,1)	(4,9)	(4,5)	(4,5)
1993	4,1	(4,9)	(4,7)	(4,6)	(4,4)	4,1
1994	4,5	(5,3)	(5,1)	(4,9)	(4,8)	4,5
1995	5,5	(6,3)	(6,1)	5,9	(5,8)	5,5
1996	5,9	(6,4)	(6,3)	(6,1)	5,9	5,6
1997	6,5	(6,7)	(6,6)	6,5	6,2	5,9
1998	6,6	(6,9)	(6,8)	6,6	6,3	5,9
1999	7,2	(7,4)	7,2	7,1	6,7	6,3
2000	7,6	(7,7)	7,6	7,5	7,1	6,6
2001	8,0	(8,1)	8,0	7,8	7,4	6,9
2002	8,0	(8,1)	8,0	7,8	7,4	6,9
2003	8,7	8,7	8,5	8,4	7,8	7,3
2004	9,4	9,4	9,2	9,0	8,3	7,8

Pozn: hodnoty v závorkách se týkají období, kdy nebyly zavedeny preferenční obchodní dohody nebo se tyto dohody nevztahovaly na všechny země CEFTA.

CEFTA (3) – ČR, SR, Maďarsko

CEFTA (4) - CEFTA (3) + Slovinsko

CEFTA (5) – CEFTA (4) + Rumunsko

CEFTA (6) – CEFTA (5) + Bulharsko

CEFTA (7) – CEFTA (6) + Chorvatsko

Zdroj: Andrej Ciešlik Wpływ porozumień o wolnym handlu na wielkość wymiany handlowej Polski w latach 1992-2004

[online], [cit. 25-12-2007], dostupný z http://www.nbp.pl/Publikacje/bank_i_kredyt/2007_06/cieslik.pdf

11. Migrace mezi zeměmi SNS a Ruskem

	1997	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Migrace do Ruské Federace celkem	597651	359330	193450	184612	129144	119157	177230	186380
z toho								
Ze zemí SNS:	571903	346774	183650	175068	119661	110374	168598	177657
Ázejbardžán	29878	14906	5587	5635	4277	2584	4600	8900
Arménie	19123	15951	5814	6802	5124	3057	7581	12949
Bělorusko	17575	10274	6520	6841	5309	5650	6797	5619
Gruzie	24517	20213	9674	7128	5540	4886	5497	6806
Kazachstán	235903	124903	65226	55706	29552	40150	51945	38606
Kyrgyzstán	13752	15536	10740	13139	6948	9511	15592	15669
Moldávie	13750	11652	7569	7562	6391	4816	6569	8649
Tádžikistán	23053	11043	6742	5967	5346	3339	4717	6523
Turkménie	16501	6738	4402	4531	6299	3734	4104	4089
Uzbekistán	39620	40810	24873	24951	21457	14948	30436	37126
Ukrajina	138231	74748	36503	36806	23418	17699	30760	32721
Migrace z Ruské Federace celkem	232987	145720	121166	106685	94018	79795	69798	54061
z toho								
Do zemí SNS:	146961	82312	61570	52099	46081	37017	36109	35262
Azejbardžán	4302	3187	2170	1704	1771	1336	1274	1366
Arménie	2578	1519	1362	1114	1098	654	620	686
Bělorusko	18928	13276	11175	8829	7016	5671	6034	6318
Gruzie	3286	1802	1339	964	939	740	691	593
Kazachstán	25364	17913	15186	13939	14017	12504	12437	11948
Kyrgyzstán	6296	1857	1333	1080	959	656	473	605
Moldávie	5715	2237	1660	1385	1234	907	786	636
Tádžikistán	2474	1158	993	827	922	549	434	424
Turkménie	1532	676	352	272	251	168	125	112
Uzbekistán	7370	3086	1974	1400	1130	717	595	648
Ukrajina	69116	35601	24026	20585	16744	13115	12640	11926

zdroj: Statistický úřad RF, [online], [cit.12-12.2007], dostupný z http://www.gks.ru/free_doc/2007/b07_11/05-09.htm

Seznam zkratek

ОДКБ

Организации Договора о коллективной безопасности

Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti

ЕврАзЕС

Евроазиатское экономическое сообщество

Euro-asijské ekonomické společenství

WTO

World Travel Organisation

Mezinárodní obchodní organizace

OECD

Organisation for economic co-operation and development

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

NATO

North atlantic treaty organisation

Severoatlantická aliance

EU

European Union

Evropská Unie

SNS

Содружество независимых государств

Společenství nezávislých států

GUS

Główny Urząd Statystyczny

Hlavní statistický úřad

UCTE

Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity

Sdružení evropských provozovatelů přenosových soustav

CEFTA

Central European Free Trade Agreement

Středoevropská organizace volného obchodu

KUKE

Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych

Korporace pojištění exportních kreditů

RVHP

Rada vzájemné hospodářské pomoci

Seznam použité literatury

Antczak, R. *Handel zagraniczny Rosji w 1993 roku i pierwszym kwartale 1994 roku*. Warszawa 1994, ISBN 83-86296-14-3, 31 str.

Barunin, J. a kolektiv autorů *Jelcinova epocha 1988-2000: od Gorbačeva k Putinovi – obrazy z moderních dějin Ruska* Vyd: Vagrius 2001, Moskva, 475 str.

Cihelková, E. a kolektiv autorů *Světová ekonomika, základní nárys a nový vývoj* Vyd: Czech edition by ETC Publishing Praha 1997 ISBN 80-86006-48-4 257str.

Faina, F. *Ekonomika Rossii na puti k rynku* Vyd: Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2000, ISBN 80-244-0124-X 94str.

Holub, P. *Nové ekonomické a politické aspekty spolupráce členských zemí RVHP, ČUV Socialistické akademie ČSSR*, Vyd: Horizont Praha 1988, 34 str.

Kolektiv autorů *Mezinárodní obchod 2006-2007* ASPI Publishing: Praha, 2006. ISBN 80-7357-177-3, 232 str.

Kubišta, V. *Mezinárodní ekonomické vztahy* Vyd: HZ: Praha, 1999. ISBN 80-86009-29-7, 378 str.

Leška, V. a kolektiv autorů *Rusko, Polsko, Střední Evropa: dědictví minulosti a současnosti Ústav mezinárodních vztahů*, Praha 1998 168 str.

Nezval, P. *Světová ekonomika. Vybrané problémy* Vyd: Slezská univerzita Opava, Obchodně podnikatelská fakulta, Karviná 1997. ISBN 80-85879-72-7, 143 str.

Tomšík, V. *Transformace ekonomik zemí Střední a Východní Evropy* Studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky č.5/1998 VŠE Praha 1998 118 str.

Tomšík, V. *Proces ekonomické transformace v zemích Střední a Východní Evropy I. část* Studie z hospodářských dějin č. 8 VŠE Praha 1999. ISBN 80-7079-898-X 100 str.

Tomšík, V. *Proces ekonomické transformace v zemích Střední a Východní Evropy II. část* Studie z hospodářských dějin č. 9 VŠE Praha 1999. ISBN 80-7079-910-X 117 str.

Vykoukal, J. a kolektiv *Visegrád: možnosti a meze středoevropské spolupráce* Dokořán: Praha, 2003. ISBN 80-86569-34-9, 405 str.

Židek, L. *Dějiny světového hospodářství* Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. Plzeň 2007. ISBN 978-80-7380-035-2, 391 str.

Seznam použitých on-line pramenů

Archív ruského tisku

<http://www.cargobay.ru>

Buletin *Rynek wschodnich partnerzy, Institut konjunktur i cen handlu zagranicznego*. Centrum informacji rynkowej Nr. 1 [91], Warszawa 2004. ISSN 1426-255X, [online]

[cit. 20-11-2007], dostupný z <http://www.ibrkk.pl/pdf/pa027921.pdf>

Biuletyn Ekonomiczny Nr. 49-84, [online], [cit. 03-12-2007 – 02-02-2008]

<http://www.polweh.ru/be/indexp.shtml>

Ciešlik, Andrej *Wpływ porozumień o wolnym handlu na wielkość wymiany handlowej Polski w latach 1992-2004*, 2007, [online], [cit. 25-12-2007], dostupný z

http://www.nbp.pl/Publikacje/bank_i_kredyt/2007_06/cieslik.pdf

Centrum polskich exporterów

http://www.exporter.pl/kraje/k_europa/rosja.html

Centrum výzkumu migrace

<http://migrocenter.ru/publ/pdf/vnutr.pdf>

Fedrální celní úřad RF

<http://www.customs.ru/ru/gtk/>

Federální statistický úřad Ruské Federace

http://www.gks.ru/wps/portal/!ut/p/.cmd/cs/.ce/7_0_A/.s/7_0_FL/_th/J_0_69/_s.7_0_A/7_0_4CN/_s.7_0_A/7_0_FL

Fakulta mezinárodního obchodu OmGU, Katalog zemí světa – Polsko
<http://catalog.fmb.ru/poland9.shtml>

Ivachniuk Irina: *Dve imigracionnye sistemy v Evrope: tendencii razvitija i perspektivy vzaimodejstvija*, 2003, [online],[cit.02-02-2008], dostupný z
http://archipelag.ru/agenda/povestka/povestka-immigration/strategii/dve_sistemi/

Informační agentura Arka, rozhovor s Germanem Grefem: *Resenie ekonomicheskogo soveta SNG gotovilos ne odin god*. 2007, [cit 3-2-2008], dostupný z
<http://www.arka.am/rus/interviews/2007/09/13/5597.html>

Informační agentura Trend novosti: *Rossija sokratila kvotu na trudovykh migrantov*, 2008, [online],[cit. 25-01-2008], dostupný z
<http://news.trendaz.com/index.shtml?show=news&newsid=1104875&lang=RU>

Informační agentura Expert
<http://www.expert.ru>

Kuśpit,J. *Stosunki gospodarcze z rosją w warunkach członkowstwa polski w Unii Europejskiej* Zakład Gospodarki Światowej Integracji Europejskiej, 2004, [online]
Dostupný z <http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Kuspit-Lublin.pdf>

Laboissiere M., Rosenfeld J., Farrell D. *Budusheje globalnogo rynka truda*, 2006, [online],[cit.03-02-2008], dostupný z <http://www.management.com.ua/tend/tend049.html>

Lech, T. *Sovremennyje tendencii mezhdunarodnoj trudovoj migracii*, 2002, [cit.03-01-2008] dostupný z <http://www.rhr.ru/index/jobmarket/foreign/4418,0.html>

Mezistátní statistický úřad zemí SNS
<http://www.cisstat.com/rus/>

Ministerstvo ekonomického rozvoje a obchodu RF

<http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/economylib/mert/welcome/economy/foreigntrade/notariffreguldirection/>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

<http://www.mzv.cz/>

Ministerstvo ekonomiky Polska

<http://www.mg.gov.pl/>

Ministerstvo průmyslu a obchodu

<http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/obchodni-vztahy/>

Moskovské výzkumné centrum Carnegi (politika, ekonomika, mezinárodní vztahy Ruské Federace)

<http://www.carnegie.ru/ru/>

Naumov, I., Scheglov, A.: *Polsa pretendujet na kadry iz Rossii.* [online], 2008 [cit. 01-02-2008], dostupný z http://www.ng.ru/economics/2008-01-31/1_poland.html

Oficiální portál pro podnikání a export, [online],[cit. 12-02-2008], dostupný z

<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000580/>

Obchodní komora RF v Polsku

<http://www.rostorg.pl/index.htm>

Obchodní průvodce

<http://www.business.gov.pl>

OECD (statistiky)

http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html

http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_33715_1_1_1_1_1,00.html

Obchodní zasoupení RF v Polsku

<http://www.rostorg.pl>

Portál Polska-Rosja dla biznesu: *Idziemy na Wschód*, [online], 2007, [cit.29-1-2008]
dostupný z <http://www.rosja.biz.pl/index.php?q=node/149>

Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
<http://www.paiz.gov.pl/index/>

Portál skladování a logistiky RF
<http://skladportal.ru>

6. rámcový program EU 2002-2006
<http://6rp.cz/detail/?ida=1788>

Statistický úřad EU
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL

Stat': *Sytuacja Polski i jej rozwój gospodarczy do 1989 roku*, [online], [cit. 20-11-2007].
dostupný z <http://www.exporter.pl/zarzadzanie/ue/1przed89.html>

Státní statistický úřad Polska
<http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xchg/gus>

Společenství Nezávislých Států
<http://www.goldenunion.net/cis/>

Trekhovitskaya, E. *Russia Adds Money For Cross-Border Cooperation With Europe*, [online], [cit.1-2-2008], dostupý z <http://www.westrus.ru/eng/?article=2669>

Údaje Evropske komise o tarifních a mimotarfních omezeních v RF
<http://mkaccdb.eu.int/mkaccdb2/indexPubli.htm>

Velvyslanectví RF v Polsku

<http://www.poland.mid.ru>

Wołodkiewicz-Donimirski, Z. :*Handel zagraniczny Unii Europejskiej w latach 1990-1999. Poyycja Polski* Raport 179, r.2000 [online], [cit. 15-11-2007], dostupný z

http://biurose.sejm.gov.pl/teksty_pdf_00/r-179.pdf

Wydział promocji handlu i inwestycji ambasady RP, [online], dostupny z

<http://www.polweh.ru/pl-inwestycje/indexp.shtml>

WTO a Rusko

http://www.wto.ru/ru/press.asp?msg_id=12983

Zpráva International organisation for migration 2007,[online],[cit.4-01-2008], dostupný z

http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/periodicals_and_newsletters/Migration_Dec07.pdf

Anotace

Movčáňuková Taťána

Katedra slavistiky a rusistiky, Filozofická fakulta

Rusko-polské ekonomické vztahy po roce 1990

Vedoucí práce PhDr. Jiří Řezník

Počet znaků 211 228

Počet příloh 11

Počet titulů použité literatury 14

Klíčová slova: Rusko, Polsko, RVHP, transformace ekonomiky, ekonomické vztahy, obchodní bilance, pohyb kapitálu, migrace pracovní síly, Visegrádská skupina, Společenství nezávislých států, zvláštní ekonomické zóny

Práce charakterizuje rusko-polské ekonomické vztahy po roce 1990, bere v úvahu charakteristiku situace před rokem 1990, popisuje transformaci ruské a polské ekonomik, předkládá výsledky vývoje vzájemných obchodních vztahů v letech 1989 - 2007, pohybu kapitálu a investic, migrace pracovní síly nebo účastí zemí v mezinárodních organizacích, které mají vliv na tyto vztahy. Následuje vyhodnocení předpokládaného vývoje ekonomické spolupráce a výčet bilaterálních dohod mezi Ruskem a Polskem.

